

ZESTIG JAREN KNGMG

J.W.R. BRUEREN¹⁾

HOOFDSTUK I

ZESTIG JAREN GENOOTSCHAPSLEVEN

A. DE OPRICHTING

In het eerste decennium dezer eeuw werd men zich in ons land geleidelijk bewust van de rijkdom aan delfstoffen in Nederland (vooral kolen) en in de koloniën (olie, ertsen, kolen). Nederlandse geologen en mijnningenurs voerden — met Verbeek²⁾ als bezielend voorbeeld — reeds in de vorige eeuw geologische verkenningen uit in Indonesië. De tinmijnbouw was in de Indische Archipel al bijna een halve eeuw in volle ontplooiing. Maar pas na de eeuwwisseling begon de gedachte meer naar voren te komen dat zowel het moederland als de overzeese gebieden een rijk arbeidsveld zouden worden voor meer en beter opgeleide mijnningenurs en geologen

¹⁾ "Piedra Grande" Simpelveld. (L.)

²⁾ De mijnbouwkundig-geologische gemeenschap in Nederland was — zeer terecht — trots op landgenoot en collega R.D.M. Verbeek, die sinds 1868, bijna 40 jaren lang de Indische archipel geologisch had onderzocht. Hij inspireerde duidelijk zijn tijdgenoten en het opkomende geslacht van beoefenaars der aardkunde en hij was dan ook de eerste aan wie het Genootschap het erelidmaatschap aanbood (1913). Ter illustratie van de gevoelens van achting, die zijn collega's hem toedroegen — en ook om oratorische stijl dier tijden nog eens te proeven — mag wellicht het volgende citaat uit de toespraak van de voorzitter van het Genootschap bij de toekenning van het erelidmaatschap uit de archieven worden aangehaald. "Onafscheidelijk is uw naam aan een welhaast 40-jarige periode van ernstigen volhardenden arbeid verbonden. Met den hamer in den hand hebt gij de rotsen uw slagen toegebracht, hen dwingende, wat zij in sfinxachtig zwijgen in zich opgesloten hielden, aan u toe te vertrouwen. En de vruchten der overwinningen, die ge behaalde, legdet gij als standaardwerken neer in den alomvattenden schoot der wetenschap. Haar hebt gij gediend, aan haar waren uwe energie en uw gaven gewijd".

dan die waarover ons land toen beschikte.

Weliswaar werden bij het begin der 20e eeuw slechts op twee plaatsen in Nederland kolen gedolven (in de Domaniale Mijn al sinds meer dan een eeuw en in de Oranje Naussaumiijnen sinds één jaar) doch verkenningen door de Rijksopsporing van Delfstoffen in het eerste decennium hadden aangetoond dat winning, ook in andere gebieden mogelijk was. De olie-industrie in het toenmalige Nederlandsch Oost Indië ontwikkelde zich, na een wisselvallig begin in de vorige eeuw, voorspoedig en de fusie van de "Koninklijke" met de "Shell" in 1907 was een teken dat Nederland op het punt stond in deze tak van nijverheid "van bron tot consument" een rol op wereld-niveau te gaan spelen. Kortom, men kan bij de dageraad onzer eeuw spreken van een "mijnbouwboom", getuige o.a. de lijst van mijnbouwmaatschappijen met Nederlands kapitaal en belangen, gepubliceerd in het Jaarboek 1914 van het Genootschap welke 669 namen telt.

Reeds in 1904 stichtten de in Zuid-Limburg werkzame mijnningenurs in Heerlen de Nederlandse Mijnbouwkundige Vereeniging, waarin beoefenaars der mijnbouwkunde en der geologie (ook de buiten Limburg werkzame) zich verenigden. Sommige geologen hadden intussen al aansluiting gezocht bij het Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap. De oprichters in Heerlen streefden een zelfstandige vereniging na en wezen daarom een samengaan met het Koninklijk Instituut van Ingenieurs af.

Op 22 september 1911 richtten J.H. Bonnema en H.J. Jonker zich in een circulaire tot een 43-tal beoefenaars der aardwetenschappen — in hoofdzaak geologen; we treffen er echter ook de namen aan van de zoöloog van Bemmelen en van de ingenieur

Wintgens — met de suggestie een Geologische Vereniging op te richten; vele opgeroepen waren lid van de Nederlandsche Mijnbouwkundige Vereeniging. De initiatiefnemers wezen erop, dat slechts in Nederland geen vereniging van geologen bestond, terwijl in omringende landen reeds tientallen jaren grote geologische genootschappen een bloeiend leven leidden.

De oproep werd enthousiast ontvangen; vrijwel alle in Nederland wonende geadresseerden betoonden adhesie met de circulaire, zodat reeds op 25 oktober 1911³⁾ aan de betrokkenen een oproep kon uitgaan voor de oprichtingsvergadering der Nederlandsche Geologische Vereeniging.

Op die vergadering motiveerde Jonker het voorstel tot oprichting van een afzonderlijke vereniging van geologen, door erop te wijzen

dat in de Nederlandsche Mijnbouwkundige Vereeniging geologische voordrachten vrijwel geen belangstelling ontmoetten van de mijnbouwkundigen en omgekeerd de geologen weinig interesse bleken te hebben voor mijnbouwkundige onderwerpen

dat twee hoogleraren in de geologie geen lid van de Nederlandsche Mijnbouwkundige Vereeniging waren; twee andere wel, maar die hadden nog nooit een vergadering bijgewoond.

Een geoloog merkte op dat de ervaring in Leiden hem had geleerd dat onder de hoede der Nederlandsche Mijnbouwkundige Vereeniging een rustige beoefening der geologie als wetenschap niet gewaarborgd was en de Leidse hoogleraar K. Martin deelde mede zich in de Nederlandsche Mijnbouwkundige Vereeniging niet thuis te voelen. Op een vraag tot initiatiefnemer Jonker gericht, waarom hij een aparte vereniging van geologen nodig achtte, antwoordde hij: "Vooreerst omdat de geologie, thans een heerlijk opbloeiende WETENSCHAP toch niet geacht mag worden zich veilig te scharen onder de vleugelen van de TECHNIEK der mijnbouwkunde.

Van Waterschoot van der Gracht bleek een tegenstander van een afzonderlijke vereniging van geologen te zijn; hij betoogde: "...in ons kleine land moeten wij de krachten niet versnipperen, maar bijeenhouden wat toch in zekeren zin bij elkaar hoort". Hij stelde een reorganisatie der Nederlandsche Mijnbouwkundige Vereeniging voor om de afscheiding te verhinde-

ren, maar zijn voorstel werd verworpen.

De vergadering verklaarde zich tenslotte met 17 tegen 3 stemmen vóór de oprichting der Nederlandsche Geologische Vereeniging. Alle aanwezigen, behalve 2, waaronder van Waterschoot van der Gracht, traden toe. Voorzitter werd Jonker en, ten bewijze van de gehandhaafde band met de Nederlandsche Mijnbouwkundige Vereeniging, werd Abendanon, een harer bestuursleden, lid van het bestuur der Nederlandsche Geologische Vereeniging.

De Nederlandsche Mijnbouwkundige Vereeniging en de Nederlandsche Geologische Vereeniging hadden nog slechts enkele maanden een afzonderlijk leven geleid, toen haar besturen in een circulaire van 16 februari 1912 de leden der beide zusterverenigingen opriepen tot een vergadering met het doel op te gaan in één genootschap.

Zo vond op 9 maart 1912 in zaal 26 der Technische Hogeschool te Delft de oprichting plaats van het Geologisch Mijnbouwkundig Genootschap voor Nederland en Koloniën, waarbinnen de beide stichters als Mijnbouwkundige Sectie en Geologische Sectie zouden voortbestaan.

De eerste bestuursleden van het Genootschap waren:

W.A.M.J. van Waterschoot van der Gracht, voorzitter

T.A. Grutterink, secretaris

E.C. Abendanon, penningmeester

De secties kozen elk een bestuur van 5 leden; de voorzitters waren

J.C.F. Bunge van de Mijnbouwkundige Sectie

G.A.F. Molengraaff van de Geologische Sectie.

De beide besturen vormden tezamen de Raad van Bestuur van het Genootschap.

De oprichting van het Genootschap werd gevierd met een feestdiner met een geologisch-mijnbouwkundig menu, welks spijskaart door de voorzitter was voorzien van, wat de notulant noemt, een "verzoeningsallegorie", welke term een indicatie zal zijn van de stemming bij het einde der voorafgaande scheidingsperiode. Merkwaardig is dat in deze alegorische voorstelling de reeds vele jaren oude mijnbouwkundige partner als een jongeling wordt afgebeeld, terwijl de nog slechts enkele maanden jonge geologische deelgenoot figureert als een gebilde, kale oude heer met slippenas.

Dat het woord "verzoening" op de spijskaart niet van enige ernst ontbloot was, kan opgemaakt worden uit de discussie in het eerste jaar na de oprichting. Op

³⁾ Dat de vergadering was vastgesteld op de 11e van de 11e maand 1911 om 11 uur moet bij Zuid-Limburgse genodigden wel even achterdocht omtrent de aard van de convocatie hebben opgeroepen.

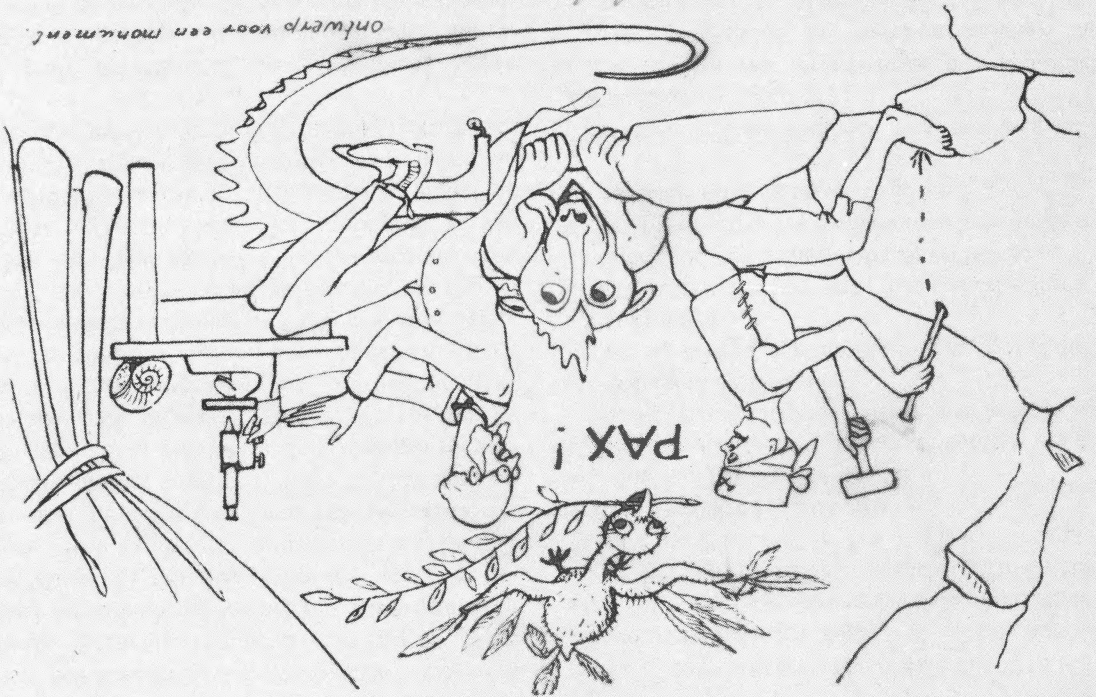
Grand Hotel Rotterdam "Victoria" 20.10.1912.

Gesorteerde reldraameaarden.
Cyantide loog.
Jhaachtvullingen.
Palacornicus Treisleben.
Alamnouk boujes.
Lalamitennoes.
Strodactylusgebraad.
Chropie massa.
Gudongtjen.
Gledicherys.
Lusus natural.
Gruuverte vtsen.

Vergelegenheid van de splicing van het
geologisch - olynboukundig-generalschap
van Nederlanden Kolonien op g dkaan 1912.

Menu

ontwerp voor een monument.

de eerste jaarvergadering der Geologische Sectie werd de motie Bonnema ingediend (zie pag.) die aandrang op verbetering van het geologisch onderwijs in Nederland. In het jaarverslag der sectie in het Jaarboek 1914 wordt over de discussies o.a. gezegd: "Er werd in die motie gesproken over de verbetering der opleiding van geologen, maar in het midden gelaten, waar deze verbeterde opleiding zou moeten plaatsvinden. De oppositie ("leden, die speciaal de belangen der mijnningen op het oog hadden" volgens het verslag) "vreesde, dat er kans bestond dat de Technische Hoogeschool te Delft met deze betere opleiding zou worden belast, en meende, dat dan de opleiding van mijnningen in het gedrang zou komen en de goede naam der mijnningen van Delft op den duur zou worden geschaad, omdat de geologen zich zouden gaan bemoeien met vragen, die volgens haar mening speciaal de mijnningen aangaan".

De grote meerderheid der Geologische Sectie deelde — het probleem van een andere kant benaderend — met de oppositie de vrees voor een geologenopleiding op de Technische Hogeschool want zij stond erop dat aan de motie Bonnema werd toegevoegd: dat de Geologische Sectie van mening was dat de oplossing van het probleem ter verbetering van het geologisch onderwijs "niet mag worden gezocht door de instelling van een diploma voor geoloog in Delft".

Ook in een vergadering van het Genootschap wordt spoedig na de oprichting kritiek geoeffend op de fusies der secties. Het is dan een mijnningieur, lid van beide secties, die zegt dat "de band tussen de secties niet innig genoeg is, dat de vroegere toestand: één Mijnbouwkundige Vereeniging, die allen gelijkelijk omvat, veel beter was en dat het Genootschap niet veel meer is dan een wassen neus en de macht geheel ligt bij de secties". Hij eindigt met op te merken dat van deze de geologische veel actiever is dan de mijnbouwkundige, zodat hij vreest, dat deze zal gaan overheersen en dat de belangen der mijnbouwkundigen niet behoorlijk behartigd zullen worden. Een aantal geologen betoogt dat "in geen geval het streven mag zijn de activiteiten der geologische sectie te temperen".

Later in dit hoofdstuk (pag. 166) zullen we de geschiedenis van het samenleven der secties binnen het Genootschap verder kunnen volgen. We keren nu terug tot het Genootschap zelf in het eerste jaar van zijn bestaan.

De eerste Gewone Algemene Vergadering van het

Genootschap werd gehouden op 20 juli 1912 te Delft. Hiervoor waren acht dagbladen uitgenodigd, doch geen enkel van deze organen gaf acte de présence.

In het huishoudelijke gedeelte der vergadering werden de Statuten en het Reglement vastgesteld. Enkele bepalingen hieruit zijn:

Het doel van het Genootschap is

- a. het bevorderen der mijnbouwkundige en geologische wetenschappen vooral met betrekking tot Nederland en Koloniën;
- b. het opwekken van belangstelling voor mijnbouw en geologie;
- c. het behartigen der vak- en standsbelangen van Nederlandse mijnningen en geologen;
- d. het bevorderen van persoonlijke kennismaking en collegiale omgang tussen de leden.

De belangrijkste middelen waarmee men dit doel zou trachten te bereiken zijn:

- a. het houden van vergaderingen met voordrachten over geologische en mijnbouwkundige onderwerpen. Aan de Algemene Vergadering kan een excursie verbonden worden.
- b. het uitgeven van publikaties.

Gegevens over deze activiteiten kan men aantreffen in de hoofdstukken III en IV.

Het Genootschap onderscheidt:

- a. Gewone leden
- b. Buitengewone leden
- c. Ereleden
- d. Stichters
- e. Begunstigers.

Omtrent de eisen te stellen aan het verkrijgen van deze verschillende klassen van het lidmaatschap, zie in sectie F van dit hoofdstuk pag. 33.

Het bestuur van het Genootschap (ook wel Hoofdbestuur genoemd) bestond bij de oprichting uit 3 leden die lid moesten zijn van beide secties; de besturen der beide secties uit 5. Deze drie besturen samen vormden de Raad van Bestuur.

Bij de opstelling van Statuten en Reglement werd uitvoerig gediscussieerd over de termen Sectie, Serie, Publicatie, Concept, Contributie en Correspondent, die men niet 18-karaats Nederlands achtte en die men vervangen wenste te zien door respectievelijk: Afdeling, Reeks, Geschrift, Ontwerp, Bijdrage en Vertegenwoordiger. Alleen de woorden Ontwerp en Vertegenwoordiger haalden het. Verder werd het

germanisme Kasopname vervangen door Kasopneming en werd het als germanistisch aangevoelde woord Stichter gehandhaafd daar niemand een acceptabel alternatief had.

Een punt van discussie op de 1e vergadering was voorts nog het voorstel Wertheim, om niet Den Haag, maar Delft als zetel van het Genootschap te kiezen. Nadat van veel verzet er tegen blijk was gegeven, trok Wertheim zijn voorstel in⁴⁾

Bij de oprichting van het Genootschap en in de eerste jaren daarna heerste er — naar uit de notulen der vergadering blijkt — duidelijk een sfeer van enthousiasme, van ondernemingsgeest, van degelijke aanpak en ook van enig nationalisme dat wij nu wel als enigszins bekrompen aanvoelen.

Het enthousiasme had tot basis het opkomende bewustzijn dat er, zowel in Nederland als in Nederlandsch Oost Indië (over de West wordt vrijwel nooit gesproken) op geologisch en mijnbouwkundig gebied “iets groots verricht” kon worden. Het Genootschap wilde op dit terrein een stuwende kracht zijn. Dat bewustzijn werd gevoed door de resultaten van de Rijksopsporing van Delfstoffen in Nederland en van het “Mijnwezen” en van Verbeek in Indië. Men wilde de delfstoffen wier aanwezigheid en winbaarheid door de genoemde instanties waren aangetoond door Nederlands intellect verder laten opsporen en door

⁴⁾ Een probleem waarvan mogelijk alleen de oudere mijnbouwkundige leden van het Genootschap de achtergrond kennen, kwam op de 6e Gewone Vergadering van het Genootschap in 1917 aan de orde. De notulen vermelden: “Een voorstel . . . om te besluiten ook in de ledenlijst van het Genootschap de notatie Ir. in te voeren . . . wordt teruggenomen, als blijkt, dat dit geen algemene instemming vindt en wellicht tot een lange discussie zou leiden.

Een lang leven had dit probleem overigens niet, want op de 7e Algemene Vergadering (een jaar later dus) werd het voorstel van het bestuur om voortaan voor de in Delft gediplomeerde ingenieurs in de ledenlijst de aanduiding Ir. te gebruiken zonder stemming aangenomen.

⁵⁾ Tot de tijd van de oprichting van het Genootschap was de Technische Hogeschool veel productiever wat de aflevering van mijningenieurs betreft dan alle universiteiten tezamen met betrekking tot het aantal afgestudeerde geologen. De Wijs vermeldt in zijn historisch overzicht bij het 50-jarig jubileum (zie *Geologie en Mijnbouw* van April 1962) dat tussen 1850 en 1900 55 Nederlanders tot mijningenieur graduateerden, terwijl er van 1900 tot 1905 gemiddeld 24 per jaar waren. Volgens een mededeling in de 1e buitengewone vergadering der Geologische Sectie in 1913 leverden de vier Nederlandse universiteiten in de voorafgaande 35 jaar slechts 8 doctores in de geologie af.

Nederlandse technische kennis laten exploiteren. Tussen de regels door speurt met in de verslagen der discussies wel eens een gevoel van gekrenkte trots over het betrekkelijk grote aantal buitenlandse deskundigen, dat — vooral in Indië — bij het opsporings- en ontginningswerk was ingeschakeld. Verbeek in Indië en Van Waterschoot van der Gracht — beiden oprichters van het Genootschap — hadden aangetoond dat de Nederlanders uit de aardkundige kinderschoenen waren gegroeid.

Terwijl in het algemeen in de wereld van de Nederlandse mijnbouwers tevredenheid heerste over de opleiding in Delft, beklagde men zich in geologische kringen over de grote achterstand van het Nederlandse geologisch onderwijs⁵⁾ en een der eerste acties van het Genootschap was dan ook het aannemen der motie Bonnema (zie pag. 210), die aandrang op verbetering. Men was in die kringen ook ontevreden over de ondergeschikte rol aan geologen toebedeeld. Bonnema en Jonker brachten dit in hun oproep tot oprichting der Nederlandsche Geologische Vereeniging in 1911 tot uiting met de woorden: “Ook zal de Geologische Vereeniging het lichaam kunnen zijn, dat een krachtige invloed zal kunnen uitoefenen op alle misstanden, die op geologische gebied in ons land en onze koloniën bestaan, waarbij men alleen maar op het nog steeds ontbreken eener geologische karteering behoeft te wijzen”. (Opmerking: in Nederlandsch Oost-Indië bestond wel de Dienst van de Mijnbouw die geologisch kaarteringswerk uitvoerde).

Men liet in de naam van het nieuw gevormde Genootschap uitdrukkelijk naar voren komen, dat het zijn interesse uitsluitend zou richten op Nederland en Koloniën. Voorgescreven was dat publicaties alleen in het Nederlands gesteld zouden mogen zijn. Pas in 1921 werd toegestaan Frans, Duits of Engels te gebruiken, mits een uittreksel in het Nederlands aan het artikel werd toegevoegd. Eerst in januari 1966 werd bepaald dat het Engels, Frans en Duits voor publikaties in *Geologie en Mijnbouw* voorrang zouden hebben boven het Nederlands.

Het enthousiasme van het jonge Genootschap kwam ook tot uiting in de uitvoerige en geanimeerde discussies over de doelstellingen en in het grote animo om lezingen te houden (in 1913 organiseerde de Geologische Sectie alleen 28 lezingen; zie pag. 205).

De voorstellen tot het entameren van taken volgden elkaar in het jaar van oprichting snel op. Uit de Geologische Sectie kwam de suggestie “een vast

periodiek beschikbaar reisfonds voor de vrije geologische studie van Nederlandsch Indië" te stichten waaruit dan "zoo mogelijk jaarlijksche en anders tweejaarlijksche uitzending van een geoloog naar Indië, voor vrije studie en onderzoek" bekostigd zou moeten worden. Uit de Mijnbouwkundige Sectie kwam in 1912 het voorstel een begin te maken met het schrijven van de historie van de Nederlandse- en eventueel de Indische Mijnbouw. Geen dezer voorstellen werden door het Bestuur van het Genootschap overgenomen.

Andere initiatieven met welke verwerkelijking zeker een begin is gemaakt, doch waarover — althans binnen de kring van het Genootschap — nooit meer iets vermeld is, zijn:

- a. de organisatie van een Informatie-Bureau voor Mijnbouwkunde, van de zijde van de Mijnbouwkundige Sectie voorgesteld
- b. het voorstel, in de Geologische Sectie gedaan, voor de oprichting van een Centraal Bureau voor het verzamelen en verspreiden van berichten van geologische aard. Men stelde zich voor terrein- en boorprofielen, foto's, tekeningen, monsters etc. te verzamelen, waarvoor gemeentebesturen en onderwijzers als mogelijke medewerkers werden genoemd.

Initiatieven uit de prille jaren van het Genootschap die wel tastbare resultaten opleverden zijn o.a.:

- a. de uitgifte van jaarboeken, de eerste twee als volumineuze boekwerken, de latere van bescheiden omvang (zie hfdst. III-1).
- b. de samenstelling van een geologische nomenclator (zie hfdst. III,B-1a).
- c. de uitgifte van de Verhandelingen.

De bepaling in de Statuten dat één der doelstellingen van het Genootschap was: het behartigen der vak- en standbelangen van Nederlandsche mijnningenieurs en geologen, bracht het Genootschapsbestuur reeds in 1913 in een moeilijk parket, toen een der leden — een mijnningénieur — een collega, eveneens lid, en hun beider werkgever (lid-begunstiger) beschuldigde van plagiaat en het toebrengen van schade in de praktijk van mijnningénieur (het ging om het uitvindersrecht op een nieuwe procédé van ertsbewerking). Na enige aarzeling besloot het Genootschapsbestuur als arbiter op te treden. Het heeft jaren geduurd voor er een uitspraak kwam, die desondanks de indruk geeft de kool zowel als de geit zoveel mogelijk te

willen sparen. Het was de eerste, doch ook de laatste keer, dat het Genootschapsbestuur in een dergelijke onaangename zaak betrokken raakte.

B. HOOGTE- EN DIEPTEPUNTEN DER ZESTIG JAREN

Vanaf de oprichting tot aan de grote re-organisatie in de late zestiger jaren hebben er, afgezien van de vorming van de kringen, waarvoor verwezen wordt naar de sectie D van dit hoofdstuk (zie pagina 169), weinig essentiële veranderingen in de organisatievorm en het bestuur van het Genootschap plaatsgevonden. Het verenigingsleven voltrok zich langs rustige banen, als van een grote familie: peis en vrede in lange perioden, onderbroken door opkomende tegenstellingen en soms zelfs kleine twisten tussen de gezinsleden, die echter door de leiding werden gesust. Voor een verslag van deze familiale wrijvingen wordt verwezen naar sectie C van dit hoofdstuk (pag. 166). In wat hieronder volgt zullen enkele gebeurtenissen binnen het Genootschap worden toegelicht die zich als lichtende of donkere gedeelten aftekenen tegen de egale achtergrond van de historie.

Het Nederlandsch Geologisch Mijnbouwkundig Genootschap voor Nederland en Koloniën was in maart 1912 opgericht voor een periode van 29 jaren. Niet zonder ontsteltenis ontdekte het bestuur in april 1941 dat vergeten was tijdig voor een volgende periode rechtspersoonlijkheid aan te vragen, waardoor het Genootschap dus sinds een tweetal maanden wettelijk niet meer bestond. De toevoeging aan artikel 1 der Statuten "Bij het verstrijken van dit tijdvak wordt de vereeniging opnieuw voor gelijke duur aangegaan" werd door de Secretaris Generaal van Justitie op 5 november 1941 met terugwerkende kracht tot 9 maart van dat jaar goedgekeurd.

Terwijl de eerste wereldoorlog vrijwel geen weerklank vindt in de archieven van het Genootschap treft men het effect van de catastrofe 1940-1945 wel in de verslagperiode aan. Belangrijk is dat het Genootschapsleven kon doorgaan, zij het in vrijwel alle aspecten op een laag pitje. Het Genootschapsorgaan Geologie en Mijnbouw werd bij herhaling getroffen door inkrimping van de papiervoorziening, maar kon gedurende de hele oorlog blijven verschijnen dank zij het feit dat het Genootschap nooit gedwongen werd zich bij een of ander door de bezetter gesticht instituut aan te sluiten.

Tweede Excursie der Geologische Sectie v/h Geol. Mijnbouwk. Genootschap voor Nederland en Koloniën.
Op 4 en 5 oktober 1913. Zaterdag 4 oktober:

fig. 1

Deelnemers aan de tweede excursie van het Genootschap vóór de villa van de heer Riek te Rijs (Friesland)

Te identificeren zijn: op de 1e rij van links naar rechts de heren: Tesch, Prof. Bonnema, Prof. Jonker, de gastheer Riek, Steenhuis. 3e rij boven Tesch: Klein. 3e rij boven Prof. Jonker: Grutterink. Rechts van deze op de achtergrond: Mesdag; rechts van Mesdag: Leyds en (half verscholen) Deelkens. 3e rij boven Riek: Escher. 2e rij tussen Riek en Steenhuis: Schouten. Boven Schouten: Kuiper; rechts van Schouten: Kruizinga.

fig. 2

De heer J.F. Deelkens, mijnningenieur, een proefboring in het oude Mirdumerklif in Gaasterland (Friesland) verrichtend. Men lette hier op de kustvorming, die geheel met die in Scandinavië overeenkomt, en de wereldberoemde fjorden doet ontstaan.

Foto's en onderschriften fig. 2—4 uit: "Pak me mee" van 18 oktober 1913, 5e jaargang no. 29.

Door de moeilijke verbindingen werd het vergaderen steeds bezwaarlijker. Van elke voorgenomen vergadering moest worden kennisgegeven aan de politie; gewoonlijk aan de Gouverneur Generaal van Justitie, fungerend Hoofd van Politie in Den Haag wanneer aldaar werd vergaderd; ook wel aan de Heer Politiepresident in Utrecht toen men in die stad zou bijeenkomen. Steeds werd bij een bericht van geen bezwaar geëist, dat geen onderwerpen van politieke strekking zouden worden besproken.

In februari 1944 werd het secretariaat geëvacueerd naar Driebergen. Bestuursvergaderingen vonden weinig meer plaats, omdat het reizen voor de Limburgse leden zeer bezwaarlijk en soms zelfs niet zonder gevaar was. De weinige keren dat het Bestuur bij elkaar kwam, geschiedde dat in een tussenliggende plaats, zoals Eindhoven, Den Bosch of Arnhem. Voordrachten werden weinig, in de laatste drie oorlogsjaren vrijwel geheel niet gehouden (zie hfdst. IV).

Na afloop van deze wereldoorlog bleek het Genootschap een groot aantal leden te hebben verloren — 54 mijnningen en 10 geologen — door natuurlijke dood, door oorlogshandelingen, in concentratiekampen en zelfs door executie. Direct na de bevrijding werd een aantal leden wegens hun anti-Nederlandse houding in de oorlogsjaren geroyeerd. Bepaald pijnlijk voor het bestuur was het roeyement van een (niet Nederlands) lid, dat de gehele oorlog in de Verenigde Staten bij een dochtermaatschappij van een internationale onderneming had gewerkt en op wiens houding niet het minste aan te merken was geweest. Deze fout werd uiteraard met grote spoed hersteld.

Hoogtepunten in het bestaan van het Genootschap waren uiteraard de jubilea. Het zilveren feest in 1937 werd gevierd met een maaltijd en een feestelijke algemene vergadering; naar buiten werd er geen richtbaarheid aan gegeven. Het 40-jarig bestaan in 1952, dat een bijzondere luister kreeg door het verlenen van het predikaat "Koninklijke", met een feestelijke lunch en een Bijzondere Algemene Vergadering. Het gouden jubileum in 1962 werd tezamen met de in dat jaar 60 jaar oude Geologische Stichting gevierd met een groots opgezet vierdaags Jubileum Congres, onder het motto "Geology and Mining in the Netherlands", met zittingen in Den Haag, Scheveningen en Heerlen. Op dit congres werden 23 geologische voordrachten gehouden, waarvan er 11 gewijd waren aan evenveel stratigrafische eenheden in Nederlands ondergrond en 11 lezingen op mijnbouwkundig

gebied. Er was gelegenheid om deel te nemen aan acht excursies, (één algemene: vlucht boven de deltawerken, vijf geologische en twee mijnbouwkundige; voor details wordt verwezen naar hfdst. IV).

C. HET SAMENLEVEN DER SECTIES BINNEN HET GENOOTSCHAP

Nadat er in het voorgaande reeds op werd gewezen dat de secties, ook na fusie tot Genootschap, een sterk gevoel van zelfstandigheid cultiveerden, zal straks — in het hoofdstuk Financiën — blijken dat zij ook op dit gebied een geheel eigen beheer voerden. Ook wat de wetenschappelijke activiteiten betreft behielden zij, door het onafhankelijk van elkaar organiseren van lezingen en excursies een grote mate van zelfstandigheid; in de statutair vastgestelde scheiding der Verhandelingen in een mijnbouwkundige en geologische serie komt dit evenzeer tot uiting.

Het Genootschapsbestuur is er zich steeds van bewust geweest dat het samengaan van mijnningen en geologen in één vakvereniging iets unieks is, mogelijk zelfs voor de hele wereld. Men heeft echter altijd aangevoeld dat de band tussen beide componenten minder hecht was dan het samenvallen van beider werkterrein in de dunne buitenste schil van de aardkorst misschien zou doen vermoeden. Daarom legde het Genootschapsbestuur aan de zelfstandigheidsdrang der secties steeds zo weinig mogelijk in de weg.

Wel is vanaf de oprichting vastgehouden aan het principe dat naar buiten alleen het Genootschap zou optreden. Ook deze regeling kwam echter, zoals wij zullen zien, slechts tot stand na sterke benadrukking der secties van hun eigen zelfstandig bestaan, op een vergadering van de Raad van Bestuur in 1913, slechts één jaar dus na de fusie der secties. Het bleek toen dat de Geologische Sectie het voornemen had zich met een request te wenden tot de Regering. Door de Raad van Bestuur werd hierop voorgesteld dat een request ener sectie aan het Genootschapsbestuur zou moeten worden ter hand gesteld "wiens taak het is het request ter bestemder plaatse te bezorgen". Mocht de andere sectie het met dit request niet eens zijn, dan zouden twee requesten — van iedere sectie één — worden verzonden, met van elke sectie een toelichting. Uitdrukkelijk verklaarde de voorzitter in zijn voorstel dat het Genootschapsbestuur aan die adviezen "geen tittel of jota mag veranderen". Tenslotte

Tweede Excursie der Geologische Sectie v/h Geol. Mijnbouwk. Genootschap voor Nederland en Koloniën.
Op 4 en 5 oktober 1913. Zaterdag 4 oktober:

fig. 3
Boring met een 2 meter lange boor om verschillende monsters grond te verkrijgen, deze heeft een zeer gecompliceerde samenstelling graniet, vuursteen, zandsteen, leem en stollingsgesteente.

fig. 4
Het onderzoek van den grond en de keileemrots.

Foto's en onderschriften fig. 2-4 uit: "Pak me mee" van 18 oktober 1913, 5e jaargang no. 29.

werd dit voorstel aangenomen "als latende de autonomie der sectie onverkort en alleen regelende de wijze van uiting". Toch werd het voorstel nog fel bestreden, vooral door Molengraaff, die "geen verwateren van de uitingen der sectie wil en geen controleering door het Genootschapsbestuur".

Er werd een nauwkeurige procedure voorgescreven voor het indienen van requesten bij het bestuur door een sectie en voor het consulteren der andere over de inhoud. Het effect van de grondige behandeling van de verhouding tussen Genootschap en secties is, dat voorzover is na te gaan, er nog slechts éénmaal in de 60-jarige historie een conflict is geweest over het optreden naar buiten (zie pag.166), waarbij echter geen sprake was van het indienen van een request.

Ofschoon het Genootschap steeds aan zijn doelstelling heeft kunnen beantwoorden en organisatorisch ook steeds doelmatig gefunctioneerd heeft, kan niet volgehouden worden dat dit mogelijk was door de hechte band tussen en een gelijkgericht streven van de sectie. Vele malen botsten nl. inzichten of belangen.

Reeds in 1914 verweet de Mijnbouwkundige Sectie haar zusterorganisatie spilzucht door te grote uitgaven en door publikaties die "... in het algemeen veel te weelderig zijn", welke opmerking protest der tegenpartij uitlokte. Het geschil was spoedig bijgelegd door de verzekering der Mijnbouwkundige Sectie dat de klacht slechts een uiting was van haar vrees "door den bloei der Geologische Sectie finantieel in de verdrukking te komen".

Minder dan een jaar later sprak een lid der Geologische Sectie er echter zijn twijfel over uit of op de duur de uiteenlopende wensen die van de zijde der geologen en der mijnbouwkundigen gekoesterd worden, in één vereniging te bevredigen zouden zijn.

Nadat in 1921 de notulen van een vergadering van het Hoofdbestuur het besluit vermeldde: Het is wenselijk de statuten te herzien en daarbij de opheffing der Mijnbouwkundige Sectie te overwegen, gezien de weinige belangstelling in deze sectie en de moeilijkheid een bestuur te vormen, opperden in 1923 de Limburgse leden der Mijnbouwkundige Sectie het denkbeeld beide secties op te heffen en er regionale clubs voor in de plaats te stellen.

Toen een jaar later een wijziging van de statuten voorgesteld werd met het doel de vorming van kringen (zie sectie D, pag. 169) mogelijk te maken grepen enkele tegenstanders der secties, onder aanvoe-

ring van Molengraaff de gelegenheid aan om er weer op te wijzen "... dat de splitsing in twee secties de oorzaak is geweest van het geringe leven in de Mijnbouwkundige Sectie, die uit de eertijds bloeiende Nederlandsche Mijnbouwkundige Vereeniging is ontstaan". In plaats van kringen te vormen stelden deze leden in een motie voor een opiniepeiling te houden onder de leden over de wenselijkheid van de opheffing der secties. Deze motie werd aangenomen. Of de opiniepeiling ooit heeft plaatsgevonden is niet bekend; wel dat de secties bleven voortbestaan.

In 1927 wordt een in de grond simpele procedure-questie de aanleiding tot een "sectie-crisis" in optima forma, alleen al omdat in dit geval de voorzitter van de Raad van Bestuur persoonlijk het "j'accuse" liet horen.

De aanleiding was het toezenden door de Mijnbouwkundige Sectie aan het Bestuur van het Genootschap en aan alle andere genodigden van het programma van het in dat jaar in Heerlen te houden congres over de stratigrafie van het Carboon. De voorzitter stelde onmiddellijk de volgende punten aan de orde:

1. Stratigrafie is een onderwerp van zuiver geologische aard; dat de Mijnbouwkundige Sectie het entameert is niet in overeenstemming met de Statuten.
2. Het Genootschap wordt naar buiten vertegenwoordigd door het bestuur (artikel 16 der Statuten); De Mijnbouwkundige Sectie kan geen uitnodigingen verzenden.
3. Naar aanleiding van sub. 1 is bij de voorzitter de gedachte gerezen of nu niet de tijd is gekomen om weer na te gaan of de twee secties wel behouden dienen te worden en of men niet beter over districten kan spreken.

Nog staande de vergadering werden de moeilijkheden sub. 1 en 2 opgelost; voor sub. 3 werd een kleine commissie ingesteld. De archieven onthullen niets over de verdere ontwikkeling van deze aangelegenheid, mogelijk t.g.v. een hiaat in de verslaggeving omtrent de vergaderingen van de Raad van Bestuur van 1927 tot 1931. Het uiteindelijke resultaat is wel bekend: ook nu overleefden de secties de crisis.

Dat ook op wetenschappelijk gebied de grenzen tussen geologie en mijnbouw scherp getrokken en even scherp in acht genomen werden, daarvan getuigt een opmerking, in 1931 door een lid gemaakt. Zij luidt: "Het heeft mij verwonderd, in dit toch hoofdzakelijk technisch georiënteerd tijdschrift (bedoeld is "Mijnwezen") een artikel aan te treffen ... dat meer

in een geologische periodiek thuishoort. Het betreffende artikel was een beschouwing over de oorsprong der diamanten in Borneo.

Ook na de hervatting van de verslaggeving in 1931 komt het "sectieprobleem" lange tijd niet ter sprake. Wanneer dit wel gebeurt, in 1938, blijkt het tijdschrift te zijn gekeerd, want een voorstel, door wijziging der statuten de gelegenheid te scheppen meer secties te vormen, wordt aangenomen. Ook de vorming van afdelingen binnen de secties, kringen dus, wordt mogelijk gemaakt.

Hoewel de secties elkaar in de volgende kwart eeuw niet meer naar het leven stonden, betekent dat niet dat zij altijd geheel vredig naast elkaar voortleefden. De geschillen lagen meestal op het terrein der financiën. De Mijnbouwkundige Sectie stelde zich vaak vijandig op tegenover voorstellen tot contributieverhoging, wanneer zij de overtuiging had dat de hogere opbrengst geheel of voor een groot deel bestemd was voor de bekostiging van geologische publicaties bv. in Geologie en Mijnbouw. Ook botsten de belangen nogal eens als de toewijzing van gelden aan de secties voor uitgaven harerzijds b.v. nomenclatoren of delen der Verhandelingen ter sprake kwamen. Toen in de late zestiger jaren de plannen voor een reorganisatie der Genootschapsstructuur rijpten, stonden opvatting der secties ook nog wel eens diametraal tegenover elkaar, doch de scherpe tegenstellingen kenmerkend voor de periode voorafgaande aan de tweede wereldoorlog kwamen niet meer voor.

Als De Wijs in zijn historisch overzicht bij het 50-jarig jubileum (Geologie en Mijnbouw - April 1962), zegt dat de beide secties als honden en katten in één kennel hebben samengeleefd, dan is dat voor de eerste kwart eeuw van haar co-existentie binnen Genootschapsverband terecht. Men moet dan echter erkennen dat dit een uitstekend beheerde kennel is geweest. Het bestuur ervan is er blijkbaar in geslaagd de tanden, respectievelijk de nagels, af te stompen. Wellicht ook heeft het zich — moderner en wetenschappelijker — van een tranquilizer bediend.

D. DE OPRICHTING VAN KRINGEN

Reeds op de jaarvergadering van het Genootschap in 1924 werd uitvoerig gediscussieerd over de vraag of de vorming van kringen nuttig zou kunnen zijn. Onder dit begrip werd toen niet verstaan een groepering van specialisten binnen een sectie, doch de

verrinniging van de band van genootschapsleden van diverse pluimage in een bepaalde geografische sector van ons land. Als voorbeeld werd genoemd Zuid-Limburg waar reeds clubvergaderingen werden georganiseerd, zoals trouwens ook reeds geschiedde voor Den Haag en omstreken. Er bestonden toen geen clubs als onderafdelingen van het Genootschap en de discussie ging over de mogelijkheid hen die op de clubvergaderingen samenkwamen te verenigen in een officiële kring.

Vermeld dient te worden dat de toenmalige voorzitter van het Genootschap, Grutterink, reeds terloops als zijn mening te kennen gaf dat "ook kringen voor speciale onderwerpen (bv. paleontologie) mogelijk zijn". Hij zag dus tien jaar vooruit, al hebben de paleontologen zich nooit in een kring verenigd. Overigens werd in de Statuten van 1924 nog geen bepaling opgenomen die de vorming van kringen mogelijk maakte.

In het vorige hoofdstuk is ten onrechte de indruk gewekt dat in 1938 voor het eerst de mogelijkheid werd geschapen binnen de secties afdelingen van specialisten te vormen. Reeds sinds 30 mei 1934 bestond binnen de Geologische Sectie officieel de Geophysische Kring; het besluit tot oprichting was reeds genomen op 27 april 1933 en de officiële goedkeuring door de Sectie ⁶⁾ werd op 14 juni 1933 ontvangen. In dat jaar hield de kring reeds twee vergaderingen met voordrachten.

De Geophysische Kring over welks oprichting in de archieven verder slechts weinig te vinden is en die zich ook in een sfeer van serene stilte aan de beoefening van zijn specialisme heeft gewijd, had zich binnen Sectie en Genootschap een historische uitzonderingspositie verworven die hem — zo staat het in 1959 in de notulen — "praktisch de status van een sectie had gegeven". Er was daarom, ook binnen de Kring, geen behoefte hem tot Sectie te verheffen. De in stilte gegroeide bijzondere positie van de Kring komt ook tot uiting in zijn samenstelling die in niet geringe mate anti-statutair bleek. Terwijl de statuten n.l. bepaalden: Tot de Geophysische Kring kunnen alleen toetreden leden van de Geologische Sectie, bleek de geophysische aantrekkingskracht vogels van allerlei

⁶⁾ Kennelijk om haar voogdschap over de Kring nog eens te bevestigen, schrijft de secretaris van de Geologische Sectie in het jaarverslag 1925 (jaarboek 1936) "De bevoegdheid om een kring op te richten ligt bij de Sectie. De Geologische Sectie richtte daarom de Geophysische Kring op."

pluimage en zelfs buitengewone leden onder een dak verenigd te hebben. Later werd uitdrukkelijk verklaard, dat het onjuist zou zijn leden der Mijnbouwkundige Sectie van het lidmaatschap van de kring uit te sluiten.

Van het voornemen om dan de in 1938 geschapen mogelijkheid, om nieuwe kringen op te richten gebruik te maken, blijkt voor het eerst in 1958 wanneer voorgesteld wordt een Sedimentologisch-Geomorphologische Kring te stichten. De Raad van Bestuur adviseerde afwijzend op dit voorstel. Men kwam toen tot de principiële uitspraak dat – hoewel niemand eraan dacht aan de historisch gegroeide status van de Geofysische Kring te tornen – het niet wenselijk was andere kringen te vormen; een herroeping dus van de 20 jaar tevoren genomen beslissing. De Raad van Bestuur was van mening dat groeperingen van specialisten zich binnen de secties in commissies zouden kunnen verenigen. Hier zij opgemerkt dat er binnen de Mijnbouwkundige Sectie nooit sprake is geweest van het vormen van kringen of commissies van specialismen.

Als erkenning van de belangrijke positie die de Geofysische Kring zich had verworven, werd in 1960 besloten dat zijn voorzitter qualitate qua in de Raad van Bestuur van het Genootschap zitting zou hebben. Toen in 1961-1962 de sedimentologen te kennen gaven zich binnen de Geologische Sectie tot een commissie te willen verenigen werd het bestuur van de Geologische Sectie en daardoor ook de Raad van Bestuur met één lid uitgebreid, te kiezen uit die commissie. Men sprak verder van een kring van sedimentologen, die – in tegenstelling tot de Geofysische Kring – niet zelfstandig lezingen zou organiseren; wellicht daardoor vindt men er in de archieven geen activiteiten van vermeld.

Na een periode van enkele jaren stilte waarbinnen het onderwerp Kringen op de bestuursvergaderingen niet meer besproken werd, komt in mei 1965 de suggestie naar voren een "Hydrogeologische Kring van het Genootschap" te stichten. De Geologische Sectie organiseerde, ter kennismaking en aanmoediging, een Hydrologische Dag, waaraan 80 belangstellenden – ook uit landbouw- en waterleidingkringen – deelnamen. In september van dat jaar wordt gesproken over de mogelijkheid "een kring van palynologen binnen het Genootschap te stichten". Nog maar drie maanden later blijkt de Raad van Bestuur akkoord te gaan met de gedachte een Hydrologische Kring te vormen, wat erop wijst dat in de periode van

stilzwijgen over kringen van 1962 tot 1965 zich wederom een ommekeer in de opvattingen van de leiding van het Genootschap heeft voltrokken. Dit komt nog duidelijker naar voren wanneer het Bestuur in 1966 verklaart het te betreuren dat na het kort tevoren gehouden hydrologisch symposium geen verdere stappen zijn gedaan om te komen tot vorming van een "Hydrologische Kring van het Genootschap". Tenslotte kwam het in 1970 – na een tweede Hydrologische Dag met 180 deelnemers – tot oprichting van de kring.

Uit het bovenstaande blijkt reeds dat de opvattingen van het Bestuur over de positie van kringen binnen het Genootschap zich wederom aanzienlijk hadden gewijzigd. Dit blijkt ook uit de besprekingen over dit onderwerp op de vergaderingen in 1966. Men kan bijvoorbeeld voortaan lid zijn van een kring, zonder het lidmaatschap van het Genootschap te bezitten. Wel wordt voorgeschreven dat men lid moet zijn van een wetenschappelijke vereniging, dit om te voorkomen dat geologen – niet leden van het Genootschap – voor de zeer lage contributie alléén – veel voordelen van het Genootschapslidmaatschap zouden genieten.

Als doel der kringen wordt voortaan gezien: verruiming van de activiteiten buiten het enger verband van geologen en mijnningenieurs. Een kring is van nu af aan dus een afdeling van het Genootschap, niet meer van een sectie, zoals oorspronkelijk de opzet was. De kringen staan nu naast de secties; zij heffen zelfstandig contributie en besteden hun gelden naar eigen behoefte. Diensten, onderling verleend tussen het Genootschap en een kring zullen worden vergoed. Een wijziging van de statuten in deze zin wordt voorbereid.

Zo nemen tegen het einde van 1967 de plannen voor de vorming van een Hydrologische, een Palynologische en een Geochemische Kring vastere vormen aan. De voorzitters dezer kringen in oprichting worden reeds uitgenodigd zitting te nemen in de Raad van Bestuur van het Genootschap.

Het is gebleken dat ook uit het bedrijfsleven en uit publieke utiliteitsbedrijven er belangstelling is voor het lidmaatschap van de nieuwe kringen. Voor de Hydrologische Kring b.v. bij leden van de Vereniging van Directeuren van Waterleidingbedrijven, employés van het Rijksinstituut voor Drinkwatervoorziening e.a. Voor het lidmaatschap van de Palynologische Kring bestaat belangstelling bij een brede groep van landbouwkundigen.

In deze periode van duidelijk aan de dag tredende drang tot samengaan op grotere schaal van beoefenaars der aardwetenschappen en van aanverwante takken der wetenschappen, liet in 1967 de voorzitter der — inmiddels ruim een derde eeuw oude — Geophysische Kring een afwijkend geluid horen, dat als een dissonant ondervonden moet zijn, toen hij verklaarde:

- a. de belangstelling van de geologen voor de werkwijze en gedachten der geofysici is verdwenen, mogelijk omdat deze tak der aardkunde te moeilijk is geworden.
- b. de belangstelling der geofysici voor de Geophysische Kring is verdwenen, omdat zij in de Europese Associatie voor Exploratie Geofysici (EAEG) een heel goed georganiseerde en belangrijke organisatie hebben “waarnaast geen plaats is voor onze Geophysische Kring”. Als gevolg hiervan was het bezoek aan voordrachtsavonden van de Kring sterk teruggelopen.

Besloten werd over dit onderwerp een ronde tafel conferentie te beleggen. Deze leidde tot de conclusie dat de geofysische belangen het beste waren gediend bij het voortbestaan van de Kring in de huidige vorm, maar dat maatregelen nodig waren om de belangstelling der geofysici en geologen voor de lezingen te stimuleren; de stappen voor dat doel voorgesteld lagen allen op het gebied van de aard, de kwaliteit en de spreiding der lezingen.

Thans tegen de tijd dat het 60-jarig jubileum van het Genootschap nadert zijn alle kringen wier vorming in de afgelopen jaren overwogen waren, opgericht. Het zijn de volgende:

- Geophysische Kring; opgericht 1934
- Geochemische Kring; opgericht 1968
- Palynologische Kring; opgericht 1968
- Hydrologische Kring; opgericht 1970
- Mineralogische Kring; opgericht 1970
- Sedimentologische Kring; opgericht 1971

E. DE REORGANISATIE IN 1968-1969

Al de bovenvermelde nieuwe — soms revolutionaire — gedachten, de vele veranderingen in de organisatie, de noodzaak soms op kort tevoren genomen beslissingen terug te komen, het zich steeds meer vormen van groeperingen van beoefenaars der randspecialismen waren duidelijke tekenen dat het

Genootschap-oude-stijl niet meer paste in de nieuwe tijd der late zestiger jaren en daarna. De specialismen werden steeds belangrijker; de beoefenaars vonden voor hun publikaties een gastvrij onthaal — en soms nog betaling ook — in de van commerciële zijde uitgegeven stroom van specialistische tijdschriften. Het is begrijpelijk dat de vraag opkwam, of er nog een functie was voor het Genootschap met zijn brede basis en of een algemeen blad als *Geologie en Mijnbouw* nog aantrekkingskracht zou kunnen blijven uitoefenen zowel op schrijvers als op lezers.

Er was nog een — externe — factor die vrij plotseling grote invloed zou gaan uitoefenen op de structuur van het Genootschap en wel de geleidelijke — maar vrij snel — verminderderende activiteit der steenkolenmijnen in Zuid-Limburg, de burcht der *Mijnbouwkundige Sectie*.

Reeds op de vergadering van de Raad van Bestuur van 17 mei 1966 deelde de woordvoerder der *Mijnbouwkundige Sectie* mede zich bezorgd te maken over haar toekomst. Als verschijnselen die zich toen reeds begonnen te manifesteren noemde hij:

groter wordende moeilijkheden bij het organiseren van activiteiten en bij het op sterkte houden van het ledental;
de onmogelijkheid mijnbouwkundige lezingen en publikaties op peil te houden;
vermindering van het aantal advertenties voor *Geologie en Mijnbouw*, die in het verleden grotendeels door de mijnindustrie werden geleverd.

Hij besloot met de conclusie dat in de eerstkomende jaren “de toestand over het hele front hollend achteruit zou gaan”.

Het Genootschapsbestuur reageerde op deze alarmkreet met de overtuiging uit te spreken dat de taak van het Genootschap, als organisatie van mijnbouwingenieurs en geologen tezamen, onverkort bleef bestaan. De suggestie werd gedaan dat de *Sectie* haar activiteiten geleidelijk naar het westen des lands zou verplaatsen, met als centrum Delft. Een aanwijzing voor het grote “potentieel” aan mijnbouwkundige leden buiten Limburg geven de volgende vergelijkende cijfers: In Zuid-Limburg waren in 1967 werkzaam 51 mijnbouwingenieurs, waarvan er 27 lid waren van het Genootschap; voor de rest van het land waren deze cijfers respectievelijk 272 en 200. Het Bestuur suggereerde ook dat de *Sectie*, parallel met de westwaartse verplaatsing van haar activiteit ook erts- en aardolieingenieurs in haar bestuur zou opnemen. Verder werd

besloten de leden der Mijnbouwkundige Sectie vrij te stellen van de contributieverhoging die in die tijd de andere leden – in verband met de steeds stijgende kosten voor Geologie en Mijnbouw – werd opgelegd, omdat men vreesde dat dit een uittocht van kolenmijnbouwers tot gevolg zou hebben.

Intussen bleef de problematiek van de toekomst der Mijnbouwkundige Sectie een vast agendapunt op de bestuursvergaderingen. Ook voerde men overleg met de hoogleraren in de Mijnbouwkunde en met de afdeling Mijnbouw van het Koninklijk Instituut van Ingenieurs, aangezien het bestuur der Mijnbouwkundige Sectie zeer geporteerd was voor een intensivering van de samenwerking met laatstgenoemd instituut.

Er kwamen suggesties de Mijnbouwkundige Sectie om te zetten in een Technisch-Geologische Sectie en ook werd de vraag opgeworpen of het niet nuttig zou zijn beide Secties op te heffen en een algemeen lidmaatschap in te stellen van het Genootschap, waarbinnen Kringen zouden blijven bestaan. In 1969 werd voorgesteld het Genootschap om te vormen tot een geologisch genootschap, openstaand voor belangstellende mijnbouwers.

Bij de bespreking met het Bestuur van het Koninklijk Instituut van Ingenieurs over een mogelijk samengaan van het Genootschap met dit Instituut werd door het laatste gesugereerd dat het Genootschap na zo'n fusie de Sectie Geologie van de Afdeling Mijnbouwkunde van het Koninklijk Instituut van Ingenieurs zou kunnen worden. Dit verschieft werd door de voorzitter van het Genootschap met "geen toekomst" bestempeld, wat het laatste woord was over deze fusieopgave. Overigens was ook bij het Koninklijk Instituut van Ingenieurs men de overtuiging toegedaan dat er binnen het Genootschap zeker bestaansrecht was voor een zelfstandige Mijnbouwkundige Sectie waarmee de Afdeling Mijnbouw van het Koninklijk Instituut van Ingenieurs nauw zou moeten samenwerken.

De gedachten over een nieuwe organisatievorm van het Genootschap concretiseerden zich het eerst in januari 1968, in een aantal duidelijke voorstellen van het bestuur der Mijnbouwkundige Sectie die o.m. het volgende inhielden:

1. opheffing van secties en kring;
2. instelling van één hoofdbestuur, waarin vertegenwoordigd de verschillende takken van de geologie en de mijnbouw;
3. oprichting van regionale afdelingen, met de taak lezingen en bijeenkomsten te organiseren voor

geologen en mijnbouwers;

4. het lidmaatschap van het Genootschap te onderscheiden in een "volwaardig" lidmaatschap voor academici en een "associate membership" zonder stemrecht, tegen een lagere contributie;
5. popularisatie van Geologie en Mijnbouw

Naar aanleiding van deze voorstellen formuleerde ook de Geologische Sectie haar standpunt betreffende de nieuwe structuur van het Genootschap, in haar vergadering van 21 maart 1968 als volgt:

1. de Geologische Sectie is vóór opheffing der secties, omdat:
 - a. de huidige, groeiende ongelijkwaardigheid der secties (in ledental en activiteiten) spanningen oproept
 - b. het aantal bij het Hoofdbestuur betrokken leden der secties onevenredig groot is.
 - c. één bestuur voor het hele Genootschap een beter beleid kan voeren
 - d. de activiteiten van een Genootschap en twee secties tot overladen programma's leiden; één bestuur kan beter selecteren, wat tot een hoger peil der activiteiten zal leiden.
 2. Geologie en Mijnbouw moet gehandhaafd worden in de nu gevonden vorm (zie hoofdstuk III, A.3).
 3. Kringen voor specialismen moeten blijven bestaan; zij kunnen contacten leggen met andere wetenschappen (via Koninklijk Instituut van Ingenieurs, Koninklijke Nederlandse Chemische Vereniging, e.d.)
- Zo zouden mijnbouwers, alleen geïnteresseerd in exploitatietechnieken, lid kunnen worden van een Mijnbouwkundige Kring en van het Koninklijk Instituut van Ingenieurs en niet van het Genootschap. Eenieder zou dan een hoofdgroepering kunnen zoeken (Koninklijk Nederlands Geologisch Mijnbouwkundig Genootschap, Koninklijk Instituut van Ingenieurs, Koninklijke Nederlandse Chemische Vereniging) en bovendien zich aansluiten bij een specialistische kring van zijn gading.
4. De Geologische Sectie is tegen de formering van kringen op regionale grondslag omdat men daar geen levensvatbaarheid van verwacht.

Na gedegen beraad over de voorstellen der beide secties besloot de Raad van Bestuur reeds in mei 1968 in beginsel tot opheffing der secties, onder voorbehoud echter, dat er een betere organisatievorm voor in de plaats zou komen. De secties werden uitge-

nodig organigrammen op te maken waarin haar visies tot uiting moesten komen.

Nadat ruim een maand later een organigram, waarin het Hoofdbestuur gesecondeerd werd door een redactiecommissie, een adviescommissie, een algemene commissie, een kringencommissie en kringen, door alle partijen als een belichaming van haar wensen was geaccepteerd, ontstonden kort daarop, vooral bij de Geologische Sectie, toch weer bezwaren tegen die organisatievorm.

Dit was voor de Raad van Bestuur aanleiding een reorganisatiecommissie in te stellen met als opdracht het gehele probleem van de meest geschikte nieuwe structuur van het Genootschap opnieuw te onderzoeken.

Deze commissie, waarin alle sectoren van het Genootschap waren vertegenwoordigd, besloot het haar voorgelegde probleem van den grond af te onderzoeken en het gehele Genootschap door te lichten. Men maakte een diepgaande studie van de soorten leden die het Genootschap herbergt, van hun wensen en van de activiteiten die tot ontplooiing zouden moeten komen om aan het gros dier wensen te voldoen en om nieuwe leden aan te trekken. Tot in detail stelde men de verschillende wensen en de ermee corresponderende activiteiten vast van ingenieurs in het westen, het zuid-oosten en het noord-oosten des lands, van die in het buitenland, van geologen in Nederland en overzee, van buitengewone leden, van academici en van leden-niet-academici.

Toen, als resultaat van het intensieve speurwerk der reorganisatie commissie, zich in grote lijnen een beeld ging aftekenen van de structuur in wording, richtte de voorzitter van het Genootschap zich in Geologie en Mijnbouw nr. 6, 1968 tot de leden met een uiteenzetting van de stand van zaken en met een verzoek om reacties op de plannen. De reorganisatie commissie wendde zich in hetzelfde nummer tot de leden met een uitvoerige uiteenzetting getiteld: "Naar een Genootschap nieuwe stijl?"

De reacties op beide oproepen kwamen — in de vorm van instemmende, soms ook van afkeurende, commentaren — in vrij ruime mate binnen, zowel uit binnen- als buitenland.

De resultaten van deze opiniepeiling vormden een belangrijke bijdrage tot de opstelling van een concreet organigram door de reorganisatie commissie. Haar werk resulteerde op 20 januari 1969 in een nota aan de Raad van Bestuur getiteld: "Ontwerp voor een toekomstige organisatie van het KNGMG".

Dit ontwerp werd uitvoerig door de Raad van Bestuur en de reorganisatie commissie besproken, waarna het voorgestelde organigram, voorzien van een toelichting van de commissie aan alle leden werd toegezonden, om vervolgens in de 57e Gewone Algemene Vergadering, op 15 maart 1969, ter discussie te worden gesteld. De plannen werden met een zeer grote meerderheid aanvaard en het Genootschapsbestuur werd gemachtigd de reorganisatie uit te voeren met de volgende uitgangspunten:

1. het samengaan van geologen en mijnbouwkundigen moet, binnen het Genootschap, gehandhaafd worden.
2. De huidige splitsing in twee secties werkt versterkend en misschien meer scheidend dan bindend; voorgesteld wordt met dit stelsel te breken.
3. De geologische en mijnbouwkundige taken van wetenschap beslaan een breed spectrum van vakgebieden, wat in de bestuursvorm van het Genootschap tot uiting moet komen.
4. Door de leden zijn de volgende wensen geuit:
 - a. de mogelijkheid van aaneensluiting van specialisten in vakkringen
 - b. leden "in de provincie" meer dan voorheen te laten delen in het genootschapswerk van regionale kringen
 - c. op de hoogte te worden gehouden van de ontwikkeling der geologische en mijnbouwkundige wetenschappen
 - d. onze wetenschappen naar buiten uit te dragen
 - e. de persoonlijke banden tussen vakgenoten te versterken
 - f. de band met vakgenoten in den vreemde te onderhouden (tijdschrift, contactcommissie)
 - g. de banden met studenten in de geologische en mijnbouwkundige wetenschappen te versterken.

Er werd een commissie tot herziening van de Statuten en het Huishoudelijk Reglement benoemd, die in samenwerking met een notaris, een ontwerp opstelde, dat op de Buitengewone Algemene Vergadering van 11 oktober 1969 met algemene stemmen werd aangenomen. Koninklijke goedkeuring der Statuten werd op 16 december van dat jaar verkregen, hetgeen werd gepubliceerd in de Staatscourant van 7 februari 1970.

De belangrijkste veranderingen in de genootschapsstructuur zoals die tot uiting komen in de Statuten en Reglement, zijn de volgende:

1. de eisen voor toelating tot lid werden nauw-

keuriger omschreven dan vroeger het geval was; voor studenten en niet-vakgenoten werd een grotere plaats ingeruimd.

- de secties werden per 7-2-1970 opgeheven. De Mijnbouwkundige Sectie vergaderde voor de laatste keer op 29-1-1970; de Geologische Sectie op 13 februari van dat jaar.

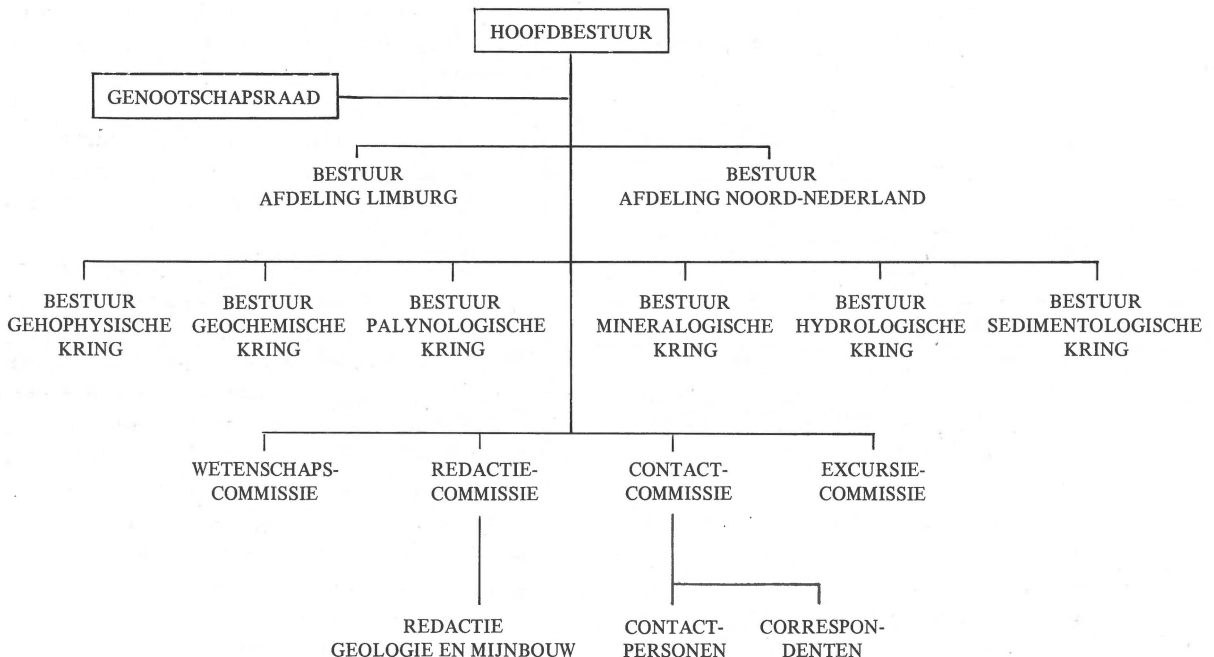
De Afdeling Limburg werd opgericht tijdens een excursie der vroegere Mijnbouwkundige Sectie op 22 mei 1970. Er traden 107 leden toe; ter vergelijking diene dat de Sectie bij haar opheffing 405 leden telde. Het opmerkelijke verschil weerspiegelt het grote aantal sectieleden buiten Zuid Limburg woonachtig. De Afdeling Noord Nederland werd opgericht op 29 maart 1970 met ruim 20 leden.

- De Raad van Bestuur werd opgeheven. In de plaats ervan kwam een Genootschapsraad van tenminste 15 leden, die volgens het Reglement bestaat uit:
 - de leden van het Hoofdbestuur
 - één afgevaardigde, bestuurslid van elke kring en afdeling
 - drie tot vier leden der wetenschapscommissie
 - drie tot vier leden der contactcommissie
 - de voorzitter en secretaris der redactiecommissie
 - ten hoogste drie deelnemers aan werkgroepen.
 De Raad dient het Hoofdbestuur van advies. De

leden van het Hoofdbestuur stemmen derhalve in de Raad niet mee.

- Leden kunnen een afdeling of een kring oprichten, wat echter de goedkeuring vereist van het Hoofdbestuur. Opgemerkt wordt dat een afdeling alleen uit Genootschapsleden bestaat, dit in tegenstelling tot kringen die ook buitenstaanders als leden kunnen hebben.

- Het Hoofdbestuur kan werkgroepen en commissies in het leven roepen voor bepaalde omschreven doelen. In het Reglement worden slechts als nieuwe commissies, beide door het Hoofdbestuur te benoemen, vermeld:
 - de wetenschapscommissie, die uit tenminste vijf en ten hoogste vijftien leden bestaat; zij is nu uit tien leden samengesteld. De wetenschapscommissie fungeert als wetenschappelijk orgaan van het Genootschap
 - de contactcommissie, uit tenminste vijf en ten hoogste negen leden bestaande; haar voornaamste taak is de band met de leden in het buitenland te verstevigen; daartoe werden tot nu toe door haar correspondenten aangesteld in Noord Amerika, Canada, Australië, West en Zuid Afrika, Zambia, Zuid Amerika en Indonesië. In Nederland werden contactpersonen aangesteld op een tiental wetenschappelijke instellingen op de universiteiten, en

bij vijf industriële ondernemingen. Deze commissie organiseert ook contactdagen

het Reglement noemt ook de redactiecommissie, die samengesteld is uit ten minste acht en ten hoogste twintig leden, van welke hoogstens vijf of zes de redactie van het tijdschrift vormen.

de in 1969 ingestelde excursiecommissie, bestaande uit 3 leden, werd gecontinueerd.

Na enkele jaren van hard werken door Genootschaps- en Sectiebesturen, geholpen door speciale commissies en door het commentaar van leden heeft het KNGMG bij zijn 60-jarig jubileum een structuur gekregen, die in grote lijnen door bijgaand organigram in beeld wordt gebracht.

F. BESTUUR, LIDMAATSCHAP, ERELEDEN, EREPENNING

Bestuur

Bij de oprichting van het Genootschap werd het bestuur ervan in handen gelegd van drie personen, waaraan de eis werd gesteld dat zij lid waren van beide secties. Zij vormden het Hoofdbestuur, ook wel Genootschapsbestuur genoemd of kortweg Bestuur.

Iedere sectie had een bestuur van 5 leden. Het Hoofdbestuur vormde tezamen met deze 10 functionarissen de Raad van Bestuur van het Genootschap.

In 1949 werd het Hoofdbestuur uitgebreid tot 5 leden. Daar de sterkte der sectiebesturen onveranderd bleef, bestond de Raad van Bestuur te beginnen met dat jaar uit 15 leden.

In 1955 werd bepaald dat de Raad voortaan zou bestaan uit het Hoofdbestuur, de voorzitters, secretarissen en twee leden der sectiebesturen, de voorzitter van de redactiecommissie en de algemeen redacteur van Geologie en Mijnbouw, in totaal 17 personen. De uitbreiding der sectiebesturen tot 7 en 8 personen, die later plaats vond kwam dus niet tot uiting in de sterkte van de Raad van Bestuur. In 1960 werd de voorzitter van de Geofysische Kring, qualitate qua, lid van de Raad van Bestuur. De voorzitters van later opgerichte kringen kregen ook een plaats in de Raad van Bestuur. Bij de algemene reorganisatie van het Genootschap in 1969 werd de Raad van Bestuur vervangen door een Genootschapsraad, voor welks samenstelling een nieuwe regeling werd uitgevaardigd. Men zie hiervoor sectie E van dit hoofdstuk, pag. 173.

Hier volgt een opgave van de voorzitters die het Genootschap in de achter ons liggende zestig jaren hebben geleid:

1912-1913	W.A.J.M. van Waterschoot van der Gracht
1914-1915	R.D.M. Verbeek
1916-1917	N. Wing Easton
1918-1919	J.A. Grutterink
1920	F.K. van Ittersson
1921	H.A. Brouwer
1922-1923	J.A. Grutterink
1924-1925	L.W. Leyds
1926-1927	L. Rutten
1928-1930	G.A.F. Molengraaff
1930-1934	J. Erb
1935-1945	J.A. Grutterink
1946-1956	H.M.E. Schürmann
1957-1963	H.J. de Wijs
1963-1968	L.U. de Sitter
1968-	G.L. Krol

Lidmaatschap

In het Genootschap worden de leden onderscheiden in de volgende groepen:

a. gewone leden

Tot in 1970 is in de Statuten nooit aangegeven aan welke eisen iemand moest voldoen om voor het gewoon lidmaatschap in aanmerking te komen. Pas in de Statuten van genoemd jaar werden eisen gesteld; zie hiervoor pag. 176.

Bij de oprichting werd bepaald dat gewone leden lid konden zijn van één sectie of van beide. In 1913 was 54% der gewone leden lid van twee secties; in 1962 was dit percentage 26%; in 1968 was het percentage verder gedaald tot 16.2.

Het gewoon lidmaatschap van het Genootschap is niet uitsluitend toegankelijk voor natuurlijke personen; ook wetenschappelijke instituten of verenigingen en commerciële instellingen kunnen als gewoon lid worden toegelaten. Veelal vragen deze het begünstigerschap aan.

Voor een aantal jaren is hieronder het ledental dezer niet natuurlijke personen aangegeven:

1914	1937	1951	1961	1970
37	34	46	48	69

b. buitengewone leden

Bij de oprichting kregen de leden van de Mijnbouwkundige Vereeniging automatisch deze status. In 1931 werd bepaald dat alle studenten in de geologie of mijnbouwkunde buitengewoon lid konden worden, mits ze aangesloten waren bij een geologische studentenvereniging. In de Statuten van 1970 is deze bepaling weggelaten.

In 1940 werden alle Leidse studenten in de geologie en bloc gewoon lid; hiervoor kregen zij een abonnement op Geologie en Mijnbouw, wat buitengewone leden niet hadden. In 1946 had het Genootschap geen buitengewone leden meer. Door deze ontwikkeling werd de band tussen het Genootschap en de studentengemeenschap zwakker, wat o.a. tot uiting kwam in 1953, toen bleek dat van de 440 studenten in de geologie en mijnbouwkunde er slechts 240 lid van het Genootschap waren. Een wervingscampagne had tot resultaat, dat in 1955 71 leden der Mijnbouwkundige Vereniging te Delft als buitengewoon lid tot het Genootschap toetraden. Dit lidmaatschap liep in de eerstvolgende jaren op tot enkele honderden, zie grafiek, pag.

De contributie voor buitengewone leden werd bij de oprichting van het Genootschap op f 1,— per jaar gesteld, doch zij ging met die der gewone leden sterk omhoog tot f 12,50 voor het jaar 1971.

Op 1 januari 1958 werden 34 studenten der Technische Hogeschool te Bandung en bloc buitengewoon lid van het Genootschap. De notulen der vergaderingen in latere jaren melden niets meer over dit lidmaatschap.

c. Stichters

In de Statuten van 1913 werd bepaald dat men stichter van het Genootschap werd, door een nader bij reglement vast te stellen bedrag in kas te storten; in het Reglement van dat jaar werd dit bedrag vastgesteld op f 5.000.

Men legde er in de 1e Algemene Vergadering de nadruk op, dat men als toekomstige stichters het oog had op "kapitalisten en groot kapitalisten". Men hoopte zonder veel moeite een aantal personen en vennootschappen tot het stichterschap te kunnen overhalen. Een der oprichters deelde optimistisch mede een aantal maatschappijen te zullen polsen. Hij moet in zijn optimisme beschaamd zijn, want het Genootschap heeft nooit meer dan één Stichter gehad en wel de Bataafsche Petroleum Maatschappij, die

deze status spoedig na de oprichting kreeg.

In de Statuten van 1970 wordt niet meer gerept over de voorwaarden waaronder men stichter kan worden. Artikel 3.1. daarentegen bepaalt: Het Genootschap heeft één stichter. . .

d. Begunstigers

Dit kunnen die natuurlijke personen, dan wel wetenschappelijke of commerciële instellingen worden, welke boven hun contributie als gewoon lid een door het bestuur te bepalen bedrag schenken. Bij de oprichting was dit tenminste f 25,—. In het Reglement 1970 wordt deze bijdrage voor natuurlijke personen en voor wetenschappelijke instellingen gesteld op tenminste 150% van de contributie van een gewoon lid en voor commerciële instellingen op een in elk geval afzonderlijk te bepalen bedrag, geen geval minder dan 200% van de contributie door een gewoon lid verschuldigd.

De leden-begunstigers van het Genootschap zijn in de loop der jaren meestal commerciële — in de eerste jaren ook wel wetenschappelijke — instellingen geweest. In de eerste twee decennia telde het Genootschap ook enkele personen als ledenbegunstigers; in 1934 overleed de laatste van deze klasse, oud voorzitter J. Erb.

In 1965 werd een echtpaar begunstiger en wel Mr. Arn. d'Ailly en mevrouw d'Ailly — van Waterschoot van der Gracht. Laatstgenoemde is de dochter van een der oprichters van het Genootschap, wiens naam is verbonden aan de erepenning. Na het overlijden van

	1914	1927	1937	1951	1961	1970
Natuurlijke personen	3	3	—	—	—	1
Kolenmijnen	2	7	4	6	6	3
Olie- en gasmaatschappijen	3	5	4	1	5	25
Ertsmaatschappijen	1	1	1	1	1	4
Zout- en sodamaatschappijen	—	—	—	1	1	2
Mijnbouw-service-maatschappijen	2	2	—	—	—	—
Wetenschappelijke instellingen	1	2	—	—	—	25
Niet-mijnbouwmaatschappijen	—	—	—	2	3	1
Totaal	12	20	9	12	16	61

haar echtgenoot in december 1967 bleef mevrouw d'Ailly begunstiger; zij is bij het 60-jarig jubileum de enige natuurlijke persoon met deze status.

In 1968 steeg het aantal begunstigers plotseling zeer sterk (zie de totaalcijfers van de tabel) omdat een groot aantal wetenschappelijke instellingen, tot toen gewoon lid, begunstiger werden. In dat jaar en in versterkte mate in de volgende, traden ook verschillende in Nederland en op de Noordzee werkende oliemaatschappijen als lid-begunstiger toe.

De begunstigers zijn voor de genoemde jaren als volgt te onderscheiden:

e. Ereleden

Het erelidmaatschap kan door het bestuur worden verleend aan leden die zich bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt voor het Genootschap. De volgende leden viel deze eer te beurt:

Dr.Ir. R.D.M. Verbeek, 23 mei 1913

Dr. J. Lorié, 18 september 1915

Jhr.Ir. H. Loudon, 5 februari 1921

Prof.Dr. G.A.F. Molengraaff, 21 april 1931

Mr. Dr. H.C. Dipl. Ing. W.A.J.M. van

Waterschoot van der Gracht, 12 april 1940

Dr.Ir. P. Tesch, 25 maart 1944

Prof.Ir. J.A. Grutterink, 28 februari 1947

Dr. H.M.E. Schürmann, 17 juni 1950

Dr.Ir. Ch.Th. Groothoff, 19 januari 1952

Dr. P. Kruizinga, 21 februari 1959

Ir. A.A.G. Schieferdecker, 16 februari 1963

Ir. A.J. Mulder, 18 februari 1967

Daar het zeer zelden zal voorkomen dat het aanbod van een erelidmaatschap door de uitverkorene niet wordt aanvaard, moge het ene geval geboekstaafd worden, waarin dit is geschied.

In 1932 schreef een zeer prominent en actief lid (mede oprichter van het Genootschap) aan het Bestuur "... ik geen vrijheid zou kunnen vinden het erelidmaatschap te aanvaarden. Uwe goede bedoelingen overigens ten zeerste waardeerende ...". Het archief bevat behalve dit schrijven echter een aan de secretaris persoonlijk gericht briefje van betrokkene van dezelfde datum waarin hij mededeelt "De eenige, maar voor mij afdoende reden is, dat ik van al die poespas niet houd".

f. De groei van het ledental

Het verloop van het ledental van het Genootschap alsook van de afzonderlijke soorten leden in de zestig achter ons liggende jaren toont de grafiek. Ook de ontwikkeling van de Geophysische Kring is in beeld gebracht en wel als onderdeel van de Geologische Sectie, waartoe de kringleden oorspronkelijk verondersteld werden te behoren.

Bij de reorganisatie in 1969 (zie pag. 171) werden met ingang van 7 februari 1971 de secties opgeheven. Sindsdien kent het Genootschap: één Stichter.

gewone leden — voor het gewoon lidmaatschap wordt een voltooide academische opleiding in de aardwetenschappen als eis gesteld of een functie op overeenkomend peil. Ook niet-vakgenoten kunnen lid worden als opleiding, functie of belangstelling dit volgens het Hoofdbestuur wettigen

erelieden — zie onder e, de eisen zijn in 1970 niet gewijzigd

begunstigers — zie onder d

gewone leden, oud-leden der Mijnbouwkundige Sectie — Deze leden betalen een lagere contributie dan de andere gewone leden; deze zal echter in drie, jaarlijks vast te stellen achtereenvolgende sprongen gelijk gemaakt worden aan die der andere gewone leden. Daarna zal deze klasse gewone leden dus ophouden te bestaan.

belangstellende leden — Dit kunnen worden zij die werkzaam of geïnteresseerd zijn in de geologie of mijnbouwkunde, doch waarvoor, uit hoofde van hun opleiding het gewone lidmaatschap niet open staat. Deze leden kunnen, naar verkiezing het tijdschrift en de verhandelingen al dan niet ontvangen. Voor hen die het op prijs stellen de publicaties te ontvangen, is de contributie hoger dan voor hen die deze niet wensen te ontvangen.

buitengewone leden — zie punt b pag. 176. In de Statuten van 1970 wordt aan het buitengewoon lidmaatschap nog slechts als eis gesteld dat men aardkundige of mijnbouwkundige wetenschappen aan een Nederlandse universiteit of hogeschool, of andere door het Hoofdbestuur aangewezen inrichting, studeert. De eis dat men lid moet zijn van een vak-studentenvereniging is dus vervallen.

Van de personen die bij de oprichting van het Genootschap in 1912 als lid toetraden zijn de volgende nog in leven:

DIPLOMA

HET Geologisch Mijnbouwkundig Genootschap voor Nederland en Koloniën, in Algemeene Vergadering bijeengekomen op den twaalfden April negentien honderd en veertig, heeft benoemd tot

EERELID

wegens buitengewone verdiensten als mijnningénieur en geoloog zoowel in Nederland als in den vreemde

MR. DR. h.c. Dipl. Ing. W. A. J. M.
VAN WATERSHOOT VAN DER GRACHT

Commandeur in de Orde van Oranje Nassau, Ridder in de Orde van den Nederlandschen Leeuw, Geheim Kamerheer van Z.H. den Paus, Lid van de Koninklijke Nederlandsche Academie van Wetenschappen, Doctor honoris causa van de Colorado School of Mines, Foreign Fellow of the Geological Society of London, Mede-oprichter en Eerelid van de American Association of Petroleum Geologists, Fellow of the Royal Society of Arts, Fellow of the Geological Society of America, Eerelid Internationaler Bohrtechniker Verband, Oud Lid en Secretaris van den Mijnraad, Oud Ingenieur Directeur van de Rijksopsporing van Delfstoffen, Oud Inspecteur Generaal der Mijnen, Lid van den Mijnraad, Oud President van de Roxana Petroleum Company, Oud Vicepresident in charge of Exploration and Research van de Marland Oil Company, Mede-oprichter en eerste Voorzitter van het Geologisch Mijnbouwkundig Genootschap voor Nederland en Koloniën.

Het Bestuur van het Genootschap

J. H. Gutterink
P. M. M. van der Graaf

Het Bestuur van de Mijnbouwkundige Sectie

G. H. J. J. J.
Kaede
P. F. A. J.
P. J.
H. T. J.

Het Bestuur van de Geologische Sectie

H. J. J. J.
J. J. J.
J. J. J.
P. J. J.
H. J. J.

verbinden van Mr. Dr. H.C. Dipl. Ing. W.A.J.M. van Waterschoot van der Gracht, medeoprichter en lid van zeer grote verdienste van het Genootschap.

Deze erepenning werd tot nu toe uitgereikt aan de volgende personen:

Prof. Dr. Ir. F.K.Th. van Iterson, 17 februari 1951
 Prof.Dr.Ir. F.A. Vening Meinesz, 17 februari 1951
 Prof.Dr. W.J. Jongmans, 25 juni 1951
 Prof.Dr.Ir. C.H. Edelman, 21 februari 1953
 Prof.Dr. P. Fourmarier, 20 februari 1954
 Prof.Dr. Ph.H. Kuenen, 4 maart 1954
 Ir. J. Bakker Gzn., 19 februari 1956
 Prof.Dr.Ir. H.A. Brouwer, 16 februari 1957
 Ir. G.J. de Vooys, 20 februari 1957
 Dr. Ing. E.L. Erwin Anderheggen, 26 april 1962
 Prof. F.B. Hinsley, Dr.Sc., 26 april 1962
 Dr. E. Kündig, 26 april 1962
 Prof.Dr. P. Pruvost, 26 april 1962
 Dr.Ir. W.P. van Leckwijck, 15 februari 1964
 Prof.Mr.Dr. F. Florschütz, 20 februari 1965

Ir. A. Hellemans, 19 februari 1966
 Prof.Dr. I.M. van der Vlerk, 18 februari 1967
 Ir. B.P. Boots, 16 maart 1968
 Ir. C.E.P.M. Raedts, 15 maart 1969
 Prof. Dr. L.U. de Sitter, 15 maart 1969
 Prof.Dr.Ir. R.W. van Bemmelen, 14 maart 1970

Evenals met het erelidmaatschap, is het bij de toekenning van dit eerbewijs éénmaal voorgekomen, dat het (althans tijdelijk) werd afgewezen. De uitverkorene berichtte aan het Bestuur dat hij niet kon voldoen aan de historisch gegroeide goede gewoonte bij het ontvangen van deze erepenning een voordracht te houden, aangezien hij geen origineel onderwerp onder studie had, deze plechtigheid waardig. Hij verzocht daarom van de aanvaarding te mogen afzien. Zes jaar later was de betrokkene in staat de uitreiking op te luisteren met een passende voordracht. Hij werd wederom voorgesteld, waarna de uitreiking plaats vond.

HOOFDSTUK II

FINANCIËN

Het belangrijkste in de Statuten genoemde middel tot het bereiken van het hoofddoel van het Genootschap: het bevorderen der mijnbouwkundige en geologische wetenschappen, was het zelf uitgeven van publicaties en het steunen van het uitgeven ervan door anderen. De mate waarin het Genootschap deze middelen kon aanwenden was uitsluitend een kwestie van de hoeveelheid geld, waarover beschikt kon worden om de kosten van uitgave, druk en verandering der wetenschappelijke geschriften te bestrijden. Er was nl. altijd voldoende, meestal zelfs overvloedig copy. De auteurs ontvingen als zodanig geen vergoeding, de redactiecommissie werkte con amore en voor de administratie werd, voorzover door leden van het Genootschap gevoerd, geen beroep op de geldmiddelen gedaan. Men kan daarom de activiteiten van het Genootschap in de afgelopen 60 jaren van zijn bestaan beschrijven als een voortdurende en niet aflatende worsteling om, voor een optimale publicistische activiteit, de nodige geldmiddelen te vinden.

Als bronnen, waaruit de gelden zouden worden verkregen werden in Statuten en Reglementen genoemd:

1. De contributies der gewone leden, die bij de oprichting waren vastgesteld op f 5,— voor het lidmaatschap van één Sectie en f 8,— voor dat van beide. Het debiet dezer bronnen werd statutair volgens een door de Raad van Bestuur vast te stellen sleutel verdeeld over de genootschapskas, de sectiekassen en het publicatiefonds; dit laatst instituut kreeg steeds het overgrote deel der via contributies binnengekomen gelden toegewezen.
2. De contributies der buitengewone leden; deze bedroeg bij de oprichting f 1,— per persoon; de opbrengst was geheel bestemd voor het publicatiefonds.
3. De éénmalige storting van "Stichters"; deze werd vastgesteld op minstens f 5.000; deze stortingen kwamen geheel ten goede aan het publicatiefonds.
4. De jaarlijkse bijdragen van begunstigers; deze werd vastgesteld op minimaal f 25,— boven de contri-

butie van een lid; zij was bestemd voor het publicatiefonds.

5. De opbrengst van de verkoop van publicaties, welke eveneens in het publicatiefonds werd gestort.

In de loop der jaren openden zich andere bronnen van inkomsten zoals: subsidies, schenkingen, rente en dividend van beleggingen, advertenties in, abonnementen op en herdrukken van het tijdschrift.

Bij de oprichting van het Genootschap verwierf de Bataafsche Petroleum Maatschappij het praedicaat "Stichter" door een storting van f 5.000. Zij bleef de enige die deze eretitel mag voeren.

Terzelfder tijd gaven elf leden (waarvan acht commerciële instellingen) zich op als begunstiger; de hoogste bijdrage boven de contributie was f 500. Deze begunstiger was, en bleef, de enige die het lidmaatschap voor het leven verwierf door een éénmalige betaling van twintig maal de begunstigersbijdrage voor één jaar.

De Statuten bepaalden toen: Het Genootschap en de secties beschikken over eigen geldmiddelen. Bij de fusies der Geologische en Mijnbouwkundige Verenigingen tot Genootschap hielden de uit de verenigingen ontstane secties een eigen kas aan, welke zou aangroeien door de toevloed van bedragen welke hen uit de contributies toekwamen via de eerder genoemde verdeelschaal. De sectiekassen bleken echter bij de stichting van het Genootschap zo goed gevuld te zijn, dat het hun in 1913 toe te kennen aandeel in de contributie op nihil werd vastgesteld.

De secties belegden soms hun kassaldi en hadden daardoor eigen (dividend-, of rente-) inkomen. Zij verdedigden het standpunt dit naar eigen goeddunken te mogen besteden. Dit werd door het Genootschapsbestuur goedgevonden, waarbij echter uitdrukkelijk werd vastgelegd dat de secties geen schulden mochten maken. Ook werd haar niet toegestaan gelden te accepteren zonder toestemming van het Bestuur.

De indruk kan gewekt zijn dat, door de aanzien-

lijke giften bij de oprichting verkregen, het Genootschap in de eerste jaren van zijn bestaan over ruime kasmiddelen kon beschikken, zeker in een tijd dat bv. zaalhuur voor een vergadering te boek staat voor f 1,25 en een 5-daagse excursie naar de Eifel gemaakt kon worden voor f 35,—. Dit blijkt niet zo te zijn en wel om twee redenen. Ten eerste werden alle eenmalige schenkingen belegd; in 1914 werd reeds f 200 aan rente gekweekt op deze beleggingen (aan contributie werd f 1918 geïnd; de begunstigers droegen f 309 bij) en in 1916 bezat het Genootschap f 7.500 aan obligaties. Ten tweede gaf het Genootschap in 1913 en 1914 zeer lijvige jaarboeken uit en hadden de secties grote uitgaven, vooral voor publicistische activiteiten. Reeds in 1914 werd de Geologische Sectie beschuldigd van het uitgeven van "weelderige publicaties" en "onzuinig beheer".

Reeds in 1915 werd de financiële toestand van het Genootschap als "zeer ongunstig" beschreven, een term die in de komende 60 jaren maar zelden uit de verslagen zal verdwijnen, evenmin als het middel tot zijn bestrijding: contributieverhoging, dat in 1918 voor het eerst wordt gebruikt. Deze bijdrage werd gebracht op f 6,— voor het lidmaatschap van één sectie en op f 10,— voor dat van beide.

In 1920 werden voor het eerst aanvragen om financiële steun bij het Ministerie van Koloniën en bij dat van Onderwijs ingediend. De eerst genoemde instantie wees deze onmiddellijk af "omdat het Genootschap ook reeds steun ontvangt van verschillende grote maatschappijen". Het Ministerie van Onderwijs informeerde, alvorens een subsidie te overwegen, naar de financiële toestand van het Genootschap. Dit werd hierdoor in verlegenheid gebracht, ten eerste vanwege de omvang der effectenportefeuille, ten tweede omdat, kort na het indienen der subsidieaanvraag, van de Nederlandsche Overzee Trustmaatschappij een gift van f 5.000 was ontvangen. De subsidie werd niet verleend.

In de twintiger jaren onthullen de archieven weinig over financiële zaken. In 1923 blijkt zich echter een situatie te hebben ontwikkeld waarin het publikatiefonds een groot negatief saldo vertoonde terwijl de kassen van het Genootschap en der secties ruim gevuld waren. Typerend voor de zelfstandige positie der secties is wel, dat het voorstel van het Genootschap f 1.500 uit zijn kas in het publikatiefonds te storten als de secties bereid waren elk f 1.000 af te staan voor dit fonds, door de Mijnbouwkundige Sectie (die verreweg de grootste kas bezat) werd

verworpen. Dit was voor deze sectie het begin van een traditie, zich negatief op te stellen t.o.v. de publikatiemedia van het Genootschap (Geologie en Mijnbouw en vooral de Verhandelingen), daar deze voor de grote meerderheid bijdragen van geologisch karakter zouden blijken te bevatten.

De bij de oprichting van het Genootschap ingestelde verdeelsleutel der contributiegelden was meermaal onderwerp van discussie, daar de beide secties voor een hogere toewijzing pleitten en het Genootschap zowel voor zijn eigen kas als voor het publikatiefonds streed.

In 1931 kwam het over de bestemming der contributiegelden tot een principiële debat, waarin door het Genootschapsbestuur werd betoogd, dat deze als regel grotendeels in de hoofdkas moesten vloeien, waaruit dan de sectiekassen zo nodig zouden kunnen worden gesteund. De secties drongen daarentegen aan op de toekenning van het overgrote deel der contributies aan haar kassen, die dan de genootschapskas zouden kunnen bijspringen, wanneer deze voor bijzondere uitgaven zou staan. Voor deze opvatting werd geen meerderheid gevonden.

Mede door een contributieverhoging tot f 7,— voor het lidmaatschap van één sectie (voor twee bleef het f 10,—) in 1932 voeren de secties zo wel, dat in 1934 wederom kon worden besloten de opbrengst der contributies geheel in de genootschapskas en het publikatiefonds te doen vloeien.

Het jaar 1935 was in financieel opzicht zeer bewogen. Het publikatiefonds onderging een grote aderlating door de hoge kosten (f 7.500) van de "Inventaris Wing Easton" (zie pag. 201), maar genoot ook een onverwachte bate van f 4.500 als schenking van het Pieter Langenhuizenfonds en een gift van f 1.000 door een lid dat onbekend wenste te blijven (zie pag. 201). De effectenportefeuille onderging in dat jaar een waardedaling van f. 1.440 naar f 15.850. Voorgesteld werd effecten te verkopen om de drukker te kunnen betalen; het bestuur wees dit echter van de hand.

Deze financiële tegenslag voerde het bestuur op het terrein der actieve beleggingspolitiek en men besloot f 6.200 obligaties om te zetten in f 4.000 aandelen, een operatie welke ertoe bijdroeg dat nog in 1936 de effectenportefeuille met f 5.000 in waarde toenam. In dit jaar gingen de contributie-opbrengsten wederom geheel aan de sectiekassen voorbij, daar zowel de Genootschapskas als het publicatiefonds versterking behoefden.

In 1936 kwam het Bestuur tot de overtuiging dat de contributies, die inmiddels waren verlaagd tot f 6,— voor één sectie, wederom moesten worden verhoogd. Van de Mijnbouwkundige Sectie rees hier tegen sterk verzet omdat: “de Geologische Sectie meer waar voor haar geld krijgt” (de “waar” bestond uit een groter aantal geologische publicaties). Hierdoor ontstond de situatie dat de leden der afzonderlijke secties een verschillende jaarlijkse bijdrage gingen betalen n.l. de geologen f 7,— en de mijnbouwers f 6,—.

In zijn feestrede bij het 25-jarig jubileum in 1937 vermeldde voorzitter Grutterink dat in de afgelopen 25 jaar het Genootschap f 149.000 had ontvangen waarvan f 126.000 waren uitgegeven. Met het verschil van f 23.000 als kapitaal ging het Genootschap de tweede kwarteeuw van zijn bestaan in.

De oorlogsjaren werden gekenmerkt door dalende inkomsten; zij liepen terug van rond f 4.800 in 1938 tot f 3.000 in 1945, ten dele door het verlies der contributies van de leden overzee. De jaarlijkse uitgaven bleven ongeveer gelijk; op “Geologie en Mijnbouw” teerde men echter per jaar rond f 2.000 in. De bron uit rente en dividend daalde in de oorlog niet veel en toonde in de eerste na-oorlogse jaren zelfs een stijging. Het vermogen van het Genootschap doorstond de oorlog goed; het steeg met f 5.500 tot f 33.700; het effectenaandeel hierin met f 1.140 tot f 24.800. Men heeft in de oorlogsjaren een moment overwogen dit vermogen in huizen te beleggen, maar heeft dit plan niet tot uitvoering gebracht; ook het voorstel het kapitaal ten dele in wetenschappelijk boeken te beleggen werd afgewezen onder het motto: het kapitaal is de ruggegraat van ons publicatiepotentieel.

Geologie en Mijnbouw had tijdens de oorlog slechts op zeer kleine schaal artikelen kunnen opnemen; de wetenschappelijke arbeid der leden daarentegen had niet stilgelegen. Daarom zag het Genootschap zich na afloop van de oorlog voor de taak gesteld de achterstand op het gebied der publikaties in te halen. Hiervoor was veel geld nodig. Om dit te verkrijgen werden per 1 januari 1947 de contributies verhoogd, tot f 10,— voor leden van één sectie, tot f 15,— voor beide secties en tot f 2,50 voor buitengewone leden. Op 1 januari 1949 volgde een nieuwe verhoging tot respectievelijk f 15,—, f 20,— en f 5,—. De abonnementsprijs voor Geologie en Mijnbouw kwam voor het binnenland op f 10,— (was f 7,50) en voor het buitenland op f 11,— (was f 8,—); de

Geologische Sectie hevelde f 1.500 uit haar kas over naar het publikatiefonds. Ook werden bezuinigingen doorgevoerd, alhoewel daar weinig objecten voor waren te vinden. Eén ervan was, aan slechts zes van de twaalf de secties vertegenwoordigende leden van de Raad van Bestuur vergoeding der reiskosten toe te kennen.

Na zo de interne bronnen op maximale capaciteit gebracht te hebben, wendde het Genootschap zich met een energieke campagne tot de Regering en het bedrijfsleven om financiële steun. Aan de Regering werd een jaarlijkse subsidie gevraagd van f 1.000 voor de duur van 10 jaar; deze werd — vermoedelijk, althans ten dele, met het oog op de vermogenspositie die uit de balans bleek — afgewezen. Een aparte aanvraag voor een subsidie van f 25.000 voor de geologische kaart 1 : 200.000 van Nederland, die het Genootschap in bewerking had, werd eveneens afgewezen, echter met de suggestie het bedrag in delen aan te vragen. De reacties van het bedrijfsleven daarentegen was verheugend positief. Binnen een half jaar stroomden giften tot een totaal van f 18.000 in het publikatiefonds; dit profiteerde ook van een kleine hausse in advertenties in Geologie en Mijnbouw en eveneens van een toename van de opbrengsten uit het belegde kapitaal. Een ongunstige factor voor de kaspositie in deze jaren was overigens de welhaast chronische achterstand in contributiebetaling die soms tot boven de f 10.000 opliep.

Men zal opgemerkt hebben dat, zelfs in financieel moeilijke tijden, het Genootschap er niet toe overging ook maar een klein deel van het belegde vermogen te verkopen om de liquiditeit te verhogen. Men bleef het devies huldigen: Het kapitaal is de ruggegraat van het Genootschap en als zodanig onaantastbaar.

Een blik op de interne financiële huishouding krijgt men uit de verslagen van 1949-1950, waaruit blijkt dat enerzijds het Genootschap aan de Geologische Sectie een subsidie vroeg om een bepaalde publikatie mogelijk te maken (de Sectie bleef garant tot f 500) terwijl dat korte tijd later aan de Mijnbouwkundige Sectie f 600 verstrekke en bovendien f 1.000 stortte in het garantiefonds voor het komende World Petroleum Congress te Scheveningen.

De redactiecommissie die, zoals steeds weer gebleken is, de grootste moeite had de financiële touwtjes, Geologie en Mijnbouw betreffende, aan elkaar te knopen had eveneens grote zorgen omtrent de Verhandelingen, die slechts konden verschijnen als er incidenteel uit bijzondere bronnen gelden beschik-

baar kwamen. Om daarnaast over een meer constante bron van middelen te kunnen beschikken vroeg zij het Genootschap een jaarlijkse toelage van f 2.500. Ondanks de op dat moment gunstige kaspositie zegde het Genootschap slechts f 1.000 toe, daar het kas-saldo nauwelijks toereikens was voor enkele grote publikaties in de onmiddellijke toekomst. Voor sommige van deze hoge posten werd overigens weer een beroep op het bedrijfsleven – vooral de olie-industrie – gedaan terwijl voor de Geologische Kaart de Regering nu met een subsidie van f 17.500 bijspong. Uit het feit dat het Genootschap – nadat f 8.400 van intekenaren was ontvangen – hiervoor nog f 12.000 uit zijn kas moest bijpassen blijkt de omvang der financiële lasten.

Bij de beraadslagingen over de verbetering der financiële situatie die verscheidene malen in de geschiedenis van het Genootschap – en ook nu weer in de jaren 1955-1960 – werden gehouden, kwamen steeds weer een vijftal mogelijkheden ter tafel en wel:

1. de opheffing van het ruilverkeer (pag. 215) dat het Genootschap f 1.000 à f 2.000 per jaar kostte. Tegen opheffing van de uitwisseling van de beide publikaties van het Genootschap tegen vele buitenlandse tijdschriften rees bij Bestuur steeds verzet, omdat men vooral Geologie en Mijnbouw beschouwde als “het visitekaartje van wetenschappelijk Nederland, de aardwetenschappen betreffende”. Bovendien bleek later dat de Organisatie voor Zuiver Wetenschappelijk Onderzoek die als adviserend orgaan voor de Regering optrad in subsidiezaken, (na de toekenning van subsidies sinds 1967) zeer gesteld was op dit ruilverkeer als vlagvertoon in het buitenland en het behoud ervan als voorwaarde voor subsidieverlening stelde. Opheffing kwam daarom niet als bezuinigingsmaatregel in aanmerking.
2. Verkleining of vereenvoudiging van Geologie en Mijnbouw (offset i.p.v. boekdruk, grotere bladspiegel, advertenties tussen de tekst etc.) en opheffing der Verhandelingen. Ook tegen deze versoeringen van het maandblad en het verdwijnen der Verhandelingen hadden het Bestuur en de redactiecommissie overwegende bezwaren op grond van verwant aan die waarop zij tegen de beëindiging van het ruilverkeer gekant waren.
3. Verkoop van effecten. Dit werd algemeen beschouwd als de laatste maatregel die in aanmerking kwam. (De Geologische Sectie besloot in 1960 wel haar kapitaal te gaan opteren).

4. Opvoering der advertentie-acquisitie voor Geologie en Mijnbouw. Alle pogingen op dit gebied (tijdelijk had de drukker zelfs twee acquireurs in dienst) stuitten af op de omstandigheid dat potentiële adverteerders uitsluitend gezocht moesten worden onder de toeleveringsbedrijven voor de kolonmijnbouw, gezien andere takken van mijnbouw nog weinig werden beoefend in ons land. Deze producenten wilden hun artikelen onder ogen brengen van mijnningenurs en maten de waarde van het advertentiemedium daarom af naar de hoeveelheid mijnbouwkundige literatuur die het bevatte. Als zodanig bleef Geologie en Mijnbouw ver onder de maat en het aantal advertenties dat het aantrok was navenant; de drukker bracht steeds weer naar voren: de sterke overheersing van geologische artikelen stoot de fabrikanten van mijnbouw-machines af. Daarbij kwam dat het genootschapsorgaan op dit gebied concurrentie ondervond van twee populaire mijnbouwperiodieken “De Mijnlamp” en “Boortoren en Schachtwiel”, die in Zuid-Limburg werden uitgegeven. Deze speciaal op de kolonmijnbouw ingestelde bladen onttrokken veel advertenties aan Geologie en Mijnbouw.
5. Contributieverhoging. Voorstellen tot dit middel ter vermeerdering der inkomsten ontmoetten in het verleden niet altijd spontane instemming, maar toch slaagde het Bestuur – wijzende op de taak van het Genootschap het dienen en bevorderen der wetenschap – er steeds meer in leden tot grotere financiële bijdragen te bewegen.

Ook in 1956 bleek weer dat contributieverhoging van alle voorgestelde middelen tot verhoging der inkomsten het enige was dat zoden aan de dijk zette. Het ontmoette echter ongewoon sterke tegenstand van de Mijnbouwkundige Sectie, die deze baseerde op het feit dat de additionele gelden bestemd waren voor de bekostiging van de uitgave van de uitgebreide Verhandelingen der Geologische Serie, die in manuscript gereed waren. Uitdrukkelijk verklaarde het Bestuur der Sectie wel bereid te zijn meer contributie te betalen ten behoeve van het Genootschap en zelfs ten bate van Geologie en Mijnbouw, maar bepaald niet voor de Verhandelingen.

Door deze tegenstelling traineerde de verhoging der contributie tot 1 januari 1959, maar zij leidde tevens – en wel voor de tweede keer in de geschiedenis van het Genootschap – tot een ongelijke heffing voor de leden der beide secties. De contributie

werd f 24,- (+ f 9,-) voor de Geologische Sectie, f 18,- (+ f 3,-) voor de Mijnbouwkundige, f 26,- (+ f 6,-) voor beide en f 7,50 (+ f 2,50) voor buitengewone leden. Het abonnement op het Genootschapsblad ging f 20,- kosten (was f 15,-). Deze maatregel verhoogde het jaarinkomen van het Genootschap met f 5.900, wat de penningmeester in staat stelde het jaarlijkse krediet aan de redactiecommissie te brengen op f 9.000. De secretaris dezer commissie werd toen speciaal belast met de bewaking van haar budget.

Incidentele uitgaven van het Genootschap waren in deze periode, de bekostiging – voorlopig gedurende 3 jaar – van de studie van een gevlucht Hongaars student en een subsidie van f 500 aan de Stichting Exploratie Nederlands Nieuw Guinea. Als bijzondere meevaller stond daar tegenover, dat het door de Bataafse Petroleum Maatschappij geschonken bedrag, voor de viering van de 70e verjaardag van Professor Vening Meinesz f 5.400 groter was dan voor de feestelijkheid nodig was en dat de schenker dit bedrag aan het Genootschap ter beschikking stelde als bijdrage in de bekostiging van enkele geologische en geofysische publikaties.

Het Pieter Langenhuyzenfonds schonk in 1956 f 5.500 voor activiteiten op het gebied der geologie (inclusief geophysica) en mineralogie.

In 1960-1961 werd begonnen met de voorbereiding voor het 50-jarig jubileum van het Genootschap dat men in grote stijl met een "Jubilee-Convention" wilde vieren, gezamenlijk met het 60-jarig bestaan van de Geologische Stichting. Voor de bekostiging hiervan werd een beroep gedaan op de Europese Commissie voor Kolen en Staal en het bedrijfsleven, die aanzienlijk middelen voor dat doel beschikbaar stelden.

In 1963 waren er enkele financiële meevallers waardoor een donatie aan het Universitair Asyl Fonds (dat de studie der Hongaarse student bekostigde) van f 1.000 mogelijk werd. Overigens stegen de kosten voor Geologie en Mijnbouw zo sterk (voor de eerste drie kwartalen van 1964 was het tekort op de exploitatierekening van het blad f 20.000,-) dat aan een verdere verhoging der contributies niet was te ontkomen; zij werden met ingang van 1 januari 1965 gebracht op f 31,- (+ f 7,-) voor de Geologische, op f 23,- (+ f 5,-) voor de Mijnbouwkundige en f 34,- (+ f 8,-) voor beide Secties; de buitengewone leden gingen f 10,- (+ f 2,50) betalen en de binnenlandse abonnees van Geologie en Mijnbouw f 30,-, de buitenlandse f 36,-.

Vooraf door de steeds groeiende interesse der

olieindustrie voor de ondergrond van Nederland steeg de belangstelling voor publikaties hierover zodanig dat de opbrengst van de verkoop ervan een appreciabele bron van inkomsten ging vormen (1964: f 6.500, in 1965 bracht alleen der verkoop van Verhandelingen f 4.500,- op). Het feit dat de nieuwe exploratiemaatschappijen gemakkelijk konden worden overgehaald tot het Genootschap toe te treden als begunstiger bracht eveneens elk jaar een aanzienlijk bedrag in de kas. Het bedrag aan liquide middelen nam daardoor in 1966 zodanig toe dat de moeite waard werd geacht ze op een 5% renderende bankrekening te zetten, in afwachting van de besteding ervan aan uitgebreide publikaties die op het programma stonden.

Daar deze spaargelden geheel voor dat doel nodig waren en de stijging der druk- en materiaalkosten in versterkte mate doorging, werd in 1967 weer naar middelen ter vermeerdering der inkomsten en verlaging der uitgaven gezocht. Het eerstgenoemde doel hoopte men te bereiken door een energieke poging te doen de toevloed van advertenties naar Geologie en Mijnbouw een sterke impuls te geven. Voor dat doel werd een brief in vier talen opgesteld en gericht aan 150 potentiële adverteerders. Het resultaat was uitermate teleurstellend; er kwam geen enkele positieve reactie op. Wel werden in 1968 veel wetenschappelijke instellingen tot het begunstigerschap overgehaald, wat een toename in contributieopbrengst opleverde.

Aandrag om het kapitaal op te teren en daardoor de sluisdeuren die de rijkssubsidiestroom blokkeerden te openen, werd wederom door het Bestuur afgewezen. Wel werd besloten de contributies wederom te verhogen. Deze kwamen ingaande 1 januari 1968 op f 44,- voor het lidmaatschap der beide secties; f 41,- voor dat van de Geologische Sectie; voor de Mijnbouwkundige Sectie bleef het f 23,-; de bijdrage der buitengewone leden werd op f 12,50 vastgesteld.

Ook besloot het Bestuur voor Geologie en Mijnbouw van boekdruk naar offsetdruk over te gaan. In het verleden werd dit middel tot kostenbesparing steeds afgewezen omdat offset het nadeel had een veel minder mooi produkt te leveren, wat het aanzien van Geologie en Mijnbouw zou schaden. Dit bezwaar viel weg nu er grote technische vooruitgang was gemaakt. De overgang van de boekdrukker Levisson naar de offset drukker Princo leverde, te beginnen met jaar 1968, een aanzienlijke bezuiniging op, waardoor de genootschapsrekening voor dat jaar –

ondanks de kosten van de overgang naar de nieuwe drukker en de afkoopsom aan de oude uitgekeerd — een batig saldo van f 2.000 toonde.

Ofschoon in 1969 de lasten wederom sterk stegen sloot dit jaar toch weer met een klein batig saldo. Dit was vooral te danken aan een energieke campagne voor het binnenhalen van achterstallige contributie, die een bedrag opleverde van f 4.127 het viervoud van dat achterhaald in 1969. In 1970 bleken de baten en lasten wederom ongeveer in evenwicht, zodat er een batig saldo van enige honderden gulden ontstond.

Hierbij worde aangetekend, dat sinds 1967 naar aanleiding van het exploitatietekort op de uitgaven van het tijdschrift, jaarlijks een subsidie van ZWO werd ontvangen. De kaspositie van het Genootschap als geheel werd daarbij niet in aanmerking genomen; werd evenwel door gunstige verkoop van oude nummers het nadelig saldo op de rekening van Geologie en Mijnbouw minder, dan werd de subsidie geringer.

In 1970 werd, in verband met de gewijzigde genootschapsstructuur, een nieuw contributieregeling opgesteld, die voor 1971 verder werd aangepast. Voor beide jaren gelden de volgende bijdragen:

	1970	1971
leden beide Secties	f 44,-	gewone leden f 42,-
leden geologische Sectie	f 41,-	oud-leden mnbk. sectie f 30,-
leden Mijnbouwkundige Sectie	f 23,-	—
buitengewone leden	f 12,50	idem
belangstellende leden met publ.	f 40,-	idem
belangstellende leden zonder publ.	f 20,-	idem

Het is de bedoeling dat de contributie der oud-leden der Mijnbouwkundige Sectie door verhogingen in drie opeenvolgende jaren gelijk zal worden gemaakt aan die der gewone leden.

Op 31 december 1970 was het vermogen van het Genootschap gegroeid tot ruim f 130.000; de effectenportefeuille met een nominale waarde van f 77.500 maakte op die datum meer dan driekwart van dit vermogen uit nl. f 104.165. De baten uit dit effecten bezit schommelen in de laatste jaren tussen f 5.300 en f 6.000.

HOOFDSTUK III

PUBLIKATIES VAN HET GENOOTSCHAP

Bij de oprichting van het Genootschap op 9 maart 1912 werd in de Statuten vastgelegd dat men het doel — het bevorderen der mijnbouwkundige en geologische wetenschappen — onder meer zou trachten te bereiken door: het uitgeven van publikaties, het steunen van het uitgeven en het onder zijn leden verspreiden van ander publikaties.

In het Reglement werd bepaald dat het Genootschap uit zou geven:

1. een jaarboek, verschijnend in het begin van het jaar;
2. verhandelingen, gesplitst in een mijnbouwkundige en een geologische serie, op onregelmatige tijden verschijnend.

Er bestonden bij de oprichting geen plannen een frequentere publicatie het licht te doen zien. Het nu meest bekende orgaan van het Genootschap "Geologie en Mijnbouw" verscheen pas in april 1931 als opvolger van "Het Mijnwezen" het orgaan der Mijnbouwkundige Vereeniging.

Tot het verschijnen van Geologie en Mijnbouw werden voor de publicaties van het Genootschap, vaak voor elke grotere uitgaaf van Jaarboek of Verhandelingen, speciale redactiecommissies samengesteld.

Geologie en Mijnbouw stond van 1931 tot 1939 onder de redactie van de eigenaar, de heer Tiessing (zie pag. 190). Op de titelpagina werd een aantal (varierend tussen 10 en 13) leden van het Genootschap als "medewerkers" genoemd. Vanaf 1933 was er een "Commissie van Toezicht" van 2 leden.

De in 1939 benoemde redacteur van Geologie en Mijnbouw werd bijgestaan door een redactiecommissie, waarvan het ledenaantal geleidelijk groeide tot 11 in 1964, tot 17 in 1968, teruggebracht tot 14 in 1971. Het aantal redacteurs werd in 1964 op twee gebracht, in 1968 op 4 personen.

Ter wille van het overzicht zullen eerst de periodieken van het Genootschap; Jaarboeken, "Verhandelingen" en "Geologie en Mijnbouw" behandeld wor-

den. Daarna zullen de meest incidentele publikaties volgen.

A. DE PERIODIEKEN

1. *Het jaarboek*

Volgens het Reglement van 1912 dient het jaarboek te bevatten:

- a. de ledenlijst
- b. de jaarverslagen van het Genootschap en de secties
- c. de overzichten van de stand der geldmiddelen van het Genootschap en de secties.
- d. gegevens omtrent mijnbouwmaatschappijen welke voor Nederland of de koloniën van belang zijn
- e. statistieken betreffende de mijnbouw van Nederland en koloniën
- f. verdere gegevens, welke voor Nederlandse mijn-ingenieurs of geologen van belang zijn.

In overeenstemming met deze bepaling bevatten de eerste twee jaarboeken, 1913 en 1914, informatie over alle genoemde onderwerpen en bovendien de Statuten en het Reglement van het Genootschap en de Huishoudelijke Reglementen der secties; het jaarboek 1914 bevat bovendien een necrologie van professor Calker.

Zeer uitgebreid is in genoemde jaarboeken de informatie over de mijnindustrie. Zij bevatten een lijst van alle Nederlandse mijnbouwkundigen en geologen (dus ook de niet-leden) en bovendien een lijst van in Nederland of in de overzeese gebiedsdelen werkzame of gevestigde mijnbouwmaatschappijen. Het jaarboek 1913 bevat gegevens over 503 van dergelijke ondernemingen, het jaarboek 1914 over niet minder dan 669; dit laatste geeft eveneens een overzicht over de mijnwetgeving en een lijst van in Nederlands Indië verleende mijnconcessies.

In de jaarboeken voor 1915 en volgende jaren ontbreken de gegevens over mijnbouwmaatschappijen

sub. d geheel. Ook die over de sub e en f genoemde onderwerpen komen er niet in voor.

Daarentegen bevat elk nummer een opgave van de samenstelling van het Bestuur van het Genootschap en die der secties en commissies. Verder werden in de jaarboeken necrologiën en huldigingsartikelen gepubliceerd. Het jaarboek 1937 bevat de rede door de voorzitter uitgesproken ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van het Genootschap.

Dit was het laatste jaarboek dat werd uitgegeven. Men besloot de uitgave op te heffen om bezuinigingsredenen, hoewel het Jaarboek in dat jaar slechts 6.4% der inkomsten van het Genootschap vergde, tegen de Verhandelingen 51,7%. Zijn taak, het publiceren van mijnbouwkundige gegevens en nieuws was in 1931 reeds overgenomen door het in dat jaar opgerichte halfmaandelijks tijdschrift "Geologie en Mijnbouw".

2. De verhandelingen

Reeds twee maanden na de oprichting van het Genootschap deelde het bestuur de leden per circulaire mede dat er Verhandelingen zouden verschijnen, gesplitst in een geologische en een mijnbouwkundige serie.

Afgezien van de jaarboeken en de verslagen der secties, die beide overigens slechts korte verslagen van lezingen bevatten, zouden de Verhandelingen tot het verschijnen van het eerste nummer van "Geologie en Mijnbouw" de enige wetenschappelijke spreekbuizen van het Genootschap zijn.

Van de 27 delen tussen 1915 en 1970 in de *Geologische Serie* verschenen, hebben er 18 een gemengde inhoud; 6 hiervan zijn gedenkboeken of feestuitgaven ter ere van prominente Nederlandse geologen en wel:

deel III	1916	Feestuitgave Molengraaff
deel VI	1922	Feestuitgave Lorié
deel VIII	1925	Gedenkboek Verbeek
deel XIV	1944-45	Gedenkboek Tesch
deel XVI	1956	Gedenkboek Brouwer
deel XVIII	1957	Gedenkboek Vening Meinesz

Van de resterende delen, met een min of meer monografisch karakter, zijn er:

- 3 rapporten over geologische onderzoeken in Nieuw Guinea
- 3 verslagen van symposia:
 - Het Eems-estuarium;
 - Het Groningen Gasveld;

Oceanisatieproblemen in de westelijke Middellandse Zee

- 1 Proceedings 7th Guiana Conference
- 2 dissertaties

In de *Mijnbouwkundige Serie* verschenen 5 delen nl.:

deel I	1921	Gemengde inhoud
deel II	1922-1928	Gemengde inhoud
deel III	1933	Monografie van een ertsafzetting op Java
deel IV	1948	De geschiedenis van steenkoolconcessies
deel V	1963	Het Peelrapport

Het kleine aantal mijnbouwkundige verhandelingen is vooral te verklaren uit het feit dat de sterk op de praktijk gerichte mijnbouwkunde de beoefenaar minder dringt tot publiceren dan de geologie, die, (in Nederland althans) meer gericht is op het vergaren van wetenschappelijke kennis dan op de toepassing ervan in de praktijk, en dus vrij doelloos wordt als de resultaten niet op schrift worden gesteld.

Een andere oorzaak voor het geringe aantal mijnbouwkundige publikaties in de Verhandelingen is ongetwijfeld de grote behoefte aan deze artikelen voor Geologie en Mijnbouw gezien de aantrekkingskracht ervan op adverteerders, waarvan de rentabiliteit van het maandblad weer afhankelijk was (zie pag. 171 en pag. 184).

Als derde reden werd in 1959 van mijnbouwkundige zijde genoemd het feit dat deze publikaties moeilijk te realiseren waren, omdat de steun ontbrak van de zijde der Staatsmijnen, die ze liever in buitenlandse tijdschriften gepubliceerd zag. Hiermee in strijd is echter de conditie die de Gezamenlijke Mijnen stelden aan een subsidieverlening voor de eerste mijnbouwkundige nomenclator (zie pag. 198 3e alinea van sectie b). Het ook wel eens genoemde argument: de mijn-directies willen geen publikatie omdat zij hun bedrijfsgeheimen niet willen prijsgeven is al evenzeer in strijd met de eerste zin van deze alinea.

In 1920 werd de bepaling, dat alle artikelen in de publikaties van het Genootschap in de Nederlandse taal moesten zijn gesteld gewijzigd in die zin dat artikelen door buitenlanders over onderwerpen Nederland en Koloniën betreffende, in een vreemde taal mochten zijn geschreven, mits voorzien van een uittreksel in het Nederlands.

Oorspronkelijk was het opzet dat de Verhandelingen der Geologische Sectie uitsluitend zouden gaan over onderwerpen de geologie van Nederland en Koloniën betreffende.⁷⁾ In 1924 kwamen de meningen over dit onderwerp scherp tegenover elkaar te staan toen voorgesteld werd deze beperking op te heffen. Er werd toen over dit probleem geen beslissing genomen en een definitief besluit is ook daarna niet in de notulen van een vergadering opgenomen. De praktijk blijkt echter te zijn, dat slechts een te verwaarlozen percentage der publikaties in de Verhandelingen over andere gebieden dan Nederland of zijn vroegere overzeese bezittingen gaat. Als eerste vinden we in het Gedenboek Verbeek (deel VIII, 1925) enkele artikelen over Nieuw Zeeland, in 1944 verschenen er enkele over België en in 1955 werd een uitvoerige sedimentologische verhandeling over de Rhônevallei opgenomen.

Terwijl het de redactiecommissie nooit moeite heeft gekost copy voor de Geologische Serie der Verhandelingen te vinden, bleek de financiering soms hoge eisen te stellen aan de penningmeester van het Genootschap. Oorspronkelijk waren de Verhandelingen, naast het Jaarboek, de enige vorm van publikatie van het Genootschap en toen was dit probleem meestal nog wel te overzien. Na de verschijning van *Geologie en Mijnbouw* echter, in 1931, eiste dit blad vrijwel alle vaste inkomen — en vaak meer — van het Genootschap op en moesten de Verhandelingen betaald worden uit incidentele giften, die statutair in het publicatiefonds werden gestort. Het is overigens steeds het principe van het Genootschap geweest, dat Verhandelingen slechts zouden verschijnen als er uit deze bron geld voor was. Het maandblad had dus voorrang. Overigens is de grens tussen de twee bronnen van financiering van beide kanten nooit stipt in acht genomen.

Wel had dit beginsel tot gevolg dat, tegen de tijd dat de portefeuille der redactiecommissie voor de Verhandelingen zich vulde met copy, er een intensieve speurtocht naar financieringsmiddelen werd ingezet. Deze kwamen uit de meest verscheidene bronnen.

Zo betaalde Artis 5/13 van de zetkosten der

⁷⁾ Men was algemeen van de opinie dat deze beperking niet op de mijnbouwkundige serie van toepassing moest zijn, "omdat mijnbouwkundige onderwerpen zelden een speciaal Nederlandsch of Indisch belang hebben en er in die Serie toch reeds zeer weinig wordt gepubliceerd".

publicatie van de resultaten over het onderzoek van het Ems-estuarium, waaraan Rijkswaterstaat en de Nederlandse Aardolie Maatschappij ook bijdroegen. De Organisatie Zuiver Wetenschappelijk Onderzoek (dus eigenlijk het Rijk) steunde een publikatie over IJsland; de Bataafse Petroleum Maatschappij gaf een aanzienlijk bijdrage voor het Gedenboek Vening Meinesz en de Regering van Indonesië schonk f 50.000 uit het haar door de U.N.O. verschaft ontwikkelingsfonds voor West Irian voor de publikatie van de resultaten van het geologisch onderzoek van een deel van dat eiland door de Stichting Geologisch Onderzoek Nederlands Nieuw Guinea. De Staat der Nederlanden bekostigde het gehele Peelrapport waardoor het Genootschap 1000 exemplaren gratis onder zijn leden kon distribueren. De *Proceedings of the 7th Guinea Geological Conference* (deel XXVII) werd door de Regering van Suriname betaald. Deel XXV (*Groningen Gas Field*) werd vrijwel geheel bekostigd door de Nederlandse Aardolie Maatschappij.

Zoals onder Financiën is te lezen, is er vaak druk op de Raad van Bestuur uitgeoefend de publicatie van de Verhandelingen om bezuinigingsredenen te beëindigen. Het Genootschap heeft echter het verschijnen van dit periodiek altijd beschouwd als een nationaal en wetenschappelijk belangrijke manifestatie, en bleef daarom — ondanks vaak grote financiële lasten — de uitgave bevorderen. Ook week zij, om dezelfde redenen, niet voor de aandrang de Verhandelingen uit het ruilverkeer te nemen. Het Bestuur achtte publicatie van de Verhandelingen vooral van belang zolang de universiteiten niet over voldoende publikatiemogelijkheden beschikten. Men heeft op deze grond wel eens overwogen de universiteiten een subsidie voor de Verhandelingen te vragen.

Het is altijd de bedoeling geweest dat de Verhandelingen voor een zo groot mogelijk deel hun kosten zouden terugverdienen door verkoop der delen aan derden. Geheel lukte dit nooit; in 1913 waren de kosten f 619, de opbrengst f 134; in 1960 liep de verkoop zeer slecht, maar in 1965 bracht de verkoop f 4.500 op, in 1969 f 7.200. Ook de kosten per deel verschilden aanzienlijk en stegen uiteraard met de voortgang der geldontwaarding. Het Gedenboek *Tesch* kostte in 1945 f 5.953, het Gedenboek *Brouwer* in 1956 f 29.650.

Terwijl sommige delen vrij spoedig waren uitverkocht bleven er van andere vele exemplaren in voorraad. Om deze kwijt te raken nam men in 1959

contact op met een antiquariaat en een boekhandel, terwijl de laatste ook werd ingeschakeld bij de verkoop van nog courante delen.

3. *Geologie en Mijnbouw*

In 1923 had de Mijnbouwkundige Vereniging in Delft haar blad "Mijnwezen" opgericht dat maandelijks verscheen en uitgegeven werd door G.A. Tiessing in Den Haag.

Op de 20e Algemene Gewone Vergadering van het Genootschap in 1931 werd een voorstel gedaan en aangenomen over te gaan tot de uitgave van een eigen tijdschrift en daartoe een overeenkomst aan te gaan met het maandblad "Mijnwezen".

De Mijnbouwkundige Sectie was tegen de uitgave van een eigen orgaan en ook het samengaan met "Mijnwezen" keurde zij af, omdat men dit blad voor het Genootschap van onvoldoende standing achtte. De Geologische Sectie deelde deze bezwaren niet, wat van mijnbouwkundige zijde de suggestie ontlokte dat eerstgenoemde dan maar voor eigen rekening met "Mijnwezen" in zee zou gaan.

Het Genootschap zette desalniettemin de onderhandelingen voort, die vlot verliepen en op 1 April 1931 verscheen als halfmaandelijks tijdschrift, tiende jaargang (de nummering van "Mijnwezen" werd dus voortgezet) nummer 1 van: "Geologie en Mijnbouw" met als ondertitel: orgaan voor de officiële mededeelingen van het Geologisch Mijnbouwkundig Genootschap voor Nederland en Koloniën, waarin opge-

⁸⁾ In de evolutie van de ondertitel van het tijdschrift komt de geleidelijke ontwikkeling van het Genootschap tot uiting. Te beginnen met nr. 6 van de jaargang 1931 werd achter het woord Koloniën in de ondertitel n.l. toegevoegd: en de Mijnbouwkundige Vereeniging. In het nummer van 16 februari 1933 werd de toevoeging uitgebreid met: en de Geologische Vereeniging, wat op 1 april nog weer werd aangevuld met: te Amsterdam. Op 1 januari 1934 werd de ondertitel nogmaals uitgebreid en wel met: en de Leidsche Geologische Vereeniging.

Bij de omzetting in "Nieuwe Serie" op 1 januari 1939 werd deze uitgebreide ondertitel vervangen door: Tijdschrift van het Nederlandsch Geologisch-Mijnbouwkundig Genootschap. In 1948 werd daar tussen haakjes een ondertitel in het Engels geplaatst: Journal of the Netherlands Geological and Mining Society, die in 1951 weer werd weggelaten om echter in 1968 weer op het titelblad te verschijnen.

Het praedicaat "Koninklijk" in 1952 aan het Genootschap toegekend, werd uiteraard aan de ondertitel toegevoegd, die daarna slechts aan kleine spellingveranderingen onderhevig was.

nomen: *Mijnwezen*, tijdschrift voor het mijnwezen en de petroleum-industrie in Nederland en Kkoloniën. Directeur G.A. Tiessing, Den Haag.⁸⁾ Te beginnen met de jaargang 1933 verscheen het tijdschrift maandelijks, vanaf 1968 tweemaandelijks.

Het merkwaardige van de overeenkomst met Tiessing was, dat deze niet alleen eigenaar-uitgever van het tijdschrift was, maar ook redacteur. Ter illustratie hiervan diene een uitspraak van bestuurszijde op de vergadering van de Raad van Bestuur op 13 december 1931: "De uitgever beslist wat hij opneemt" en een citaat uit een brief van het Genootschap van 10 november 1932 aan een lid dat zich beklaagd had over een tegen hem gericht artikel in het blad. Het genootschap schreef toen "... dat het bestuur van het Geologisch Mijnbouwkundig Genootschap geen enkele verantwoordelijkheid kan noch wil aanvaarden voor publikaties in "Geologie en Mijnbouw". U zult zich daartoe uitsluitend te wenden hebben tot den directeur, den heer Tiessing".

Op 15 februari 1932 bevestigde het Genootschap de mondelinge afspraak met de heer Tiessing: "... om niet tot plaatsing van artikelen van geologische of mijnbouwkundige strekking in *Uw* tijdschrift "Geologie en Mijnbouw" over te willen gaan, alvorens advies ingewonnen te hebben bij deskundigen ter zake ... Wij verwachten dat u bij de keuze van uw adviseurs in overleg zult treden met het Bestuur van het Genootschap".

Ook deze afspraak leidde tot een ernstig conflict toen Tiessings redactionele adviseur voor geologische artikelen een artikel van een zijner medeleden (notabene de initiatiefnemer tot en opsteller van het contract met Tiessing) afwees voor publikatie omdat deze, volgens een brief van Tiessing "... zich niet heeft kunnen verenigen met de inhoud van uw verslag".

Het tijdschrift maakte al spoedig na zijn verschijning enkele moeilijke jaren door, redactioneel zowel als commercieel. Korte tijd overwoog men zelfs een fusie met het — eveneens noodlijdende — "De Ingenieur in Nederland en Indië", het tijdschrift van de Vereeniging van Ingenieurs en Geologen bij de Dienst van den Mijnbouw in Nederlandsch Indië, die echter niet tot uitvoering kwam. In 1933 werd onder de leden een opiniepeiling gehouden over de vraag: "Moet Geologie en Mijnbouw blijven bestaan?". Van de 81 antwoorden luidden er 60: ja; 10: nee; 11: geen uitgesproken mening.

In hetzelfde jaar werd het contract met de

directeur-eigenaar voor één jaar verlengd, echter met de bepaling dat de verantwoordelijkheid voor de op te nemen artikelen kwam aan een gedelegeerde van de redactiecommissie. Ook werd bepaald dat het blad voortaan eens per maand zou verschijnen. In 1935 werd besloten de overeenkomst op deze grondslag voort te zetten.

Onder de leden van het Genootschap bleef de ontevredenheid heersen over hun blad. De mening werd verkondigd dat de overwegende reden om het tijdschrift aan te houden was om — bij gebrek aan beter — het contact met de leden in het buitenland te onderhouden. Er gingen echter ook stemmen op om een nieuw orgaan te stichten door in te gaan op een aanbod van de laboratoria voor delfstofkunde en geologie van de Technische Hogeschool in Delft.

In december 1937 brak een storm van kritiek op het conservatisme in het Genootschap los, dat zich vooral manifesteerde in de publikaties, met name in *Geologie en Mijnbouw*; de storm woedde voort in 1938, vanuit de richtingen Delft, Wageningen, Leiden en Heerlen. Men treft in de notulen kwalificaties voor het blad aan als “advertentiefuik” en “snerttijdschrift”. Vanuit Leiden ging de kritiek gepaard met voorstellen tot vernieuwing van inhoud en verschijningsvorm, tot instelling van een redactiecommissie en benoeming van een redacteur. Deze voorstellen werden in grote lijnen door de Raad van Bestuur overgenomen en de ontwerper De Sitter werd tot eerste redacteur van het tijdschrift benoemd.

Tegelijk met de reorganisatie van het maandblad werd een nieuw contract met Tiessing gesloten, waarin deze het Genootschap — als tegenprestatie voor een optie het contract met 5 jaar te verlengen — een aandeel in de winst op de advertenties beloofde.

De notulen van een vergadering in een der eerste oorlogsmaanden onthullen een incident dat de ietwat delicate verhouding tussen de besturen van Genootschap en Secties en de redactie van het tijdschrift belicht. Laatstgenoemde instantie weigerde n.l. een verslag van een lezing van een lid der Mijnbouwkundige Sectie op te nemen (wegens te grote omvang) indien deze sectie niet bereid was deze publikatie met f 200 te subsidiëren. Toen deze bereidheid afwezig bleek, stortte het Genootschap dit bedrag in de kas der redactiecommissie vanwege “. . . het belang dat mijnbouwkundige publicaties meer dan tot nu toe in *Geologie en Mijnbouw* verschijnen”.

In 1939 werd achter de titel *Geologie en Mijnbouw* de term “Nieuwe Serie” ingevoerd en begint

men de nummering der jaargangen weer met nr. 1 (zie pag. 193).

Gedurende de oorlog is *Geologie en Mijnbouw* — steeds in volume verminderend — blijven verschijnen, vanaf april 1942 tot augustus 1944 iedere twee maanden. Daarna werd de verschijning onderbroken, omdat de drukkerijen van de elektriciteitsvoorziening werden afgesloten.

Uit een concept-verweerschrift door de uitgever Tiessing in 1945 opgesteld en bedoeld om aan de zuiveringscommissie van het Militair Gezag, ter verdediging van zijn houding tijdens de oorlog,⁹⁾ te worden toegezonden, blijkt dat de papierschaarste voor het blad niet de enige beproeving tijdens de oorlog is geweest. Tiessing staat uitvoerig stil bij de in mei 1943 van het Reichskommissariat, Abt. Verwaltung und Justiz ontvangen opdracht, onder op de eerste pagina van het tijdschrift tussen de tekst in — een bepaald gedeelte vet gedrukt — een oproeping tot dienstneming bij de Waffen SS te plaatsen. Hij beschrijft hoe hij de oproep, tegen het bevel in, geplaatst heeft op een der advertentiepagina's die zo in het tijdschrift waren aangebracht dat ze er gemakkelijk konden worden uitgescheurd. Hij besluit zijn verdediging met de woorden: “lezers die de gewoonte hadden deze advertentiepagina's alvorens het blad te lezen eruit te scheuren, hebben de oproep dus niet eens onder ogen gehad”.

De verschijning van *Geologie en Mijnbouw* werd hervat in juli 1945 met als noviteit dat in 1946 een onderredacteur voor steenkolenexploitatie in functie kwam.

Te beginnen met 1947 verscheen *Geologie en Mijnbouw* weer iedere maand, maar de advertentieacquisitie en daardoor de inkomsten van de drukker kwamen slechts langzaam op gang. De redacteur stelde in dat jaar een uitbreiding van het blad voor door introductie van een aantal vaste rubrieken (produktiegegevens, literatuuroverzichten, nomenclatuur) en uitbreiding van andere, b.v. kolen- en oliemijnbouw en verslagen van lezingen.

Voor de uitvoering van dit programma werd nodig geacht: betaalde secretariële hulp voor de redacteur, uitbreiding der redactie met onderredacteurs, een vergroting van het budget voor het tijdschrift en

⁹⁾ Uit niets blijkt dat op Tiessings houding ook maar het minste aan te merken is geweest; blijkbaar moest iedereen in de wereld der publiciteit zijn curriculum vitae over de oorlogsperiode inzenden.

opvoering van het aantal advertenties.

De redactionele en organisatorische delen dezer vernieuwing werden met redelijk succes verwerkelijkt. Op financieel gebied ontwikkelden zich echter spanningen, die in 1948 leidden tot het aftreden van de redacteur.

Om uit de financiële moeilijkheden te geraken, werd voorgesteld de artikelen tot twintig bladzijden te beperken — in 1948 zelfs tot 5 — welke voorstellen echter werden afgewezen. In deze periode van geldschaarste sprong de Geologische Sectie het Publikatiefonds met een bijdrage van f 1.500 bij en uitgever Tiessing drukte twee nummers van 16 pagina's gratis. Inmiddels kwam de advertiestroom weer in beweging, zelfs in zo'n mate dat de Genootschapskas — krachtens de overeenkomst betreffende een aandeel in de opbrengst — hiervan op bescheiden schaal ging mee profiteren. Een royale respons van het bedrijfsleven op een verzoek tot geldelijke steun en een contributieverhoging (zie pag. 183) verlichtten tijdelijk de financiële zorgen van het tijdschrift.

Op 15 januari 1951 werd een nieuw contract gesloten met Tiessing, waarvan de belangrijkste bepalingen waren:

1. Het Genootschap heeft in volle omvang het auteursrecht op "Geologie en Mijnbouw", inbegrepen het recht tot uitgave ervan, met de bevoegdheid aan de titel een ondertitel toe te voegen;
2. Het Genootschap zorgt voor de uitgave van het maandblad, met inbegrip van de redactie en de administratie. Tiessing maakt de inhoud gereed voor de drukker. Hij is vrij in het opnemen van advertenties en reclame-artikelen, wat de laatste betreft behoudens goedkeuring van het Dagelijks Bestuur van het Genootschap;
3. Er mogen geen advertenties in de tekst worden geplaatst; zij moeten gedrukt worden op afzonderlijke bladzijden, die zo moeten zijn aangebracht, dat ze gemakkelijk uit het tijdschrift kunnen worden verwijderd;
4. De verzendkosten komen, tot een maximum van f 90,— voor rekening van Tiessing;
5. Bij beëindiging van deze overeenkomst, anders dan door wanprestatie van Tiessing, zal het Genootschap het auteursrecht in volle omvang aan Tiessing of zijn erfgenamen overdragen. Tiessing of zijn erfgenamen zijn gerechtigd dan een ander blad onder de titel "Geologie en Mijnbouw" uit te geven, doch zij mogen in dat geval de ondertitel niet bezigen. Het Genootschap blijft dan bevoegd

een eigen blad uit te geven, mits onder een andere naam dan "Geologie en Mijnbouw";

6. Tiessing betaalt 12% van de advertentie-opbrengst tussen f 6.000 en f 12.000 en 15% van die boven f 12.000 aan het Genootschap;
7. Tiessing drukt en verzendt jaarlijks de ledenlijst gratis.

Ofschoon men zal denken dat met dit contract de relatie tussen het Genootschap en de heer Tiessing ondubbelzinnig geregeld was, ontstond er reeds in het laatste kwartaal van 1952 toch weer een gedachtenwisseling over eigendomsrechten. Volgens onafhankelijke juristen — die het contract als onzakelijk bestempelden — was het tijdschrift "Geologie en Mijnbouw" eigendom van het Genootschap doch de titel was aan Tiessing blijven behoren.

Er bood zich, begin 1953, een goede gelegenheid aan om dit punt te bespreken toen de heer Tiessing te kennen gaf enkele wijzigingen in het contract te willen aanbrengen om de continuïteit van zijn positie te verzekeren; zijn bemoeienis met het tijdschrift bleek n.l. zijn enige bron van inkomsten te zijn. Ook het Genootschap was gesteld op voortzetting van de relatie met de heer Tiessing en wilde graag de continuïteit van het verschijnen van het blad ook na zijn dood geregeld zien.

Na een aantal besprekingen, waaraan ook de drukker Levisson, aan wie Tiessing zijn werk t.z.t. zou willen overdragen, deelnam, kwam op 20 maart 1954 een nieuw contract met Tiessing tot stand, waarvan de belangrijkste punten waren:

1. Het Genootschap heeft in volle omvang het auteursrecht op "Geologie en Mijnbouw", het recht van uitgave en de bevoegdheid aan de titel een ondertitel toe te voegen;
2. Het genootschap betaalt Tiessing f 2,— per jaar voor elk exemplaar waarmee een oplage 450 te boven gaat;
3. Het Genootschap ontvangt 10% van de advertentie-opbrengst tussen f 1.000,— en f 12.000,—, 15% van die tussen f 12.000,— en f 30.000,— en 20% van de opbrengst boven f 30.000,—;
4. Indien het Genootschap te kennen geeft de uitgave van het tijdschrift te willen beëindigen en eveneens bij ontbinding der overeenkomst door wanprestatie van het Genootschap, mag Tiessing de publicatie onder de naam "Geologie en Mijnbouw" voortzetten, echter zonder ondertitel;
5. Tiessing mag — met goedvinden van het Genoot-

schap — zijn rechten aan derden overdragen. Het Genootschap gaat ermee akkoord dat hij t.z.t. zijn rechten overdraagt aan de drukkerij Levisson in Den Haag.

Deze overdracht vond i.v.m. een ernstige ziekte van Tiessing reeds in 1955 plaats. Levisson die — eveneens voorheen Tiessing — zijn inkomsten vooral uit de opbrengst der advertenties moest krijgen kreeg al spoedig met tegenwind te kampen doordat in Zuid Limburg verschijnende populaire mijnbouw tijdschriften “De Mijnlamp” en “Boortoren en Schachtwiel” (dit blad had ten minste drie leden van het Genootschap als medewerkers) de advertentiemarkt afroonden. De adverteerders zagen in deze geheel aan de mijnbouw gewijde bladen een beter contact met hun potentiële afnemers dan in het slechts spaarzaam van mijnbouwkundige literatuur voorziene “Geologie en Mijnbouw”. In 1959 had “De Mijnlamp” alleen zelfs meer advertenties dan het tijdschrift van het Genootschap.

Daar de advertentiebron steeds de financiële Achillespees van Geologie en Mijnbouw is geweest, ontstond er, tengevolge van de noodzaak tot kostenbeperking, in 1956 binnen het Genootschap wederom een stroming tot reorganisatie der publicistische activiteiten, te meer daar de Organisatie Zuiver Wetenschappelijk Onderzoek — die o.a. tot taak had noodlijdende wetenschappelijke publikaties te steunen — een gevraagde subsidie weigerde. Voorgesteld werd Geologie en Mijnbouw te splitsen in een zuiver geologisch tijdschrift (dat vrijwel geen advertenties zou aantrekken) en een mijnbouwblad met advertenties. Vanwege de financiële consequenties voor de publicistische activiteit op geologisch terrein van het Genootschap werd dit voorstel van de hand gewezen.

Nadat in 1956 Levisson had te kennen gegeven, o.a. naar aanleiding van de tegenvallende advertentieinkomsten, het bestaande contract te willen wijzigen en er in het Genootschap wederom — het verhaal wordt eentonig — verschil van mening was gerezen over de vraag wie nu eigenlijk de uitgever was van “Geologie en Mijnbouw”, kwamen onderhandelingen op gang, die in oktober 1957 tot een nieuwe overeenkomst leidden, welke geacht werd op 1 januari van dat jaar te zijn ingegaan.

Hierin werd duidelijk vastgelegd: Het Genootschap is uitgever van het maandblad “Geologie en Mijnbouw”, het heeft het uitsluitend recht op gebruik van die naam en de bevoegdheid er een ondertitel aan toe

te voegen.

Er kwam een gedetailleerde regeling tot stand omtrent de kosten door het Genootschap aan Levisson te vergoeden, met een automatische aanpassing aan lonen en materiaalprijzen.

Het Genootschap zou een groter aandeel in de opbrengst der advertenties gaan ontvangen.

In december 1958 werd — na het besluit “Geologie en Mijnbouw van een nieuwe omslag te voorzien — het systeem der nummering, dat in het verleden wel eens aan verandering onderhevig was geweest, opnieuw te berde gebracht. Men besloot de draad weer op te nemen waar men hem in 1939 bij de introductie der aanduiding “Nieuwe Serie” had onderbroken. Het begrip Nieuwe Serie verdween daarmee van de omslag. De nummering van 1 tot tegenwoordig is dus als volgt:

Jaren	Volume	Titel
1923-1931	1-9	“Mijnwezen
1931-1938	10-17	Geologie en Mijnbouw
1939-1961	1-21	Geologie en Mijnbouw Nieuwe Serie
1962-1971 e.v.	39-50 e.v.	Geologie en Mijnbouw

De laatste der vijftiger jaren en het begin der zestiger jaren waren voor Geologie en Mijnbouw weer een periode van sterk stijgende uitgaven, ten eerste door de opvoering der druk- en materiaalkosten, ten tweede door het uitgeven van dikkere — dus duurere — nummers. Ofschoon de opbrengst der advertenties vergeleken met vroeger gestegen was, waren de inkomsten uit deze bron onvoldoende om interen op het vermogen van het Genootschap te voorkomen. De oorzaak was ook nu gelegen in een tekort aan mijnbouwkundige publikaties waarmee adverteerders gelokt konden worden.

Een interessante ontwikkeling in 1963 was — tengevolge van de versterkte prospectie naar olie en gas in ons land en de Noordzee — de aanzienlijk toegenomen belangstelling voor oude nummers van Geologie en Mijnbouw. Het Genootschap kon een contract afsluiten met de firma Swets en Zeitlingen in Amsterdam, waarbij deze het recht verkreeg de uitverkochte nummers te herdrukken. Van de netto opbrengst zou het Genootschap 10% ontvangen.

In 1963 luidde Levisson wederom een nieuwe periode van onderhandelingen in, gericht op een nieuw contract, wat bij sommige bestuursleden de vraag deed opkomen of het niet beter zou zijn een andere drukker te zoeken. Levisson's bezwaren waren

dat hij uitgeverwerk deed zonder ervoor betaald te worden. Dit was inderdaad een overeenkomst in alle contracten vanaf de oprichting van het Genootschapsorgaan; de drukker had slechts de inkomsten uit advertenties plus enkele vergoedingen.

Er kwam tenslotte een nieuw contract tot stand met als belangrijkste condities, dat het Genootschap aan Levisson voor zijn uitgeversactiviteit een som van f 6.500 per jaar zou betalen, terwijl de gehele opbrengst der advertenties aan het Genootschap zou komen onder aftrek van 10% van de netto-opbrengst tussen f 15.000 en f 20.000 plus 20% van die daarboven, welke som aan Levisson toekwam.

Een oplossing van een ander belangrijk probleem was de definitieve overgang van de naam "Geologie en Mijnbouw" naar het Genootschap, na het overlijden van mevrouw Tiessing in 1963.

Het werd in de volgende jaren aan de Raad van Bestuur duidelijk dat de steeds steilere opwaartse trend der kosten tot ingrijpende maatregelen dwong om Geologie en Mijnbouw op een economisch verantwoorde wijze te kunnen blijven uitgeven. De kosten waren van 1963 tot 1966 met 50% gestegen en een loonexplosie deed de prijs van 32 pagina's van het tijdschrift stijgen van f 2.400 in januari 1965 tot f 3.100 een maand later. Het drukken van een ledenlijst ging twee à drieduizend gulden kosten.

De stijgende kosten zouden te bestrijden zijn door dunnere nummers uit te geven. Dit zou echter, nog afgezien van het steeds groeiende aanbod van copy, leiden tot lange wachttijden voor de schrijvers. Hierdoor zou voor de auteurs een der grote attracties van "Geologie en Mijnbouw" vergeleken met soortgelijke buitenlandse publikaties, n.l. de zekerheid een manuscript snel in druk te zien, verdwijnen. Dit middel werd daarom — als lijnrecht gericht tegen de doelstelling van het Genootschap — onder aan de lijst der overwegen maatregelen gezet.

De Mijnbouwkundige Sectie zocht de oplossing in het reeds vroeger gedane voorstel (zie pag. 193) om twee tijdschriften te gaan uitgeven, één tweemaandelijks mededelingenblad (met "mengelwerk": nieuws, personalia e.d.) zonder enige wetenschappelijke inhoud en verder een — beperkt aantal malen per jaar verschijnend — "bijblad" met belangrijke geologische en geofysische bijdragen. Dit laatste blad zou niet gezonden worden aan leden van de Mijnbouwkundige Sectie "omdat hiervoor in deze kringen weinig of geen belangstelling bestaat".

De Raad van Bestuur, er sterk van overtuigd zijnde

dat de doelstelling van het Genootschap de handhaving van Geologie en Mijnbouw als wetenschappelijke spreekbuis — vooral der jonge aardkundigen — op zo hoog mogelijk niveau noodzakelijk maakte, droeg in 1967 een commissie van vier leden op advies uit te brengen over de gewenste toekomstige verschijningsvorm van het blad.

Het rapport dat de commissie opstelde, diende — met het advies van externe deskundigen uit de drukkerswereld (zie hierna) — als basis voor de belangrijke reorganisatie van de uitgave van Geologie en Mijnbouw en van de contributieheffing, die in 1969 haar beslag kreeg. Het lijkt daarom nuttig de belangrijkste overwegingen der commissie hier in het kort weer te geven:

De uitgangspunten waren:

- 1a Nu Geologie en Mijnbouw — als gevolg van de snelle vermindering der mijnbouwkundige activiteiten in Limburg — vrijwel geen mijnbouwkundige copy meer bevat, wensen een aantal leden der Mijnbouwkundige Sectie dit orgaan niet langer met hun contributiegeld te subsidiëren; een verhoging der contributie wordt door nog veel meer leden der Sectie afgewezen.
- 1b. De exploitatie van Geologie en Mijnbouw toont een steeds aangroeiend tekort, vooral als gevolg van de ieder jaar toenemende drukkosten.
- 2a. De uitgave van een wetenschappelijk tijdschrift is voor de doelstelling van het Genootschap, nl. het bevorderen der geologische en mijnbouwkundige wetenschap een absoluut vereiste.
- 2b. Naast zijn wetenschappelijk taak heeft Geologie en Mijnbouw ook een functie als verenigingsblad: het onderhouden en versterken van de band tussen mijnbouwers en geologen in Nederland en overzee.

Deze grondbeginselen werden door de commissie als volgt toegelicht:

ad. 1a: De band tussen geologen en mijnbouwers, die in het verleden al meerdere malen onder spanning stond, doch zich steeds sterk en hecht toonde, dient ook in de toekomst gehandhaafd te worden.

ad. 1b.' Als men ter sanering der financiële exploitatie van Geologie en Mijnbouw een contributieverhoging afwijst wegens het eraan gebonden gevaar van een aanzienlijk verlies aan mijnbouwkundige leden, dan moeten de volgende mogelijkheden overwogen worden:

- I. Het verkrijgen van subsidie. In het verleden werden subsidies van overheidswege vaak geweigerd met het oog op het vrij aanzienlijke vermogen van het Genootschap. De commissie wijst op de mogelijkheid het blad in een Stichting (zonder vermogen) onder te brengen, waarvan het Genootschap een der subsidianten zou zijn.
- II. Verlaging der exploitatiekosten van het orgaan. Middelen hiertoe zijn:
- overgang op offset-druk; dit is in het verleden vaak op esthetische gronden afgewezen; dit bezwaar is, door de voortgang der techniek nu vervallen.
 - het in exploitatie geven van Geologie en Mijnbouw aan een uitgever. Als een bezwaar der commercialisatie van het blad wordt beschouwd het feit dat het Genootschap nog slechts invloed zou kunnen uitoefenen op de wetenschappelijke inhoud; niet meer op het uiterlijk, de advertenties, de niet-wetenschappelijke inhoud, zoals nieuws, personalia, vakberichten etc.
 - het openen van nieuwe en het uitbreiden van bestaande "populaire" rubrieken zoals vaknieuws, personalia, korte wetenschappelijke besprekingen van boeken en lezingen etc., aangeduid als "mengelwerk" zou eveneens het aantal abonnees kunnen doen stijgen.

ad.2a. Geologie en Mijnbouw is praktisch het enige publikatie-orgaan dat jonge Nederlandse geologen ter beschikking staat.

ad.2b. Het opnemen van personalia, vakberichten e.d. is een goed middel tot versterking van de band tussen de leden.

Alle genoemde facetten in overweging genomen zouden voor Geologie en Mijnbouw de volgende verschijningsvormen in aanmerking komen:

- i een maandblad bevattende zowel wetenschappelijke artikelen als (meer dan tot nu toe) mengelwerk
- ii een maandblad, waarvan 2 afleveringen met wetenschappelijke inhoud 10 "mengelwerk"-afleveringen
- iii twee tijdschriften n.l. een 2 x jaarlijks wetenschappelijk tijdschrift een maandblad met "mengelwerk".

De financiering van het blad zou met de verschijningsvorm kunnen variëren als volgt:

- ad. i: de tot nu toe bestaande contributieheffing; een bezwaar is dat vermoedelijk een vrij groot aantal leden der Mijnbouwkundige Sectie zullen bedanken. Indien dit de helft zou zijn, zou het Genootschap f 2.000,- derven op een totaal van contributies van f 28.000,-.
- ad. ii: Een overgangsvorm van contributieheffing tussen ad. A en ad. C.
- ad. iii: Een basiscontributie voor het ontvangen van het maandblad (alleen voor leden der Mijnbouwkundige Sectie) en een additionele contributie voor de ontvangst bovendien van het wetenschappelijk blad.

De commissie merkt op dat splitsing in twee bladen geen kostenbesparing meebrengt. Tot slot adviseert de commissie:

- a. op offset-druk over te gaan
- b. het tijdschrift in een stichting onder te brengen, indien zou vast staan dat hierdoor de subsidiestroom zou aangroeien
- c. indien dit niet waarschijnlijk lijkt, de heersende toestand te handhaven en de contributie der leden te verhogen.
- d. naar een groter verspreidingsgebied voor het tijdschrift te streven door over te gaan op de Engelse taal en door de aantrekkelijkheid en leesbaarheid te vergroten middels bovengenoemde maatregelen.

Het Bestuur zoekt ook contact met andere drukkers:

- a a omdat men geleidelijk inzag dat het contract met Levisson voor het Genootschap niet erg voordelig was
- b b omdat verlaging der kosten mogelijk was door over te gaan op offsetdruk (punt a hierboven).

Eveneens werd met uitgevers voeling genomen, o.a. met Elsevier, die door de uitgave van vakbladen op het gebied van verschillende geologische wetenschappen ("Marine Geology", "Sedimentology", "Geoexploration" e.a.) het Genootschapsorgaan sterk concurrentie begon aan te doen.

Het resultaat van al deze bemoeiingen was dat een overeenkomst werd aangegaan met Princo Offset Drukkerij te Rotterdam en dat het contract met Levisson per 1-1-1969 werd opgezegd. Princo begon

reeds per 1 januari 1968 het blad te drukken; voor de vervroegde beëindiging zijner werkzaamheden ontving Levisson een schadevergoeding.

Na de uitvoerige studies, de redactie en de exploitatieproblemen, Geologie en Mijnbouw betref-

fende verscheen het tijdschrift te beginnen met 1968 in nieuwe geplastificeerde omslag en in zes afleveringen per jaar. Enkele gegevens over de ontwikkeling van de tijdschriftexploitatie der laatste jaren zijn in de volgende tabel samengevat.

	1967	1968	1969	1970	1971
Aantal nummers	12	6	6	6	2/9
oplaag	1700	2000	2200	2200	
aantal pagina's	484	560	606	552	808
aantal pagina's met geologische inhoud		401	391	310	409
aantal pagina's met mijnbouwkundige inhoud		—	24	32	252
opbrengst abonnementen (niet leden)	±f 8000	f 10663	f 13068	f 13796	±f 13500
opbrengst advertenties*	±f 3000	f 6143	f 5012	f 6404	±f 16000
exploitatieresultaat	f 45873	f 49483	f 44345	f 41911	f 57500

Zoals men zal opmerken tonen deze cijfers een gunstige financiële ontwikkeling, vooral indien zij worden gezien in samenhang met de groei der bijdragen van leden en begunstigers. De totalen over de vier laatste jaren waren:

1967	1968	1969	1970	1971
f 35.747	f 38.953	f 46.204	f 44.770	(begroting) f 47.600

Uit vergelijking van deze cijfers met die van het exploitatieresultaat van Geologie en Mijnbouw komt het verheugend feit tot uiting dat de bijdragen der leden de exploitatiekosten hadden ingehaald en in 1970 deze zelfs ruimschoots hebben overtroffen. Reservering van dit overschot voor 1971 was echter duidelijk geweest, gezien de grote stijging der kosten voor het maandblad van dat jaar. Deze werd veroorzaakt door de uitgave van dikke speciale nummers 1971 die het totaal aantal bladzijden tot ruim 840 zou doen stijgen.

Terwijl de meeste nummers van Geologie en Mijnbouw verschillende facetten der aardwetenschappen belichten, zijn er in de loop der jaren ook een aantal nummers verschenen, geheel aan één onderwerp gewijd. Deze speciale nummers zijn:

1941	nr. 5	Zuid-Limburg nummer
1947	nr. 6-7	Mijnbouw
1948	nr. 10	Gebergtedrukverschijnselen in de Kolenmijnbouw deel I
1949	nr. 2	Gebergtedrukverschijnselen in de Kolenmijnbouw deel II

* Incidenteel hoog door Mijnsluitingsnummer.

1950	nr. 1	De stratigrafie van het Nederlands Kwartair, ouder dan de ijsbedekking
	nr. 4	Mijnbouw
	nr. 5	Plio-Pleistoceen in Nederland
	nr. 6	Petroleum
	nr. 7	Stollingsgesteenten
1951	nr. 2	Mangaanerts
	nr. 6	The geology of the Netherlands
	nr. 9	Jong Pleistoceen symposium
1952	nr. 5	Staatsmijnen in Nederland
	nr. 8	Contributions néerlandaises à la géologie de l'Afrique du Nord
1953	nr. 6	Suriname
	nr. 10	Goud
1954	nr. 6	Quaternary changes in level, especially in the Netherlands
	nr. 9	Kolenmijnbouw
	nr. 11	Aardgas in Nederland
1955	nr. 10	Internationaal Mijnbouwnummer
	nr. 12	De ontwikkeling van de mijnbouw in het Limburgse kolenbekken
1956	nr. 4	Metamorphism and orogenesis
	nr. 12	Das Quartär an Maas und Niederrhein
1957	nr. 4	Limburgse bijdragen over ondergrondse mijnbouw
	nr. 7	Pleistocene correlations between the Netherlands and adjacent areas
	nr. 11	Schacht nummer
1958	nr. 6	Ventilatienuummer
	nr. 11	Geofysische bijdragen uit wetenschap en praktijk
1959	nr. 3	Kolenwasserijen

- nr. 7 Sedimentology of recent and old sediments
- nr. 9 Stof en stofbestrijding in de kolenmijnbouw
- 1960 nr. 5 Symposium on cross folding
nr. 9 Bijdragen over kolenmijnbouw
nr. 10 Billiton Maatschappij 1860-1960
nr. 11 Bijdragen tot de geologie en hydrologie van het deltagebied
- 1961 nr. 3 De veiligheid in de mijnen
- 1962 nr. 2 Bestrijding, opzuiging en gebruik van mijngas
nr. 4 Bijdragen ter gelegenheid van 50 jaar KNGMG en 60 jaar Geologische Stichting
nr. 5 Sektion Steinkohlenbergbau Heerlen
- 1963 nr. 5 Deformation and metamorphism
nr. 9 Toepassingen van automatisering, radioactieve bronnen en elektronische rekenmachines in het mijnbedrijf
nr. 12 Mijngas en bestrijdingsmiddelen
- 1964 nr. 3 Contributions to Quaternary geology presented to Prof. Dr. Mr. Florschütz
nr. 7 Symposium on the geology of the Betic Cordilleras
- 1965 nr. 5 Aandrijving van kolenschaafinstallaties
- 1968 nr. 6 Instrumental analysis
- 1969 nr. 2 Suriname
- 1971 nr. 2 Mijnsluitingsnummer
nr. 3 Sedimentology
- 1972 nr. 1 Geohydrology – Hydrogeology

B. EENMALIGE PUBLIKATIES

Behalve de genoemde periodieken gaf het Genootschap in zijn zestigjarig bestaan ook een aantal op zichzelf staande publikaties uit, of gaf daaraan in een of andere vorm – meestal financieel – zijn medewerking. Het zijn de volgende.

1. De Nomenclatoren

a. *De eerste Geologische Nomenclator*

Reeds voor de oprichting van het Genootschap in 1912 was er door de vroegere Mijnbouwkundige Vereeniging al aan een geologische nomenclator gewerkt. Het was Ch. Th. Groothoff die toen (op Billiton) de samenstelling van dit werk onder handen had.

Op de 1e Gewone Algemene Vergadering der Geologische Sectie op 2 november 1912 stelde het bestuur "... meenende dat de tijd thans gekomen is om met hernieuwden ijver aan deze gewichtige zaak te gaan werken ..." een commissie van vier personen in (waaronder Groothoff) om dit werk voort te zetten. In 1915 werd deze commissie uitgebreid met drie personen.

De goede bedoelingen van het bestuur kwamen niet in de vordering van het werk tot uiting want twaalf jaar na de instelling der commissie moest het Genootschap de leden ervan erop wijzen "... dat wij nog niets van u mochten ontvangen, hoewel sinds de instelling Uwer commissie reeds vele jaren verstreken zijn, en zien ons dan ook tot ons leedwezen genoodzaakt u tot grootere spoed aan te zetten".

De vertraging kon in dit geval niet aan geldgebrek worden geweten daar in 1919 de Nederlandsche Overzee Trust Maatschappij bij haar liquidatie, het Genootschap een som van f 5.000 had overgemaakt, bestemd om het verschijnen van de nomenclator mogelijk te maken.

Het bleek dat in 1924 twee delen, nl. Geomorphologie en Tectonische Geologie, gereed waren waarvan het eerstgenoemde echter veel te uitvoerig – en daarom niet te bekostigen.

Nadat in de daaropvolgende jaren het Genootschapsbestuur de samenstellers bij herhaling op had gewezen dat het meesterschap in de beperking schuilt en dat naar deze beperking ook om financiële redenen moest worden gestreefd, werd in 1928 Prof. L. Rutten bereid gevonden de redactie op zich te nemen, wat tot gevolg had, dat het boekwerk in de loop van het volgend jaar in vier talen (Frans, Duits, Engels en Nederlands) verscheen bij Naeff in Den Haag.

b. *De eerste Mijnbouwkundige Nomenclator*

Op de 17e Gewone Algemene Vergadering van het Genootschap in 1928 werd er bij de votering van f 2.500 voor een geologische nomenclator op gewezen, dat er ook een commissie was gevormd voor een mijnbouwkundige nomenclator; van de activiteiten was echter nog niets vermeld.

Pas in 1947 vindt men in de archieven weer een mededeling over dit onderwerp en wel het bericht van de Mijnbouwkundige Sectie aan de redacteur, dat ook petroleum-technische termen in de nomenclator mogen worden opgenomen. Het Genootschap stelt dan f 4.500 ter beschikking van de Sectie ter dekking van de kosten van de uitgave.

De Gezamenlijke Mijnen in Limburg verklaren zich in 1947 bereid tot het geven van een subsidie van f 3.000 voor de nomenclator "op conditie dat per jaar ca. 150 pgs. mijnbouwkundige artikelen gepubliceerd worden in "Geologie en Mijnbouw" of in de "Verhandelingen". Men moet aannemen dat dit een aandrang op het sectiebestuur was, haar leden tot een grotere publicatie-activiteit aan te sporen.

Inmiddels had samenwerking tussen de redacteur en de Bataafsche Petroleum Maatschappij ertoe geleid dat ruim 600 boor- en produktietechnische begrippen uit de olie-mijnbouw aan die uit de kolen-wereld konden worden toegevoegd.

In februari 1948 werd aan de firma Wolters te Groningen opdracht gegeven tot het drukken van 1500 exemplaren van het boek in vijf talen: Nederlands, Duits, Engels, Frans en Spaans. Het Genootschap nam 500 exemplaren tegen f 12,- per exemplaar af; voor exemplaren boven dit aantal zou f 10,50 betaald worden. De resterende oplage zou door de uitgever in de handel worden gebracht tegen f 15,- per stuk.

In 1963 schreef de voorzitter van het Genootschap aan de Europese Commissie voor Kolen en Staal dat verwacht werd dat de Mijnbouwkundige Nomenclator in 1965 zou zijn uitverkocht, reden waarom aan een nieuwe uitgave werd gedacht; zie hiervoor op pag. 82.

c. *De tweede Geologische Nomenclator*

Op 23 december 1947 nodigde het bestuur der Geologische Sectie het Genootschap uit over te gaan tot de publicatie van een nieuwe geologische nomenclator. De eerste was geheel uitverkocht.

Pas in 1952 echter vond een gezamenlijke vergadering plaats van het Genootschapsbestuur en de nomenclatorcommissie, waarin de opzet van het boek en de verdeling der onderwerpen over de medewerkers definitief werden geregeld. De trage gang van zaken werd toegeschreven aan het feit dat de hoogleraren — leden der commissie onvoldoende tijd beschikbaar hadden voor deze neventaak.

In 1957 werden de eerste contacten gelegd met een uitgever en wel met de Amerikaanse firma Mc. Graw Hill. Deze bleek echter slechts voor het werk te voelen indien het Russisch als taal werd opgenomen, hetgeen door de commissie niet te verwerklijken werd geacht. Daarom nam men contact op met de firma Noorduyn in Gorinchem de voortzetting van de firma Naeff, die de eerste uitgave had verzorgd.

In november 1959 verscheen bij deze firma het

werk, waarvan de redactie sinds 1952 was gevoerd door Ir. Schieferdecker, en wel in vier talen, Engels, Nederlands, Frans en Duits met Engels als voertaal, o.a. voor de definities.

De overeenkomst met Noorduyn was dat deze firma het drukken zou verzorgen en dat ook de uitgave voor haar rekening zou plaats vinden. Het Genootschap ontving voor zijn leden 1000 exemplaren en bovendien een royalty van 30% van de verkoopprijs van elk exemplaar dat boven de 2000 zou worden verkocht. Deze inkomstenbron voor het Genootschap begon in 1965 te vloeien; op 1 januari 1966 bleek namelijk dat er toen in totaal 2152 exemplaren waren verkocht. Naar dit werk is nog immer veel vraag.

d. *De tweede Mijnbouwkundige Nomenclator*

In 1955 vonden in de Mijnbouwkundige Sectie de eerste besprekingen plaats over een eventuele nieuwe nomenclator-uitgave. Contact werd opgenomen met de Hoge Autoriteit der Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal voor financiële steun, die in principe werd toegezegd, onder voorwaarde dat de uitgave een internationaal karakter zou dragen. Het werd spoedig duidelijk dat van deze zijde geen hulp te verwachten zou zijn voor een werk met het Engels als voertaal.

Het bleek verder dat de National Coal Board interesse had voor het initiatief en dat een Amerikaanse uitgever wel voelde voor de uitgave.

In 1963 was men zover gevorderd, dat over een begroting gedacht kon worden. Men vroeg f 40.000 subsidie aan de E.G.K.S., f 10.000 aan de Staatsmijnen en een niet onthuld bedrag aan de National Coal Board. Deze laatste antwoordde per kerende post geen financiële steun te zullen verlenen. De beide andere genoemde instanties zegden niet direct een bedrag toe, doch bleven interesse tonen.

Toen de initiatiefnemers der Mijnbouwkundige Sectie echter meenden te bemerken dat de Hoge Autoriteit aanstuurde op een nomenclator onder E.G.K.S.-vlag, besloot men zich niet te laten binden door een subsidie en zette men — ook om verdere vertraging door Luxemburgse eisen te voorkomen — de werkzaamheden zelfstandig voort.

In 1964 was het stadium bereikt waarin een computer kon worden ingeschakeld om de verzamelde gegevens te verwerken. Er werd weer samengewerkt met de E.G.K.S. Er waren 24.000 woorden opgenomen, die registratie op 144.000 kaarten veristen. Er zouden voor de computer evenveel pons-

kaarten nodig zijn. In dit stadium werd – evenals tevoren en in de volgende jaren – veel steun van de Staatsmijnen ondervonden.

Elsevier toonde interesse voor de uitgave en meende dat, indien Engels als eerste taal genomen zou worden, een goede markt voor het werk te vinden zou zijn.

Voor het werk echter definitief kon worden begonnen, waren er nog vele fundamentele vragen, die om beantwoording vroegen, bv. hoeveel talen en welke gebruikt zouden worden, welke vakgebieden bestreken zouden worden e.d. Verder werkte het feit dat men al enkele jaren geen hoofdredacteur had kunnen aantrekken vertragend, evenals de onzekerheid omtrent de mate waarin en tegen welke kosten de computer der E.G.K.S. ter beschikking zou staan. Voorts de onzekerheid omtrent de grootte van de te verwachten financiële steun van die zijde.

In 1965 liet de Hoge Autoriteit zijn moeilijk te aanvaarden eisen vallen en stemde erin toe samen te werken op de volgende basis:

- a. uitgegaan wordt van de oude nomenclator, die herzien en uitgebreid wordt
- b. de Italiaanse taal komt in plaats van de Spaanse
- c. de publikatie zal beperkt worden tot 5000 woorden
- d. het Elsevier-systeem van uitgave zal worden gebruikt.

Men trad met Elsevier in onderhandeling over de uitgave en in januari 1966 werd begonnen met het ponsen der kaarten; men ondervond uitstekende medewerking van het rekencentrum der Staatsmijnen en van het terminologische bureau der E.G.K.S.

Midderwijl had men de volgende besluiten genomen:

1. de nomenclator zal geheel alfabetisch worden opgezet, zonder onderverdeling in hoofdstukken
2. het wordt een kolennijbouw-nomenclator, dus zonder woorden van algemene mijnbouwkundige aard; geologische woorden worden weggelaten; daarvoor wordt verwezen naar de Geologische Nomenclator.
3. Van de diensten van een werkgroep opgericht door buitenlandse instellingen (Inichar, Cerchar, National Coal Board en Steinkohlen Bergbau Verein) voor correctie zal, om tijd te winnen, worden afgezien. Staatsmijnen zullen helpen bij de controle der woordenlijsten.

Nadat men een jaar lang op deze basis aan het werk was, kwam het bericht dat de E.G.K.S. haar subsidie verlaagde van \$ 10.000 tot \$ 7.000; dit bleek van weinig belang daar Elsevier intussen een aanbod had gedaan het drukken en uitgeven van de nomenclator voor zijn rekening te nemen, het Genootschap tien procent van de opbrengst toe te kennen en de leden een korting van 25% op de verkoopprijs te geven.

Nadat de Mijnbouwkundige Sectie op deze basis een conceptcontract had opgesteld en dit aan de E.G.K.S. wilde gaan voorleggen bleek men in Luxemburg van mening veranderd te zijn en kwam men met het volgende plan (sic!).

1. De E.G.K.S. zal de nomenclator uitgeven
2. Hij zal geen olie-mijnbouw, geen geologische en geen mineralogische termen bevatten.
3. Het zal een woordenlijst zijn in vier talen (Engels, Frans, Duits en Nederlands); woorden, die een toelichting nodig hebben, zullen in een aparte viertalige bijlage worden toegelicht.
4. Het genootschap brengt de woordenlijsten in en is bereid tot samenwerking in een vijf-koppige redactie (Genootschap 3; E.G.K.S. 2 leden)
5. De E.G.K.S. financiert de uitgave en helpt met zijn computer
6. Het Genootschap bedingt voor zijn inbreng een gratis exemplaar van de nomenclator voor elk van zijn 1000 leden.

De enige kosten die voor rekening van het Genootschap zouden komen waren die voor de verzending van een duizendtal exemplaren aan zijn leden.

In het najaar van 1967 werden uit Luxemburg twee exemplaren van het definitieve contract ontvangen. De belangrijkste verschilpunten met bovengenoemd "plan" waren:

- a. met de uitgave van de nomenclator zijn belast de E.G.K.S. en het K.N.G.M.G.
- b. over het niet opnemen van termen uit de in punt 2 van het plan genoemde vakgebieden wordt niet gesproken; wel werd vastgelegd dat het Genootschap woordenlijsten inzake bijzondere onderwerpen ter beschikking zou stellen.
- c. Alle kosten, behalve die voor de samenstelling en de correctie van de Nederlandse tekst en de correctie der Nederlandse drukproeven, komen voor de rekening van de E.G.K.S.
- d. over de verstrekking van een gratis exemplaar van de nomenclator aan de leden van het Genootschap

wordt niet gesproken.

Op 1 januari 1968 werd deze overeenkomst door de E.G.K.S. bindend verklaard.

In 1968 vorderde het werk zodanig dat men de Nederlandse en Duitse alfabetische lijsten spoedig gereed hoopte te hebben; de Franse en Engelse zouden zo spoedig mogelijk volgen. Deze hoop bleek echter niet in vervulling te gaan want in 1969 werd het persklaar komen van het manuscript vertraagd doordat het Rekencentrum in Luxemburg de gegevens niet kon verwerken.

Deze teleurstellende gang van zaken deed de Nederlandse leden van de Redactiecommissie te kennen geven dat zij hun mandaat ter beschikking zouden stellen indien het werk niet spoedig voortgang vindt.

Nadat herhaaldelijk — zonder resultaat — bij de Directeur Generaal der Afdeling Energie van de E.G.K.S. was aangedrongen op voortzetting der werkzaamheden, trokken de Nederlandse leden der redactiecommissie op 30 mei 1970 hieruit hun conclusie, waarna de verantwoordelijkheid voor de verdere afwerking van de Nomenclator kwam te liggen bij het Hoofdbestuur van het Genootschap.

Op 13 oktober 1969 vestigde de voorzitter van het Genootschap de aandacht van de Directeur Generaal op het feit dat de in 1967 vastgestelde streefdatum voor het gereed komen van de nomenclator reeds lang verstreken was, zonder dat ook maar van geringe vordering der werkzaamheden gebleken was. Hij meende dat bij voldoende medewerking een nieuwe streefdatum, maart 1970, redelijk was.

De Directeur Generaal antwoordde op 5 maart 1971 dat door een noodzakelijk gebleken herziening van alle computerprogramma's grote vertraging was opgetreden, doch dat men nu zover was, dat de redactiecommissie spoedig haar werk zou kunnen hervatten.

De voorzitter verzocht daarna de secretaris der Afdeling Limburg van het Genootschap de afgetreden redactieleden te overreden zich gereed te houden om hun taak weer op zich te nemen zodra het contact met Luxemburg hersteld zou zijn. Zij gaven aan dit verzoek gevolg, doch bij het ter perse gaan van deze publicatie waren de werkzaamheden nog niet hervat.

2. *De Geologische Overzichtskaart 1 : 200.000 van Nederland*

Op 21 december 1931 deed de Geologische Sectie

aan het bestuur van het Genootschap het voorstel een geologische overzichtskaart 1 : 200.000 van Nederland uit te geven. Voor deze kaart zouden de 20 bladen 1 : 50.000, door de Geologische Dienst vervaardigd, als basis dienen. Tot een geheel samengesteld zou de overzichtskaart als wandkaart kunnen dienen.

Het Genootschap ging op het verzoek der Geologische Sectie in en stichtte voor dit doel een "Reservfonds Geologische Kaart" van f 4.000. Door subsidies, intekeningen en jaarlijkse reserveringen hoopte men de uitgave, geschat tussen f 16.000 en f 28.000 te kunnen financieren.

De kosten liepen in de loop der jaren aanzienlijk op, zodat het laatste blad, in 1947 gereed gekomen f 3.500 kostte. De bladen van vóór 1941 kostten per stuk gemiddeld f 904, die na 1945 gemiddeld f 2.731. Dit leidde tot de conclusie dat de aan de Regering aangevraagde subsidie voor het publikatiefonds van f 10.000, gespreid over 10 jaar in gelijke delen, veel te laag was en men besloot f 25.000 te vragen, hoofdzakelijk voor de geologische kaart, omdat deze uitgave de Regering meer aansprak dan die van andere publikaties. Het Rijk beloofde in de kosten der kaart te zullen bijspringen, naarmate de bladen zouden verschijnen. Verder besloot de redactiecommissie in 1948 te verzoeken f 4.500 die het Pieter Langenhuis Fonds voor 1949 ter beschikking stelde voor het werk op het gebied der geologie, geophysica en mineralogie, voor de uitgave der overzichtskaart te mogen ontvangen.

De totale kosten van de kaart, die in 1954 gereed kwam, bleken tenslotte f 38.897 te hebben bedragen. Na aftrek van subsidies en intekengelden kwam f 12.000 voor rekening van het Genootschap.

3. *De Geologische Geschiedenis van Nederland*

Besloten werd als toelichting op de Geologische Kaart een publikatie in het Nederlands en het Engels te doen verschijnen onder de titel: *De Geologische Geschiedenis van Nederland*. Dit boek van 145 bladzijden verscheen, geredigeerd door Pannekoek, onder auspiciën van de Geologische Stichting en het Genootschap in 1954. Medewerking verleende de Stichting voor Bodemkartering en de Nederlandsche Aardolie Maatschappij.

De uitgeefster, de Staatdrukkerij, bleek bereid de uitgave zelf te financieren en op eigen risico uit te geven. Het Genootschap nam haar desbetreffende voorstel aan. De oplage van de Nederlandse uitgave

was 1500 exemplaren, van de Engelse 1000 exemplaren. In 1965 was de Nederlandse, in 1971 de Engelse oplage uitverkocht.

4. De "Inventaris Wing Easton"

Rond 1930 werd door Prof. L.M.R. Rutten het plan geopperd te doen nagaan wat Nederlandse bibliotheken bevatten aan geologische, mijnbouwkundige en paleontologische literatuur. Op uitnodiging van het Genootschap nam Dr. N. Wing Easton dit onderzoek ter hand en breidde het uit tot de schei- en natuurkunde, de plant- en dierkunde en ook tot de geografie.

Dit werk "Inventaris van Technische en Natuurwetenschappelijke Periodieken in Nederlandse Bibliotheken . . .", kortweg "De Inventaris Wing Easton" genoemd, verscheen in 1935. Het Genootschap ontving een gift van f 4.500 uit het Pieter Langenhuizen Fonds, wat een aanzienlijke steun was voor het publikatiefonds dat voor "De Inventaris" f 7.500 moest betalen. Vermeldenswaard — en vermoedelijk wel tekenend voor het karakter van de auteur — is het feit dat deze, geschrokken door dit onverwacht hoge bedrag, spontaan f 1.000 in het fonds stortte als bijdrage van "iemand die onbekend wenst te blijven".

In 1936 werd besloten de Inventaris voort te zetten in samenwerking met andere verenigingen op natuurwetenschappelijk gebied en het volgend jaar hervatte Wing Easton het werk. Hij overleed in 1938.

In 1940 was er nog geen opvolger gevonden. In dat jaar, of in 1941, trad het Genootschap toe tot de Nederlandsche Wetenschappelijke Werkgemeenschap, die als taak op zich genomen had: de inventarisatie van publikaties op natuurwetenschappelijk gebied, naar het voorbeeld van de Inventaris van Wing Easton. Het werk zou voor rekening van die Gemeenschap worden uitgevoerd. De archieven van het Genootschap bevatten echter geen verdere mededelingen over deze instelling.

5. Bibliografieën en aanverwante publikaties

a. Bibliografie over Indonesië

In deel I der Verhandelingen (1912-1915), Geologische Serie, publiceerde Verbeek de delen I en II van zijn Opgave van Geschriften over Geologie en Mijnbouw in Nederlandsch Oost Indië. Van deel III, nu genoemd Geologisch Mijnbouwkundige Bibliografie van Nederlandsch Indië, door dezelfde schrijver, zagen de stukken 1 en 2 het licht in 1924.

De stukken 3-10 van dit deel werden onder

dezelfde titel door Wing Easton afgemaakt en deze schrijver publiceerde in 1937 deel IV; de stukken 1 t/m 4 droegen de titel Bibliografie van Nederlandsch Indië; de titel van de stukken 5 t/m 10, luidde Bibliografie van Indonesië.

Na de dood van Wing Easton werd de publikatie voortgezet door Steenhuis, die deel IV afmaakte en in 1947 publiceerde onder de titel Bibliografie met betrekking tot Indonesië. Onder dezelfde titel zou in 1952 van deze schrijver deel V van deze serie het licht zien.

b. Andere bibliografieën en soortgelijke publikaties

De nu volgende publikaties kwamen eveneens met steun en medewerking van het Genootschap tot stand. In 1915 gaf het Genootschap steun aan de Hydrologische Bibliografie door Versluys en Steenhuis, waarvan nog twee vervolgen verschenen in 1917 en 1919. Ook steunde het Genootschap de uitgave van de Geologische Kaart van Nederlandsch Indië 1 : 2.500.000 door E.C. Abendanon.

Sedert 1920 verzorgde het Genootschap de geologische referaten voor het tijdschrift van het Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap. Ons Genootschap betaalde de drukkosten. In 1935 vroeg het Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap hogere drukkosten, waarop het K.N.G.M.G. reageerde door minder copy te leveren.

In 1947 staakte het tijdschrift de opname der referaten. Toen werd besloten ze voortaan in Geologie en Mijnbouw op te nemen.

In 1930 verscheen als bijlage van het jaarboek van het Genootschap Steenhuis' "Lijst van Proefschriften" over het tijdvak 1781-1929. In 1931 verschenen verbeteringen en aanvullingen. In 1940 zagen addenda voor de periode 1825-1929 het licht en een vervolg voor het tijdvak 1930-1939. In 1950 vervolgde de schrijver de serie met een opgave der proefschriften tussen 1940 en 1949 én in 1956 sloot hij de serie af met de lijst van dissertaties verschenen tussen 1950 en 1955. Er is in de notulen van een vergadering van de Raad van Bestuur sprake van een voortzetting door Faber voor de periode 1955-1964, die echter niet is verwerkelijkt.

In 1934 publiceerde Steenhuis met steun van het Genootschap: De geologische literatuur over Nederlandsch Guyana (Suriname) en de Nederlandsche Westindische Eilanden. In 1951 verscheen onder dezelfde titel een aanvulling voor het tijdvak 1934-1950 en addenda voor de jaren vóór 1934.

In 1947 zag van dezelfde auteur in *Geologie en Mijnbouw* het licht: *Geologische artikelen van Nederlanders over het buitenland*.

In 1965 verscheen "Cumulative Index 1912-1961

of the monthly bulletin *Geologie en Mijnbouw* and its forerunners and of the *Verhandelingen (Transactions)* published by the KNGMG" van de hand van A. Brouwer.

HOOFDSTUK IV

VERGADERINGEN, VOORDRACHTEN, EXCURSIES

Van alle middelen waarmee het Genootschap de op pag. 162 genoemde doelstelling a en b (het bevorderen der mijnbouwkunde en geologie en het opwekken van belangstelling voor deze wetenschappen) heeft nagestreefd, is steeds het belangrijkste geweest het organiseren van bijeenkomsten — vrijwel steeds met een of meer voordrachten — en excursies. Deze activiteiten werden ter hand genomen zowel door het Genootschapsbestuur als door de besturen der beide secties. De Geophysische Kring was eveneens zeer actief wat het houden van voordrachten betreft; excursies heeft deze echter nooit georganiseerd.

A. VERGADERINGEN

Artikel 3 der Statuten van 20 juli 1912 bepaalt dat het eerste middel om de doelstellingen van het Genootschap te bereiken is: het houden van vergaderingen, waarin gelegenheid bestaat tot gedachtenwisseling over mijnbouwkundige en geologische onderwerpen. In de Statuten wordt voorts bepaald, dat het Genootschap eenmaal per jaar een algemene vergadering zal bijeenroepen, waarin voordrachten worden gehouden over onderwerpen "waarin zowel de mijnbouwkundige als de geologische leden geacht kunnen worden belang te stellen". Het Genootschap kan ook een buitengewone algemene vergadering bijeenroepen; de praktijk is geweest dat op deze bijeenkomsten steeds minstens één spreekbeurt werd vervuld.

Behalve de gewone en buitengewone vergaderingen werden — zowel door het Genootschap als door de secties — bovendien zg. bijzondere vergaderingen georganiseerd. De secties zijn overigens steeds zeer vindingrijk geweest in de benaming van haar bijeenkomsten. In het begin hield men veelvuldig zg. clubvergaderingen, welke naam evolueerde naar bijzondere vergadering. Het woord jaarvergadering kwam ook in gebruik — in het begin als synoniem

voor gewone algemene ledenvergadering —, maar later kwam hier ook wel de betiteling huishoudelijke vergadering voor in de plaats. Het heeft daarom geen zin meer voor deze activiteit der secties een onderverdeling te maken, ook al niet omdat vrijwel alle bijeenkomsten uit een huishoudelijk en een wetenschappelijk gedeelte bestonden, en dus in opzet weinig verschilden.

Het Genootschap heeft zich strikt aan de bepaling der Statuten gehouden dat elk jaar een Gewone Algemene Vergadering moest worden gehouden, alleen in 1945 moest deze vervallen, door de overmacht der tijdsomstandigheden. Vaak besloeg deze bijeenkomst twee dagen, omdat de huishoudelijke agenda het gehele jaar bestreek en het wetenschappelijk deel meestal uit twee belangrijke lezingen bestond, gevolgd door discussies.

Voor zover is na te gaan, hield het Genootschap 23 buitengewone vergaderingen, de laatste in 1958. Met het organiseren van bijzondere vergaderingen begon men pas in 1949; tot 1958 werden er slechts drie bijeengeroepen, daarna varieerde het aantal tussen vier en zeven per jaar.

De bepaling in de Statuten van 1912 dat de secties twee maal per jaar een algemene vergadering moesten houden is door beide slechts enkele jaren nageleefd; in latere jaren bleven deze bijeenkomsten — op een enkele uitzondering na — tot één beperkt.

Genoemde bepaling verdween overigens spoedig uit de Statuten en na een aantal jaren werd slechts één algemene vergadering voorgeschreven.

In het organiseren van andere dan algemene vergaderingen — onder welke naam dan ook — zijn de secties steeds zeer actief geweest. De Geologische Sectie hield in 1920 reeds de veertigste, in 1930 de negentigste vergadering. Na 1946 toen het aantal de 170 moet zijn genaderd worden de numerieke gegevens schaars. Het aantal lezingen ook in de jaren daarna voor de sectie gehouden wijst echter op een bijvoortdurend intens wetenschappelijk leven.

De Mijnbouwkundige Sectie organiseerde in de

eerste jaren van haar bestaan een aantal vrij informele bijeenkomsten, maar begon eigenlijk pas in 1930 met het houden van vergaderingen (die niet meer "algemeen" genoemd werden) met spreekbeurten. In totaal volgden er een 150-tal.

De Geophysische Kring kwam in zijn 36-jarige historie 152 maal in vergadering bijeen.

De gewone Algemene Vergaderingen van het Genootschap werden tot 1937 steeds in Delft of Den Haag gehouden. In 1938 vergaderde men in Heerlen i.v.m. een excursie de volgende dag, naar de Ardennen. In de volgende jaren werd het meer en meer gebruikelijk ook andere steden dan Den Haag of Delft als punt van bijeenkomst te kiezen; meestal waren het, en wel bij toerbeurt, de steden, waar inrichtingen voor hoger onderwijs gevestigd waren die gastvrijheid verschaften; in Delft was dat steeds de T.H., en eenmaal in Wageningen de L.H. In Den Haag werden de vergaderingen in de eerste jaren in een café, een koffiehuis of in een hotel gehouden; in 1952 werden de leden voor het eerste deel der jaarvergadering om voor schrijver dezes onbekende reden geconvoceerd in het busstation aan de Turfmarkt in die stad. Het tweede gedeelte werd i.v.m. de verlening van het erelidmaatschap aan ir. Groothoff, directeur der Staatsmijnen, gehouden in Hoensbroek. Daarna werd eenmaal vergaderd in Haarlem en nogmaals in Hoensbroek.

De Geologische Sectie hield vrijwel al haar vergaderingen in het westen des lands, waarvan 90% in Den Haag of Delft. Eenmaal kwam men bijeen in Heerlen en eenmaal in Doetinchem (1913) waar men zich in het Heerenlogement Coops voorbereidde op de excursie in de omgeving de volgende dag.

Uit de verslagen der Mijnbouwkundige Sectie zou men geneigd zijn te besluiten dat er in de eerste jaren van haar bestaan een vergaderverbod bestond in het Limburgse kolenbekken. De eerste vijf vergaderingen werden namelijk gehouden in Maastricht, Den Haag, Keulen, Aken en Den Haag. Pas in mei 1914 koos men Heerlen, welke stad daarna — met slechts een enkele uitzondering voor Delft of Den Haag — de vast vergaderplaats der sectie werd.

De Geophysische Kring vergaderde uitsluitend in het westen des lands en vrijwel zonder uitzondering in Den Haag, in het gebouw van de Bataafse Petroleum Maatschappij. Ook voor de lezingen van het Genootschap of van de Geologische Sectie verleende de Bataafse Petroleum Maatschappij dikwijls gastvrijheid.

B. VOORDRACHTEN

Volgens de Statuten kunnen op de jaarlijkse gewone algemene vergaderingen — zowel door het Genootschap als door de secties te organiseren voordrachten worden gehouden. In de praktijk is dat op vrijwel alle vergaderingen geschied. De meeste lezingen, vooral die der secties, werden echter gehouden op niet-jaarvergaderingen.

Het Genootschap is er vrijwel steeds in geslaagd aan zijn jaarlijkse algemene vergadering twee voordrachten te verbinden, hetgeen een hele opgave was, gezien de eis daaraan gesteld (zie pag.). Ook aan de buitengewone vergaderingen was meestal een lezing verbonden, terwijl de bijzondere vergaderingen vrijwel steeds speciaal voor dat doel werden bijeengeroepen.

Tabel I geeft een overzicht van de frequentie en de aard van de lezingen¹⁰⁾ door het Genootschap georganiseerd; de lezer zal zich realiseren dat een dergelijke rubricering aan onderwerpen nogal willekeurig is, vooral als alleen de titel bekend is. Opgemerkt zij dat het relatief grote aantal lezingen in het derde decennium dezer eeuw vooral te danken is aan het Carbooncongres in 1927 in Heerlen gehouden.

Zoals tabel II toont, was op het terrein der wetenschappelijk voordrachten de activiteit der Mijnbouwkundige Sectie in de eerste twintig jaren van hun bestaan vrij matig. Pas in de jaren dertig nam deze toe. Ook tijdens de oorlog kon men als enige afdeling van het Genootschap, doorgaan met, zij het op bescheiden schaal, lezingen te organiseren; direct erna was de ontwikkeling, evenals bij het Genootschap, bij de geologen en geophysici, stormachtig. Opgemerkt dient nog te worden dat de laatste lezing in 1970 en alle lezingen in 1971 georganiseerd werden door de Afdeling Limburg, nadat de Mijnbouwkundige Sectie had opgehouden te bestaan.

Bij de geologen kan de drang tot het uitdragen van geologische kennis onder collega's en mijnbouwers direct na het ontstaan der sectie — zoals tabel II toont — bepaald explosief genoemd worden. In de negen

¹⁰⁾ Deze numerieke gegevens moeten niet geacht worden geheel exact de oratorische activiteiten binnen het Genootschap weer te geven, omdat de archieven der Genootschapsvergaderingen en die der Geologische Sectie niet de indruk wekken de lezingen tot de laatste toe geboekstaafd te hebben. De verslagen der Mijnbouwkundige Sectie en van de Geophysische Kring geven de impressie, compleet of althans ten naaste bij compleet, te zijn.

TABEL I

Samenvatting Lezingen Genootschap										
Aard der lezing	1	2	3	4	5	6	7	8	To-taal	Legenda
Periode										
1912-1919	4	1	—	—	—	3	4	1	13	1. Algemene regionale en astro-geologie, geomorphologie, glaucologie
1920-1929	8	1	22	—	2	2	8	—	43	2. Petrografie, mineralogie, kristallografie
1930-1940	6	4	3	—	—	1	4	3	21	3. Paleontologie, stratigrafie
1941-1946	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4. Sedimentologie
1947-1949	15	6	3	1	5	10	14	7	61	5. Geophysica
1950-1959	37	9	8	1	9	13	25	15	117	6. Economische (toegepaste) geologie
1960-1972	52	23	17	3	8	14	28	17	162	7. Mijnbouw
Totaal	122	44	53	5	24	43	83	43	417	8. Diverse onderwerpen

TABEL II

Samenvatting Lezingen Mijnb. Sectie (v.a. 1-4-'70 afdeling Limburg)										
Aard der lezing	1	2	3	4	5	6	7	8	To-taal	Legenda
Periode										
1912-1919	2	5	2	1	1	—	—	—	11	1. Mijnbouw algemeen
1920-1929	1	4	—	1	1	2	—	—	9	2. Steenkolenmijnbouw
1930-1939	2	7	—	3	3	4	5	1	25	3. Petroleummijnbouw
1940-1949	1	4	—	1	2	2	2	3	15	4. Ertsmijnbouw
1950-1959	5	21	1	2	1	1	3	3	37	5. Exploratie
1950-1959	15	32	1	4	4	8	2	4	70	6. Werkmilieu (o.a. Veiligheid, Ventilatie)
1960-1972	8	36	5	5	4	2	—	10	70	7. Medische onderwerpen
Totaal	34	109	9	17	16	19	12	21	237	8. Diverse onderwerpen.

maanden van 1912 werden 10 voordrachten gehouden, in 1913 zelfs 20. Van 12 dezer werden in de dagbladen verslagen gepubliceerd, welke profane vorm van publiciteit door verschillende leden beneden de waardigheid van de sectie werd geacht.

Het is bepaald verrassend in het sectieverslag over 1913 te lezen dat het bestuur omtrent de spreiding der lezingen over de verschillende disciplines der geologie in het geheel niet tevreden is. Het beklagt zich dat er over mineralogie en kristallografie helemaal niet en over paleontologie, stratigrafie en historische geologie maar zelden gesproken is. Deze kritiek schoot haar doel voorbij; niet alleen werden onderwerpen uit de genoemde rubrieken in de komende jaren zeker niet vaker besproken dan in 1913, maar bovendien daalde het aantal lezingen der Sectie van 20 in 1913 via 16, 14 en 10 tot 6 in 1917, waarna de activiteit weer toenam.

Tabel III toont weer het aantal en de aard der lezingen in de aangegeven periodes. Men zal opmerken dat er bij de Geologische Sectie — in tegenstelling tot de andere eenheden — geen grotere activiteit te

signaleren valt dan voor de tweede wereldoorlog. De tabel eindigt in 1969 omdat toen de Geologische Sectie werd opgeheven.

Tabel IV toont de activiteit van de Geophysische Kring, was het organiseren van lezingen betreft. Ook hier is, te beginnen met 1950, een sterke toename van het aantal lezingen waar te nemen.

Het Genootschap, zowel als de secties en de kring trokken vaak buitenlandse sprekers aan. Op het spreekgestoelte van het Genootschap stond 72 maal een buitenlander; als meest prominente mogen wij wellicht noemen Alfred Wegener ¹¹⁾ (1923) en

¹¹⁾ Naar aanleiding van het bezoek van deze geleerde mag wellicht de volgende anekdote aan de archieven ontrukkt worden. Aan de spreker was een vergoeding van f 50,— (plus f 30,— reiskosten) toegezegd, wat hij "ein generöses Angebot" noemde. Na zijn vertrek geraakte het Genootschapsbestuur in verwarring omdat de mogelijkheid groot leek, dat de aangeboden enveloppe minder dan genoemd bedrag zou hebben bevat. Men schreef een zeer beleefd gestelde brief om inlichtingen met excuses bij voorbaat. De man die continenten liet bewegen loste het vraagstuk charmant op door te antwoorden: Het is allemaal in orde. Ik

TABEL III

Samenvatting Lezingen Geologische Sectie

Aard der lezing	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	To-taal	Legenda
Periode														
1912-1919	33	8	13	—	1	9	1	4	11	3	5	12	100	1. Region. Algem. Tect. Geologie Paleogeogr., Astro-geologie
1920-1929	16	9	12	1	5	3	1	2	3	1	7	7	67	2. Petrogr., Mineral., Kristall.
1930-1941	35	11	18	4	5	7	2	3	5	1	5	15	111	3. Paelont., Stratigr.
1942-1945	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4. Sedimentologie
1946-1949	1	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	4	9	5. Geophysica
1950-1959	17	11	6	—	7	1	1	—	—	—	—	7	50	6. Economische (toegepaste) Geologie
1960-1969	19	3	3	5	8	1	2	—	—	7	—	10	58	7. Mijnbouw
Totaal	121	42	55	11	26	21	7	9	19	17	55	395		8. Glaciologie 9. Geomorfologie 10. Hydrogeologie 11. Vulcanologie 12. Diverse onderwerpen

TABEL IV

Samenvatting Lezingen Geoph. Kring

Aard der lezing	1	2	3	4	5	6	7	To-taal	Legenda
Periode									
1933-1939	7	3	10	4	3	10	1	38	1. Algemene geophysica
1940-1943	1	2	6	0	—	3	—	12	2. Seismologie
1944-1946	—	—	—	—	—	—	—	—	3. Gravimetrie
1947-1949	6	1	2	0	2	2	1	14	4. Electricische methoden
1950-1959	8	10	6	5	5	13	3	50	5. Magnetometrie
1960-1972	13	15	3	—	3	6	8	48	6. Geologie
Totaal	35	31	27	9	13	34	13	162	7. Diverse onderwerpen

Arnold Heim (1933). De Geologische Sectie had 40 keer een spreker van buiten de grenzen, de Mijnbouwkundige Sectie 55 maal en de Geophysische Kring 36 maal. In het gastenboek der Mijnbouwkundige Sectie vormen de namen van Duitse sprekers onder de buitenlanders de meerderheid.

Enkele anekdotische bijzonderheden betrekking hebbende op voordrachten uit de allereerste jaren mogen hier wellicht gereleveerd worden.

Zoals bekend, was aan de voordrachten op de jaarvergadering van het Genootschap de eis gesteld dat zij geacht moesten kunnen worden, zowel voor geologen als voor mijnningen van interesse te zijn. Op de 1e jaarvergadering in 1912 kwam de secretaris wat deze voorwaarde betreft reeds in moeilijkheden omdat de tweede spreker Van Waterschoot van der Gracht (de eerste was Jonker met als onderwerp: Het ontstaan der aarde volgens de planetesimaalhypothese van Chamberlin-Moulton) verhinderd was zijn voor-

dracht over: Indrukken van een reis langs de kust van Vuurland, te houden. De secretaris deed toen een beroep op het altijd zeer actieve lid Wing Easton met het verzoek om een voordracht . . . "liefst over een niet te geologisch, maar een meer technisch onderwerp" (de eerste lezing was al zo geologisch), "of over een onderwerp van meer algemeene strekking". De secretaris meende voorts, dat het de leden zeer zeker zou interesseren ". . . iets te horen over de geleidelijke ontwikkeling van de Dordtsche Petroleummaatschappij tot het reuzenbedrijf" (in 1912) "waarvan u jaren lang directeur waart . . .".

De volgende, op het voorgaande citaat aansluitende

weet niet meer hoeveel de enveloppe bevatte. Ik herinner me echter nog haar op de avond van ontvangst geopend en geleidigd te hebben, zonder dat ik me over de inhoud verbaasde. Deze moet dus zeker aan mijn verwachtingen beantwoord hebben en daarom in overeenkomst zijn geweest met onze afspraak.

tende, zin van de secretaris had, mutatis mutandis, ook 60 jaar later geschreven kunnen zijn: "Natuurlijk zou het ook belangrijk zijn te hooren uiteenzetten wat eigenlijk tot de fusie met de Koninklijke geleid heeft, maar wij begrijpen allen zeer goed dat niet alle zaken, welke belangrijk zijn om te horen gezegd kunnen worden...". Wing Easton belooft te spreken over "Petroleum in Indië".

De discussie na de lezing "Het voorkomen van Petroleum" op de 1e jaarvergadering der Geologische Sectie dreigde, blijkens de notulen, een overmatig geanimeerd karakter te krijgen, nadat de spreker had betoogd dat hij genoemd bitumen een vulkanische oorsprong toedacht. Wat de toehoorders vooral zal hebben geïntrigeerd was de opvatting dat het niet de gepluimde reuze-kegels, gelijk die als schildwachten geposteerd staan langs de gordel van smaragd – waren die de genese der koolwaterstoffen op hun conto hadden, doch de kleine ondergrondse "vulkaan-embryo's", die nooit de oppervlakte bereikten en het ook nooit verder dan de status nascendi gebracht hadden". De secretaris notuleert dat "... reeds tijdens de vergadering was gebleken dat vele toehoorders de denkbeelden van den spreker niet waren toegedaan" en de voorzitter verdaagde (blijkbaar om erger te voorkomen) de discussie tot de volgende bijeenkomst. Toen wees de voorzitter de hypothese van de spreker af met de verklaring "... in zijn beschouwingen het avontuurlijke zulk een groote rol speelt en een betoogtrant waarin aan speculatieve beschouwingen te groote waarde wordt toegekend, wordt toegepast".

De aankondiging van de lezing op de 6e bijzondere vergadering van de Geologische Sectie bevatte enkele onverwachte en nogal contrasterende elementen. Medegedeeld wordt dat een officier van gezondheid van het Koninklijk Nederlands Indisch Leger zou spreken over het vulkanisme op IJsland.

Het bestuur der Mijnbouwkundige Sectie bleef al evenmin als dat van het Genootschap en der zustersectie de zorgen gespaard omtrent spreekbeurten door leden te houden. De Raad van Bestuur van het Genootschap moest zich op zijn eerste vergadering op 6 juni 1912 reeds uitvoerig bezig houden met het gevaar dat een lid der sectie dat aangeboden had een lezing te houden over de winning van titaanijzer op Java door zijn maatschappij, hiermede de bedoeling zou kunnen hebben reclame te maken voor zijn firma en zo "kleine luiden" zou kunnen bewegen geld in zijn onderneming te steken. Bevreesd voor een beurs-

stunt wees zowel de sectie als de Raad van Bestuur het aanbod van de aspirant-spreker af. Het is overigens merkwaardig dat incidenten als boven beschreven en ook andere (zie pag. 164), beperkt zijn gebleven tot de eerste levensjaren van het Genootschap.

In september 1964 werd voorgesteld ieder jaar door een bekend geoloog of mijnningenieur – bij voorkeur een Nederlander – een lezing – in het Engels – te laten houden, als een eerbewijs aan de pionier van het geologische onderzoek in Nederland, W.C.H. Staring, en deze Staringlezing te houden rond zijn verjaardag en wel op de derde vrijdag (de laatste jaren donderdag) van oktober.

De Engelse taal werd gekozen om de vele buitenlandse geologen en mijnbouwers die in Nederland werkzaam zijn o.a. in verband met de olie-industrie en de werkzaamheden van het International Training Centre, voor het Genootschap te interesseren.

Het is traditie geworden met deze voordracht jaarlijks het nieuwe winterseizoen der wetenschappelijke lezingen te openen. Tot nu toe is de Staringlezing uitsluitend uitgesproken door Nederlanders of oud-Nederlanders (Arps) en wel in

1964	Ph.H. Kuenen
1965	L.U. de Sitter
1966	R.W. van Bemmelen
1967	D. Eisma
1968	C.G. Egeler
1969	W. Maas
1970	L.M.J.U. van Straaten
1971	J.J. Arps

Van het Genootschap is – buiten de activiteiten op het Carbooncongres 1927 en bij het 50-jarig jubileum in 1962 (zie hiervoor de twee volgende alinea's) – slechts de organisatie van acht excursies bekend. De eerste (in 1913) richtte zich op Duitsland (Keulen en Stolberg), die in 1949 op België en Zuid-Limburg en de overige vonden plaats binnen Nederland. Op twee excursies was de belangstelling tussen de geologie en de mijnbouw verdeeld, één droeg een mijnbouwkundig karakter en de vijf overige waren geheel geologisch georiënteerd. Soms was de aandacht tendele gericht op de archeologie b.v. op de Nehelennia altaren gevonden in de Zeeuwse wateren, tendele op de waterbouwkunde zoals op de excursie in 1971, naar de Deltawerken.

Volgens het jaarverslag 1927 van de Mijnbouwkundige Sectie zijn er tijdens het Carbooncongres in

dat jaar (dit werd door de sectie namens het Genootschap georganiseerd, zie pag. 168) excursies gehouden. Zij werden echter nergens geboekstaafd; aangenomen mag worden dat deze ondergrondse studietochten tijdens het congres à titre personnel tussen mijnningenieurs en medewerkers van het Geologisch Bureau enerzijds en congressisten anderzijds werden georganiseerd.

Ter gelegenheid van de "Jubilee Convention" in 1962 organiseerde het Genootschap een uitgebreide excursieprogramma, waarbij de gasten de keus hadden tussen de volgende objecten:

- een vlucht boven de deltawerken
- de duinen in de omgeving van Den Haag
- het Holoceen van Voorne-putten
- de klei van Tegelen; Pliocene klei bij Feldbiss; een zandgroeve bij Heerlen
- de Veluwe; de omgeving van Nijverdal; Saalien-glaciaties
- de type-locatie van het Maastrichtien
- mechanische afbouwmethodes in de Staatsmijn Maurits
- geologische excursie ondergronds.

De Geologische Sectie organiseerde tussen 1913 en haar opheffing in 1969 vierentwintig excursies. Zij hadden een uitsluitend geologisch karakter. Hiervan vonden er 15 in Nederland, 5 in Duitsland en 2 in België plaats. Op één excursie was de aandacht over België en Nederland verdeeld, op een andere over Duitsland en ons land.

Voor de excursie in de omgeving van Bentheim in 1928 werden de leden "met rijwiel" opgeroepen. De langste excursie ooit georganiseerd was die in 1914

naar de Eifel. De aspirant-deelnemers werd tevoren gewezen op de totale kosten: f 35,—. Deze studietocht werd echter op de tweede dag afgebroken, nadat één der deelnemers, de bekende E. Heimans plotseling was overleden. Het enthousiasme der jonge sectie in de eerste jaren van haar bestaan blijkt, behalve uit de vele lezingen (zie pag. 206 tabel III) uit het feit dat zowel in 1913 als in 1915 twee excursies werden gehouden. Dat is later niet meer voorgekomen.

De Mijnbouwkundige Sectie (en na haar opheffing in 1970 de Afdeling Limburg) organiseerde tussen 1914 en 1972 31 excursies; 9 hiervan hadden een mijnbouwkundig object tot doel. Slechts zelden was dit een steenkolenmijn en wanneer dit wel zo was bleef de belangstelling meestal beperkt tot een in aanbouw zijnde schacht. Het kolenfront is, voorzover dit uit de archieven blijkt, nooit bereikt. Eén excursie had een gedeeld mijnbouwkundige en geologische doelstelling, een andere combineerde een zuiver technisch (niet mijnbouwkundig) onderwerp met een geologische studie. Op de overige 20 excursies was de sectie steeds te gast bij zuiver technische (niet-mijnbouwkundige) ondernemingen, vaak twee op één excursiedag. Opvallend is het dat in drie opeenvolgende jaren 1968, 1969 en 1970 het tweede object steeds een bierbrouwerij was.

Enemaal werd de mijnbouw met de techniek, een andere maal met de geologie gecombineerd. De resterende excursie was tendele technisch tendele geologisch. Van de 31 excursies vonden er 23 in Nederland, 4 in Duitsland en 2 in België plaats. Op één werd ons land en Duitsland bezocht op de resterende Luxemburg en Duitsland.

HOOFDSTUK V

SAMENWERKING EN CONTACTEN VAN HET GENOOTSCHAP MET ANDERE INSTELLINGEN

A. SAMENWERKING MET DE
KONINKLIJKE NEDERLANDSE ACADEMIE
VAN WETENSCHAPPEN

In overeenstemming met een resolutie van het Internationaal Geologisch Congres in Algiers werd in 1953 door de Academie, de Geologische Stichting en het Genootschap de Nederlandse Commissie voor het Internationaal Geologisch Congres gesticht (zie onder Congressen pag. 212) die tot doel had tussen twee zittingen van het congres in, het contact tussen de nederlandse geologische wereld en het Congres te onderhouden; er wordt naar gerefereerd als "de contactcommissie".

In 1960 rijpte bij de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen het plan een Geologische Raad te vormen, naar het voorbeeld van de Biologische Raad. De Geologische Raad zou het contact met de regering onderhouden en dus ook met de Organisatie voor Zuiver Wetenschappelijk Onderzoek (ZWO), die o.a. de subsidieaanvragen tot de regering gericht beoordeelt. De Geologische Raad zou in de plaats komen van de bovengenoemde contactcommissie. Het Genootschap stond positief tegenover de oprichting van de Geologische Raad, mits het daarin adequaat zou zijn vertegenwoordigd.

Nadat de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen een comité formeerde ter samenstelling van een contactcommissie voor het, door geologen en geografen opgerichte, International Quartair Congres (INQUA) werd het Genootschap verzocht een vertegenwoordiger in dat comité van 6 personen aan te wijzen. De INQUA had intussen (in 1961) besloten zich als een Unie te formeren. — de Unie voor Kwartairgeologie — die aansluiting zocht bij de International Council of Scientific Unions (ICSU), een afdeling van de UNESCO. Tegenwoordig is het Genootschap door een lid vertegenwoordigd in de Nederlandse Contactcommissie voor de INQUA.

In 1963 maakte de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen, via haar Sectie Aard-

kunde, plannen bekend tot het instellen van een Commissie voor Geologie, (later genoemd: Commissie voor de Geologische Wetenschappen) die tot taak zou krijgen alle geologische activiteiten in Nederland te overkoepelen. Zij zal weer subcommissies kunnen instellen voor onderdelen van het door haar bestreken vakgebied. De commissie zal bestaan uit zeven leden van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen, één van iedere universiteit en hogeschool waar geologie gedoceerd wordt, drie vertegenwoordigers van het Genootschap, nl. de voorzitter en de voorzitter van de Geologische Sectie en de Geophysische Kring en een vertegenwoordiger van de Geologische Stichting (na 1/1/1968 de Rijks Geologische Dienst).

De reeds in 1953 door de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen ingestelde Contactcommissie (zie eerste alinea) zou een subcommissie van deze Academiecommissie worden. Zo zou dus de volgende structuur ontstaan:

Genootschap vertegenwoordigd in
Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen, Afd. Natuurkunde, Sectie Aardkunde:
Commissie voor Geologische Wetenschappen, met 3 leden
Contactcommissie, met 4 leden.

De Contactcommissie, tot nu toe een zelfstandig orgaan, zou hierdoor in een zeer ondergeschikte positie komen. Dit kon het Genootschap niet waarden en het stelde daarom voor dat het dagelijks bestuur van de Commissie voor de Geologische Wetenschappen en de Contactcommissie een personele unie zouden vormen; beide commissies zouden hetzelfde bestuur hebben.

In het Reglement van de Academiecommissie voor de Geologische Wetenschappen dat in november 1964 verscheen bleken de voorstellen van het Genootschap te zijn genegeerd. De organisatie werd dus zoals boven weergegeven, met dien verstande dat in het definitieve Reglement der Commissie voor de Geologische

Wetenschappen de Contactcommissie niet wordt vermeld; korte tijd na het verschijnen van het Reglement berichtte de Academie echter dat deze Contactcommissie zou gaan optreden als subcommissie van de Commissie voor de Geologische Wetenschappen. Daar zij voor Nederland ook het contact onderhield met de International Union of Geological Sciences, ging zij als zodanig op in de nieuwgevormde Commissie voor de Geologische Wetenschappen.

Het Genootschap stelde voor de Contactcommissie, waarin zij door 4 leden was vertegenwoordigd nog aan te houden. Haar officiële naam werd: Contactcommissie met het Internationaal Geologisch Congres en met de Internationale Unie van Geologische Wetenschappen.

In 1967 werd zij opgeheven en haar taak werd overgenomen door de Commissie voor de Geologische Wetenschappen, waarin het Genootschap met 4 leden is vertegenwoordigd, na een reglementswijziging in 1969 teruggebracht tot 3 personen.

In 1966 en 1967 kwam in het Genootschap een brief aan de orde afkomstig van het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen en gericht aan de Academische Raad (het Genootschap ontving een copie langs niet-officiële weg), betreffende de taakverdeling over de universiteiten van het onderwijs in de aardkunde en over concentratie van de opleiding van geologen.

Er werd een commissie van drie personen ingesteld, die moest nagaan wat de reactie van het Genootschap zou kunnen zijn, ingeval het de brief toegezonden zou krijgen. Deze commissie kwam tot de conclusie dat het Genootschap in deze aangelegenheid een standpunt zou moeten innemen.

De Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen vraagt het Genootschap bij sommige gelegenheden om advies. In 1964 gaf het de aanbeveling aan de Academie, op haar desbetreffend verzoek, in het programma der in dat jaar in Utrecht te organiseren Academiedagen het onderwerp "Zuiderzee" op te nemen.

B. CONTACTEN TUSSEN HET GENOOTSCHAP EN DE WERELD VAN HET ONDERWIJS

Zoals van een Genootschap dat zich ten doel stelt de mijnbouwkundige en geologische wetenschappen te bevorderen verwacht kan worden werd veel contact onderhouden met inrichtingen van onderwijs en met

studerenden.

Reeds in het eerste jaar van het bestaan van het Genootschap was de opleiding der geologen de hoofdschotel van de agenda van de 2e Gewone Vergadering der Geologische Sectie. De Groningse hoogleraar Bonnema, diende een motie in waarin het bestuur werd uitgenodigd tot de regering een adres te richten met het verzoek de opleiding van geologen in Nederland te verbeteren. De indiener van de motie wees erop, dat de universiteiten in 35 jaar slechts 8 doctoren in de aard- en delfstoffen hadden afgeleverd.

Het bestuur van het Genootschap noemde in de toelichting op de motie de volgende "misstanden" inzake de opleiding van geologen hier te lande.

Officieel kan men aan universiteiten het doctoraat in de aard- en delfstofkunde behalen, maar daarvoor moet men:

- a. een klassieke opleiding hebben genoten,
- b. het groot candidaatsexamen afleggen
- c. gedurende de eigenlijke vakstudie leiding ontvangen van slechts de ene hoogleraar die aan iedere universiteit benoemd was voor al de geologische wetenschappen.

Dit betekende dat:

1. jongelieden met eindexamen H.B.S. meestal twee jaar aan oude talen moesten besteden,
2. het candidaatsexamen zo zwaar was, dat het toelating verleende tot alle doctorale examens in de faculteit der wis- en natuurkunde,
3. dat van een behoorlijke opleiding geen sprake kon zijn, omdat niemand in staat is de gehele geologie met al hare hulpwetenschappen erbij, met vrucht te onderwijzen.

Zoals reeds in hoofdstuk I is gezegd werd de motie Bonnema aangenomen met de uitdrukkelijke toevoeging dat men de verbetering der opleiding niet moest zoeken in de instelling van een diploma voor geoloog in Delft; zij werd per saldo niet aan de regering aangeboden omdat deze het probleem inmiddels zelf ter hand had genomen.

Vanaf de stichting van het Genootschap hadden de studenten, leden van de Mijnbouwkundige Vereniging in Delft, al het recht om tegen een contributie van slechts f 1,- per jaar buitengewoon lid van het Genootschap te zijn. In 1931 kregen alle studenten in de geologie dit recht, mits zij zich eerst groepeerden in geologische verenigingen. De studenten hebben dit

recht behouden, zij het dat de geeiste contributie, met die der gewone leden, sterk omhoog ging en dat een binding met een studentenvereniging niet langer vereist werd. In 1940 werden alle leidse geologische studenten gewoon lid en in 1946 had het Genootschap geen buitengewone leden meer. Toen werden de voorzitters der geologische studenten verenigingen op een vergadering van de Raad van Bestuur uitgenodigd en werd hun verzocht propaganda voor het buitengewoon lidmaatschap onder de studenten te maken. Later, in 1954, begon het Genootschap een wervingscampagne voor buitengewone leden op de universiteiten met het resultaat dat hun aantal in enkele jaren tijd oplet tot enige honderden en in 1955 zich 71 leden van de Mijnbouwkundige Vereniging Delft als buitengewoon lid opgaven. (Voor de ontwikkeling van het buitengewoon lidmaatschap zie de grafiek p. 179).

In 1949 sloot het Genootschap met de Nederlandse Geologische Mijnbouwkundige Studenten Organisatie (NGMSO) een overeenkomst waarin bepaald werd dat het Genootschap aan de NGMSO een financiële bijdrage zou verstrekken ter bestrijding van de kosten van het uitnodigen van sprekers, waardoor leden van het Genootschap het recht zouden krijgen de lezingen van de sprekers bij te wonen. Ieder jaar zou tenminste één dergelijke gecombineerde lezing door het NGMSO worden georganiseerd.

In de jaren 1951-1952 besloot het Genootschap, mede naar aanleiding van het verschijnen van een Engels rapport over dit onderwerp, een enquête te houden over het aantal studenten in de aardwetenschappen, over de plaatsen waar de afgestudeerden terecht waren gekomen en over de plaatsingsmogelijkheden van nog studerende in de toekomst.

Hiertoe werden ook de potentiële "afnemers" aangeschreven, dus de olie- en mijnbouwmaatschappijen, de universiteiten en de hogescholen.

Daar al spoedig bleek dat een advies aan aspirant- of eerstejaar studenten, gebaseerd op de zo verworven gegevens, vaak niet voorziene en averechtse reacties opriep, is het Genootschapsbestuur zeer gereserveerd gebleven over de resultaten der enquête. Men was daarom ongetwijfeld zeer dankbaar toen in 1954 het Ministerie van Onderwijs de voorlichting omtrent het Hoger Onderwijs op de middelbare scholen op zich nam.

Toch ontplooidde het Genootschap nog verdere initiatieven op dit terrein. Zo werd in 1952 besloten een standaardcollectie van gesteenten te doen samen-

stellen en deze ten gebruike af te staan aan de middelbare scholen. Aan de Geologische Stichting werd verzocht de collectie samen te stellen. Verder werd besloten de propaganda voor de studie in de geologie en de mijnbouw op de middelbare scholen te steunen door middel van films of fotostrips. Het is niet bekend in welke mate deze besluiten ooit in praktijk zijn gebracht.

In 1956 werd door de voorzitter privé een onderzoek ingesteld over de verhouding eerstejaars tot afgestudeerden van Leiden, Utrecht, Delft, Amsterdam en Groningen. Het bleek dat gemiddeld over 18 jaar (incl. de oorlogsjaren) het aantal eerstejaars (52) ruim het dubbele was van het aantal afgestudeerden (25) per jaar. Het aantal afgestudeerden na de oorlog was met 40 à 50 per jaar ongeveer het dubbele van daarvoor.

In 1950 richtte het Genootschap zich tot het College van Curatoren en de Faculteit voor de Wis- en Natuurkunde van de Rijksuniversiteit te Utrecht met het verzoek bij de benoeming van de opvolger van prof. Trooster rekening te houden met de mathematische richting in de geologie.

In 1952 werd besloten een jaarlijkse prijs van f 100,— in te stellen voor de beste publikatie van de hand van een student in de mijnbouwkunde of in de geologie. Er is weinig belangstelling voor geweest. Hij is slechts driemaal uitgereikt en wel in 1953, 1959 en 1961; in 1965 werd hij afgeschaft.

In hetzelfde jaar besluit het Genootschap dat de Geologische Sectie contact zal onderhouden met geologische studentenverenigingen o.m. voor het gezamenlijk uitnodigen van sprekers.

In 1954 adviseerde het Genootschap de Technische Hogeschool te Delft — op haar verzoek — over de opvolging van prof. Umbgrove.

In 1957 werden 34 leerlingen van de Hogeschool van Bandung buitengewoon lid van het Genootschap. Afgesproken werd dat afgestudeerden door andere studenten zouden worden vervangen.

In 1962 werd de overeenkomst met de geologische studentenverenigingen vernieuwd en op een bredere basis geplaatst. Hierdoor werden de banden steviger aangehaald. In de volgende jaren werden niet alleen lezingen gezamenlijk georganiseerd, maar waren beide organisaties ook vertegenwoordigd op elkaars congressen en lustra.

In latere jaren werd het deelnemers aan een jaarlijkse cursus van het International Training Centre for Aerial Survey (I.T.C.), toen nog in Delft, en zij die

de opleiding tot exploratiespecialist aan de Mijnschool te Heerlen volgden mogelijk gemaakt buitengewoon lid van het Genoótschap te worden.

C. SAMENWERKING EN CONTACTEN MET CONGRESSEN, STICHTINGEN EN VERENIGINGEN

Uit de aard der zaak waren er op alle geologische en mijnbouwkundige congressen in of niet te ver van Europa wel een of meer leden van het Genoótschap aanwezig; soms vertegenwoordigden zij ook ons land. Op de ver buiten Europa gehouden congressen liet het Genoótschap zich meestal vertegenwoordigen door een lid dat er, in welke kwaliteit dan ook, toch aanwezig was. Voor zover na te gaan heeft het Genoótschap zich nooit ten laste van de eigen kas op een ver van Nederland gehouden congres laten vertegenwoordigen.

Hier zal worden voorbijgegaan aan die congressen waarmee het contact slechts bestond uit de aanwezigheid van een of meer leden van het Genoótschap; besproken zullen slechts worden die congressen waarbij het Genoótschap intensief was betrokken.

De bemoeienissen van het Genoótschap met het XIIIe Internationaal Geologisch Congres te Brussel in 1922 hadden een negatief karakter. Toen het organiserende comité namelijk bekend maakte dat inschrijvingen uit de landen die in 1914-1918 tegenover België hadden gestaan geweigerd zouden worden, protesteerde het Genoótschap hiertegen. Het richtte zich tot zusterverenigingen in andere "neutrale" landen met het verzoek om zich gezamenlijk tegen dat besluit te verzetten. De Skandinavische landen stemden in met het standpunt van het Genoótschap en men stuurde een gelijkkluidend schrijven aan het comité waarin werd voorgesteld de bijeenkomst te Brussel niet te beschouwen als deel uit te maken van de reeks van de Internationale Geologische Congressen.

Na de weigering van het comité het voorstel te aanvaarden besloot het Genoótschap — in overeenkomst met de Skandinavische verenigingen — zich niet op het congres in Brussel te laten vertegenwoordigen.

De eerste keer dat het Genoótschap intensief betrokken geraakte in congreszaken was toen in 1927 de Mijnbouwkundige Sectie het in Heerlen te houden Congres over de Stratigrafie van het Carboon organi-

seerde.

Op het schokeffect van de aankondiging van deze bijeenkomst door de sectie is ingegaan op pag. 168. Na langdurig debat werd besloten dat de Mijnbouwkundige Sectie, die reeds veel voorbereidend werk had verricht, het congres verder zou organiseren, doch dat de uitnodigingen van het Genoótschap zouden uitgaan, maar voor het Genoótschap zouden worden ondertekend door de Mijnbouwkundige Sectie als uitvoerend comité. Het Genoótschap bleef, tot een bepaald bedrag, garant voor de kosten.

In 1951 richtten de Staatsmijnen zich wederom tot de Mijnbouwkundige Sectie, ditmaal met het verzoek een werkcommissie samen te stellen voor de organisatie van een congres over de veiligheid in de mijnen, in 1951 te houden eensdeels in Heerlen, en voor het andere deel in een plaats in België. De plannen werden niet verwerkelijkt.

Op het XVIIIe Internationaal Geologisch Congres te Kopenhagen in 1960 stelde Nederland een nadere vastlegging van de grens tussen het Pleistoceen en het Holoceen voor. Dit vond echter onvoldoende steun.

In 1949 ging het Genoótschap een overeenkomst aan met het Koninklijk Instituut van Ingenieurs waarin tot samenwerking werd besloten met de Afdeling Mijnbouw van het Instituut wat betreft het organiseren van bijeenkomsten en het houden van lezingen op mijnbouwkundig gebied. Tevens werd bepaald dat leden van beide instellingen een reductie op de contributie zouden genieten.

Met de Geologische Stichting te Haarlem (sinds 1/1/1968 Rijks Geologische Dienst) waarvan vele medewerkers lid van het Genoótschap zijn, bestaat een vrijwel voortdurend contact. Enkele projecten waarin werd samengewerkt zijn genoemd op p. 200, 214.

Op het XIXe Internationaal Geologisch Congres te Algiers in 1952 diende het Genoótschap twee moties in, de eerste om te geraken tot een spoediger verschijnen der proceedings, de tweede tot het in alle vertegenwoordigende landen verbeteren van de continuïteit tussen twee opeenvolgende congressen. Deze laatste motie werd aangenomen. Zij leidde in Nederland — op initiatief van de Koninklijke Academie van Wetenschappen — tot de oprichting van de Nederlandse Commissie voor het Internationaal Geologisch Congres, de zg. Contactcommissie, (zie Sectie A van dit hoofdstuk).

Over de uitvoering van deze motie in Nederland is

veel te doen geweest, omdat het Genootschap zich hiervoor het aangewezen orgaan achtte, terwijl buiten zijn medeweten de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen werd ingeschakeld. De Academie achtte een vakvereniging, zoals het Genootschap, geen goed contactorgaan. Na veel onderhandelen kwam men tenslotte tot een compromis en kwam de zg. Contactcommissie tot stand waarin het Genootschap met 4 leden was vertegenwoordigd, naast 4 van de Academie en 2 van de Geologische Stichting.

Voor de bemoeienis van het Genootschap met het Internationaal Quartair Congres zie men eveneens sectie A van dit hoofdstuk.

Op het Internationaal Geologisch Congres in Kopenhagen, in 1960, bepleitte het Genootschap de instelling van een commissie ter bestudering van de wenselijkheid van de oprichting van een International Geological Union. Deze Union, meestal aangeduid als International Union for Geological Sciences (IUGS) werd inderdaad op dit Congres opgericht. In zijn council zou Nederland vertegenwoordigd zijn door de voorzitter der contactcommissie voor het Internationaal Geologisch Congres.

Het Genootschap was van mening dat Nederland zeker in de volgende commissies der Unie moest zijn vertegenwoordigd

- geological teaching at university level
- the international hydrogeological programme
- the study of geological documentation

en zo mogelijk ook in de volgende:

- the upper mantle project
- the world geochronological scale
- the study of economic elements in the earth's crust
- the study of the ocean floor (ingeval dit een van de onderwerpen van het programma van het congres zou zijn).

Zoals reeds onder Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen gezegd werd de contactcommissie in 1967 opgeheven, haar werkzaamheden werden overgenomen door de Commissie voor de Geologische Wetenschappen der Academie.

Een onderwerp dat op het Internationaal Geologisch Congres in Mexico in 1956 ter sprake is gekomen en waarin het Genootschap vrij sterk betrokken was, is de Geological Abstracting Service.

In 1955 werd in de Raad van Bestuur gesproken over de mogelijkheid de geologische abstracts te

hervatten. Men besloot hieromtrent contact op te nemen met standing committees in het buitenland en men stelde zich op het standpunt dat het Internationaal Geologisch Congres de wetenschappelijke uitvoerder van deze dienst moet zijn.

In 1956 werd een ontwerp motie opgesteld – in te dienen op het Internationaal Geologisch Congres te Mexico – waarin de oprichting van een uittrekseldienst van geologische literatuur werd voorgesteld. Een verzoek om subsidie aan ZWO voor de bekostiging van een vooronderzoek van deze materie werd afgewezen.

Steun voor de motie werd gezocht, en gekregen, bij Dr. Roger in Parijs, hoewel hij zelf een (paleontologische) abstracting service had georganiseerd. Ook de Unesco had een abstracting service en de mogelijkheid werd overwogen zich daar bij aan te sluiten.

Op het Congres in Mexico werd een commissie voor de Abstracting Service ingesteld, waarin Nederland door de voorzitter van het Genootschap was vertegenwoordigd.

In 1958 zocht prof. Henry (Cambridge) steun bij het Genootschap voor de door hem georganiseerde Mineralogical Abstracting Service. Hij kreeg de medewerking van een der leden van het Genootschap. In datzelfde jaar werd het Genootschap lid van de International Mineralogical Association; in drie commissies van deze organisatie werd een lid van het Genootschap als vertegenwoordiger van Nederland opgenomen. Later groeide deze vertegenwoordiging uit tot zeven leden, die elk in een commissie werkzaam zijn.

Op het Internationaal Geologisch Congres te Kopenhagen in 1960 werd opgericht de Commission de Coördination de Géophysique et de Géologie. Aan een lid van het Genootschap (de voorzitter van de Geophysische Kring) werd de vertegenwoordiging van Nederland in deze commissie toevertrouwd. Hij is membre titulaire.

Het Genootschap is door een lid vertegenwoordigd in de Stichting Onderzees Wetenschappelijk Onderzoek (SOWO) welke naam werd gewijzigd in: Stichting voor Onderwater Onderzoek (SOWO). Deze stelt zich ten doel onder het oppervlak van de zee, van meren en rivieren onderzoekingen van verschillende aard te verrichten.

In de Sectie Nederland van de Internationale Geografische Unie is het Genootschap door een lid vertegenwoordigd, evenals in de Commissie Nederland voor het Wereld Petroleum Congres door een lid.

D. INCIDENTELE CONTACTEN

Naast de contacten met de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen, de onderwijs-wereld en congressen, die min of meer frequent waren, heeft het Genootschap vele malen contacten van incidentele aard gehad.

Enkele jaren na de oprichting van het Genootschap werd met het Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap een overeenkomst gesloten waarbij de secretaris der Redactiecommissie van het Genootschap werd belast met de zorg voor de referaten over geologische publikaties betreffende Nederland en Koloniën, die tot dan door Dr. Steenhuis waren verzorgd (zie pag. 201). Beide Genootschappen bezitten wederzijds elkaars lidmaatschap. Een voorstel vermindering der contributie te verlenen aan personen lid van beide instellingen (zoals die voor het Genootschap en het Koninklijk Instituut van Ingenieurs bestaat) werd afgewezen.

In 1927 schreef het Hoofdbestuur van het Genootschap een brief aan de Gemeenteraad van Maastricht over de "beschadiging van de St. Pietersberg" in verband met de mergelwinning voor de fabricage van cement.

In 1941 trad het Genootschap toe tot de Werkgemeenschap van Wetenschappelijke Organisaties in Nederland onder voorzitterschap van Vening Meinesz. Deze Werkgemeenschap was in 1940, mede op initiatief van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen, opgericht met het doel "de belangen van den wetenschappelijken arbeid in Nederland te behartigen". De voorzitter van het Genootschap lichtte toe dat deze organisatie reeds een belangrijke taak van het Genootschap had overgenomen nl. de voortzetting van de "Inventaris Wing Easton" (zie pag. 201). De archieven melden echter geen enkele activiteit meer van deze organisatie. Vermoedelijk werd zij kort na de oorlog ontbonden.

In 1948 trad het Genootschap toe tot de Nederlandse Technische Unie, die in 1940 in Den Haag was opgericht met als doel "Samenwerking van alle technisch-wetenschappelijke en technisch-economische organen en van alle nijverheids- en ambachtsbekwaamheid en technische vakkennis bevorderende instellingen van Nederland". Zij stichtten in 1948 een "Commissie Vorming Technici". Er is niets in de archieven van het Genootschap dat erop wijst dat er ooit enige activiteit deze Unie geweest is op een gebied binnen de interesse-sfeer van het Genootschap.

In 1952 richtte het Genootschap zich — gezamenlijk met het Koninklijk Instituut van Ingenieurs — tot het Ministerie van Economische Zaken, met een adres waarin gewezen werd op de noodzaak, naar de conferentie van de Economic Commission for Asia and the Far East (ECAFE) een deskundige te sturen om de opvattingen van andere landen betreffende vele facetten der geologische en mijnbouwkundige ontwikkeling (onderwijs, wetgeving bv.) te leren kennen. Als resultaat van dit adres werd Nederland op deze conferentie vertegenwoordigd door twee leden van het Genootschap.

In hetzelfde jaar verklaarde het Genootschap zich voor het voorstel van enkele Noorse geologen voor incidentele samenwerking, in concrete gevallen, met zusterverenigingen in andere kleine Europese landen; men wees echter de oprichting van een unie of federatie met dat doel van de hand.

In 1955 voerde de Geologische Stichting een actie ter intensivering van de geologische herkartering van Nederland en vroeg aan het Ministerie van Economische Zaken een subsidie aan, welke een versnelling van dit werk mogelijk zou maken. Het Genootschap ondersteunde deze subsidieaanvraag door het Ministerie in een brief te wijzen op het wetenschappelijk belang van herkartering. Het Genootschap was vertegenwoordigd in de Contactcommissie Herziening Geologische Kaart.

In 1964 stelde zich uit de leden van het Genootschap een kleine commissie samen, die zich ging belasten met het beantwoorden van de vragen door de Commission Stratigraphique du Mésozoïque Méditerranéen gesteld.

Het Bureau voor Internationale Technische Hulp neemt contact op met het Genootschap indien in een der ontwikkelingslanden hulp op geologische of mijnbouwkundig gebied gevraagd wordt. Het Bureau plaatst oproepen in Geologie en Mijnbouw voor sollicitanten voor deze vacatures.

Het Genootschap publiceerde met steun van de regering van Indonesië (zie pag. 189) het rapport der Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Nederlands Nieuw Guinea (WONG) over de resultaten van een geologisch onderzoek op dit eiland (Verhandelingen, Geologische Serie, nr. XX).

De Stichting Expeditie Nederlandsch Nieuw Guinea ontving een subsidie van f 500 van het Genootschap.

Met de Nederlandse Organisatie voor Zuiver Wetenschappelijk Onderzoek heeft het Genootschap

veelvuldig contact, omdat deze instelling o.a. tot taak heeft de stroom der rijkssubsidies voor noodlijdende wetenschappelijke tijdschriften naar die publikaties te leiden, die er naar haar mening voor in aanmerking komen. Het Genootschap heeft verschillende malen aangeklopt voor een subsidie voor Geologie en Mijnbouw, oorspronkelijk met zeer beperkt succes (zie pag. 193). In 1967 werd van Z.W.O. steun ontvangen; in de volgende jaren werden de subsidies, van die instelling verkregen, frequenter en de bedragen groter.

Aan de in 1946 opgerichte Nederlandse Geologische Vereniging gaf het Genootschap in 1951 een eenmalige subsidie van f 50,—. Deze vereniging van amateurgeologen vatte dit bedrag op als contributie, wat zij echter verzuimde aan de contribuante mede te delen. De N.G.V. beschouwde daarom het Genootschap als een harer leden en vroeg zelf het lidmaatschap van het KNMGM aan wat verleend werd. In 1958 informeerde het Genootschap hoe zijn lidmaatschap van de Geologische Vereniging verklaarbaar was daar dit nooit was aangevraagd en er evenmin ooit contributie was betaald. De Vereniging antwoordde dat zij de f 50,— in 1948 ontvangen had beschouwd als contributie voor de jaren 1951 t/m 1955. Nadat haar kwitanties van 1956 en 1957 onvoldaan werden geretourneerd, werd in 1958 contributie betaald voor het Genootschap door het College van Curatoren der Technische Hogeschool, met opdracht voortaan bij dit college te disponeren over de contributie! Teleurstellend is het dat de archieven niets vermelden over het resultaat van dit gecompliceerde contact tussen twee toch in haar doelstellingen verwante organisaties.

Het Genootschap is lid van het Natuurhistorisch Genootschap waardoor er een ongedwongen communicatie tussen beide instellingen bestaat.

Met de Hollandse Maatschappij der Wetenschappen heeft het Genootschap slechts bij enkele incidentele gelegenheden contact doch steeds voor het Genootschap van bijzonder aangename aard, omdat de Maatschappij het Pieter Langenhuizen Lambertuszoon Fonds beheert, waaruit het Genootschap reeds een drietal malen een gift van enkele duizenden guldens ontving. Met de eerste gift in 1935 werd de uitgave van de "Inventaris Wing Easton" ten dele bekostigd (zie pag. 201).

In 1963 werkten vier leden mee aan de voorbereiding van het congres der International Association of

Sedimentologists, dat in Nederland werd gehouden.

Het contact tussen het Reactorcentrum en het Genootschap komt tot stand door het tijdschrift dier instelling, "Nieuwsbulletin Kernenergie", dat geregeld wordt ontvangen.

E. HET RUILVERKEER

Nog voor er een publikatie van het Genootschap het licht had gezien werd op 7 juli 1912 al een afspraak gemaakt — en wel met het Nederlands Tijdschrift "De Economist" — om in ruilverkeer te treden. Vermeldenswaard is dat dit tijdschrift ook het eerste was dat te kennen gaf op uitwisseling geen prijs meer te stellen.

Direct na de oprichting van het Genootschap werd besloten tot uitwisseling van eigen publikaties tegen die van in aanmerking komende wetenschappelijke instellingen. Besloten werd om voor de in ruil ontvangen publikaties geen eigen bibliotheek in te richten. Men ging een overeenkomst aan met de bibliotheek der T.H. Delft waarin bepaald werd dat zij het materiaal zou administreren en opbergen en dat het ook ter beschikking zou staan van de T.H. Wel werd als beheerder van het ruilverkeer een bibliothecaris van het Genootschap benoemd, welke functie meestal door de hoogleraar in de geologie aan de Technische Hogeschool te Delft werd vervuld.

Per ultimo 1912 ontving het Genootschap periodieken van 8 Nederlandse en 6 buitenlandse instellingen. Dit aantal instellingen groeide gestaag en daarmee ook de kosten van drukken en verzenden der eigen publikaties, die tenslotte opliepen tot enkele duizenden guldens per jaar. Daardoor werd deze activiteit meermalen voorgesteld als onderwerp van mogelijke bezuiniging op de immer groeiende uitgaven. Deze voorstellen werden echter steeds afgevoerd, omdat men de beide periodieken, Geologie en Mijnbouw en de Verhandelingen, beschouwde als waardevolle visitekaartjes van wetenschappelijk Nederland in het buitenland.

Een belangrijk motief om het ruilverkeer niet te beëindigen was ook dat ZWO — de organisatie die de regering adviseerde over te verlenen subsidies — het voortbestaan daarvan als voorwaarde stelde voor de toekenning van subsidies; als motief van deze semi-officiële instantie gold eveneens het belang van de representatie der Nederlandse wetenschap in den vreemde.

De groei van het ruilverkeer kan met enkele cijfers worden gedemonstreerd. Het aantal instellingen met ruilverkeer was in:

1912	1929	1938	1948	1954	1955	1963	1966	1970
14	35	56	100	150	191	188	204	205

In de laatste jaren lag het aantal ruilverkeeradressen in Nederland tussen 10 en de 15; de overige hadden dus betrekking op buitenlandse instellingen.